

Energi og konflikt i Sør-Kaukasus

*En spillteoretisk analyse av olje- og gassrørledningers
innvirkning på konflikten om Nagorno-Karabakh*

Agnes Aaby Hirsch

Masteroppgave i statsvitenskap

Institutt for statsvitenskap

UNIVERSITETET I OSLO

Mai 2007

Forord

Interessen og fascinasjonen for Kaukasus fikk jeg etter å ha bodd i Armenia i 2004/2005. Problemstillingen om rørledninger og den endrede maktbalansen mellom Aserbajdsjan og Armenia har vært spesielt spennende og engasjerende å fordype seg i, og jeg har hele tiden vært motivert for å skrive denne oppgaven. Mye av æren for dette skal gå til hovedveileder Indra Øverland, som har vært til stor inspirasjon og gitt glimrende veiledning undervies. Biveileder Jon Hovi har veiledet den spillteoretiske delen, med konstruktive tilbakemeldinger. En stor takk rettes til begge veilederne for å ha vært tilgjengelige under hele prosessen med oppgaven, og gjort det hele såpass lærerikt.

Et av høydepunktene med oppgaven var feltarbeidet i Jerevan og Baku. Det var en berikelse å snakke med så mange ulike personer om et tema som engasjerer meg. En generell takk rettes til alle de som bidro til å få kontakt med informantene. Reisen ble finansiert med stipend fra Institutt for statsvitenskap ved Universitetet i Oslo og UNIFORs reisestipend.

Ragnhild, Harriet og Jannicke fortjener stor takk for grundig gjennomlesning av oppgaven med viktige tilbakemeldinger, og på det sosiale planet har jeg satt stor pris på Trafo-jentene og alle de gode samtalene.

Til slutt takk vil jeg takke mamma og pappa for fantastisk støtte på alle måter gjennom hele studietiden.

Innhold

FORORD	2
INNHold	3
1. INNLEDNING	6
1.1 BAKGRUNN	6
1.2 PROBLEMSTILLING OG FAGLIG BEGRUNNELSE	8
1.3 FREMGANGSMÅTE	9
1.3.1 Rational choice og spillteori som analyseredskap	10
1.3.2 Kilder og empiri	13
1.4 DISPOSISJON I RESTEN AV OPPGAVEN	16
2. BAKGRUNN FOR KONFLIKTEN OG RØRLEDNINGENE	18
2.1 INNLEDNING	18
2.2 KONFLIKTEN OM NAGORNO-KARABAKH	18
2.2.1 Stalin legger grunnlaget: 1921-1988	19
2.2.2 Eskalering av etnisk basert vold: 1988-1991	20
2.2.3 Uavhengighet og krig: 1991-1994	21
2.2.4 Nasjonal identitet og bildet av "de andre"	23
2.2.5 Nasjonalisme som hinder for fred?	27
2.3 MAKTBALANSE I ENDRING: ASERBAJDSJAN BYGGER SEG OPP	28
2.3.1 Olje, gass og rørledningene	31
3. USIKKERHET RUNDT TRUSSELENS TROVERDIGHET	35
3.1 INNLEDNING	35
3.2 EN EFFEKTIV TRUSSEL	36
3.2.1 Fem krav til den effektive trusselen	36
3.3 PRESENTASJON AV GRUNNMODELLEN	38
3.3.1 Begrunnelse for Aserbajdsjans og Armenias handlingsalternativer	39
3.3.2 Eliminering av uaktuelle preferansestrukturer	42
3.4 TRUSSELEN ER BÅDE TROVERDIG OG TILSTREKKELIG ALVORLIG	45
3.4.1 Begrunnelse for at aktørene kan ha preferanser som gitt i figur 3.3	46
3.4.2 Spilletts løsning	48
3.5 TRUSSELEN ER TILSTREKKELIG ALVORLIG, MEN IKKE TROVERDIG	49
3.5.1 Begrunnelse for at aktørene kan ha preferanser som gitt i figur 3.4	50
3.5.2 Spilletts løsning	50
3.6 ARMENIAS TYPE ER UKJENT	51
3.6.1 Spilletts løsning	52
3.7 DELKONKLUSJON	54
4. TRUSSELEN ER IKKE TILSTREKKELIG ALVORLIG	56
4.1 INNLEDNING	56
4.2 TRUSSELEN ER TROVERDIG, MEN IKKE TILSTREKKELIG ALVORLIG	56
4.2.1 Begrunnelse for at aktørene kan ha preferanser som gitt i figur 4.1	57
4.2.2 Spilletts løsning	58
4.2.3 Faktorer som kan føre til at trusselen ikke er tilstrekkelig alvorlig	59
4.3 USIKKER INFORMASJON: HVEM VINNER KRIGEN?	61
4.3.1 Begrunnelse for at aktørene kan ha preferanser som gitt i figur 4.2	63
4.3.2 Spilletts løsning	65
4.4 DELKONKLUSJON	71
5. EFFEKTEN AV USAS OG RUSSLANDS INTERESSER	72
5.1 INNLEDNING	72
5.2 USAS INTERESSER I SØR-KAUKASUS	74
5.2.1 Begrunnelse for USAs handlingsalternativer	76
5.3 ALTERNATIV 1: USA VIL FORSVARE RØRLEDNINGENE	77
5.3.1 Begrunnelse for at aktørene kan ha preferanser som gitt i figur 5.1	79
5.3.2 Spilletts løsning	82

5.4	ALTERNATIV 2: USA VIL IKKE FORSVARE RØRLEDNINGENE.....	83
5.4.1	<i>Begrunnelse for at aktørene kan ha preferanser som gitt i figur 5.2</i>	83
5.4.2	<i>Spillets løsning</i>	84
5.5	RUSSLANDS INTERESSER I SØR-KAUKASUS.....	85
5.5.1	<i>Begrunnelse for Russlands handlingsalternativer</i>	86
5.6	ALTERNATIV 1: RUSSLAND VIL ØKE DEN MILITÆRE STØTTEN TIL ARMENIA.....	87
5.6.1	<i>Begrunnelse for at aktørene kan ha preferanser som gitt i figur 5.3</i>	89
5.6.2	<i>Spillets løsning</i>	92
5.7	ALTERNATIV 2: RUSSLAND VIL IKKE ØKE DEN MILITÆRE STØTTEN TIL ARMENIA	92
5.7.1	<i>Spillets løsning</i>	94
5.8	RUSSLANDS TYPE ER UKJENT.....	94
5.8.1	<i>Spillets løsning</i>	96
5.9	DELKONKLUSJON	97
6.	KONKLUSJON.....	99
	KILDELISTE	102
	VEDLEGG A: LISTE OVER SEMINARDELTAKERE.....	109
	VEDLEGG B: LISTE OVER INFORMANTER.....	110
	VEDLEGG C: INTERVJUGUIDE.....	112
	VEDLEGG D: FAKTA OM ASERBAJDSJAN OG ARMENIA.	
	GRUNNLAG FOR FIGUR 2.1	117
	VEDLEGG E: MILITÆRBUDSJETT FOR ASERBAJDSJAN OG ARMENIA, 2004-2007 ...	118
	VEDLEGG F: EIERANDEL OVER INVESTORER I AIOC, BTC OG SCP	119
	VEDLEGG G: LISTE OVER FORKORTELSER	121

Oversikt over kart, figurer og grafer

KART 1.1. ARMENIA OG ASERBAJDSJAN MED INTERNASJONALT ANERKJENTE GRENSER	7
KART 2.1. ARMENIA OG ASERBAJDSJAN, MED ARMENSK KONTROLLERTE OMRÅDER SKRAVERT (STATUS QUO).....	22
FIGUR 2.1. STYRKEFORHOLD MELLOM ASERBAJDSJAN OG ARMENIA, BASERT PÅ UTVALGTE VARIABLER...	28
FIGUR 2.2. GRAFISK FREMSTILLING AV ARMENIAS OG ASERBAJDSJANS MILITÆRBUDSJETT FRA 2004 TIL 2007.....	29
KART 2.2. RUTE FOR BTC OG SCP-RØRLEDNINGENE	32
FIGUR 3.1. ASERBAJDSJAN OG ARMENIA MED HANDLINGSALTERNATIVER.....	38
FIGUR 3.2. ALLE MULIGE ORDINALE PREFERANSESTRUKTURER FOR ASERBAJDSJAN OG ARMENIA	43
FIGUR 3.3. TRUSSELEN ER TILSTREKKELIG ALVORLIG OG TROVERDIG	46
FIGUR 3.4. TRUSSELEN ER TILSTREKKELIG ALVORLIG, MEN IKKE TROVERDIG	50
FIGUR 3.5. SPILL MED UFULLSTENDIG INFORMASJON. ARMENIAS TYPE UKJENT	52
FIGUR 4.1. TRUSSELEN ER TROVERDIG, MEN IKKE TILSTREKKELIG ALVORLIG	57
FIGUR 4.2. NATUREN AVGJØR HVEM SOM VINNER KRIGEN	62
FIGUR 4.3. FORHOLDET MELLOM LIKEVEKTENE.....	68
FIGUR 5.1. USA FORSVARER RØRLEDNINGENE MILITÆRT.....	78
FIGUR 5.2. USA FORSVARER IKKE RØRLEDNINGENE	83
FIGUR 5.3. RUSSLAND ER AV ”HARD TYPE”	88
FIGUR 5.4. RUSSLAND ER AV ”MYK TYPE”	93
FIGUR 5.5. RUSSLANDS TYPE ER UKJENT	95

1. Innledning

Denne oppgaven tar for seg hvordan Aserbajdsjans inntekter fra eksport via nye olje- og gassrørledninger kan påvirke konflikten om Nagorno-Karabakh. Utgangspunktet er at disse inntektene vil endre maktbalansen mellom Aserbajdsjan og Armenia, slik at faren for krig mellom de to landene øker. Samtidig gjør rørledningene Baku-Tbilisi-Ceyhan og South Caspian Pipeline Aserbajdsjan sårbar ved en eventuell ny krig fordi Armenia kan angripe og ødelegge dem. Hvorvidt trusselen om et slikt angrep kan avskrekke Aserbajdsjan fra å gå til krig vil i oppgaven bli analysert med spillteori.

Hensikten med oppgaven er dermed å påpeke og analysere endringen i maktbalansen mellom Aserbajdsjan og Armenia som følge av de nye rørledningene og petroleumsinntektene, samt hvilke konsekvenser disse får for konflikten om Nagorno-Karabakh. Hensikten er ikke å argumentere for at oljeinntektene nødvendigvis fører til krig, men at man i så fall må forklare hvorfor de ikke gjør det.

1.1 Bakgrunn

Nagorno-Karabakh er et lite fjellområde i Sør-Kaukasus, og ligger som en enklave innenfor dagens Aserbajdsjan. Uenighet mellom aserbajdsjanere og armenere om hvem som har rett til dette territoriet brakte de to folkegruppene inn i en bitter krig på begynnelsen av 1990-tallet.

I mai 1994 inngikk partene våpenhvile, og siden den gang har Armenia hatt politisk, økonomisk og militær kontroll over Nagorno-Karabakh. Aserbajdsjan definerer Armenia som okkupant av aserbajdsjansk territorium, mens Armenia mener Nagorno-Karabakh er armensk territorium da majoriteten av befolkningen er armenere. Fordi partene ikke har kommet frem til noen fredsavtale, er det juridisk sett fortsatt krig mellom dem, til tross for at det ikke har vært krigshandlinger siden

våpenhvileavtalen.¹ Status quo innebærer at Armenia *de facto* kontrollerer Nagorno-Karabakh, noe som er en situasjon Aserbajdsjan ikke aksepterer.

Kart 1.1. Armenia og Aserbajdsjan med internasjonalt anerkjente grenser²

Utgangspunktet for oppgaven er at maktbalansen, der Armenia har vært den sterkeste militært sett, er i ferd med å endres på grunn av Aserbajdsjans energiresurser. Strategisk beliggende ved Kaspiahavet har Aserbajdsjan store mengder olje og gass. Oljerørledningen Baku-Tbilisi-Ceyhan (heretter BTC) og gassrørledningen South Caspian Pipeline (heretter SCP), operative siden henholdsvis 2006 og 2007, sikrer Aserbajdsjan store inntekter i årene som kommer.³ På grunn av konflikten om Nagorno-Karabakh er Armenia holdt utenfor disse prosjektene. Rørledningenes trasé

¹ Minskgruppen under Organisasjon for Sikkerhet og Samarbeid i Europa (OSSE) har siden 1992 jobbet med å komme frem til en fredsavtale, uten hittil å ha lyktes. I tillegg til partene Armenia og Aserbajdsjan, er Frankrike, USA og Russland medlemmer av Minskgruppen.

² Kilde: Princeton (1998).

³ Det går også en oljerørledning fra Baku til Supsa ved Svartehavet i Georgia. Denne ble bygd for tidlig å kunne frakte oljen fra Baku, og følger omtrent samme rute som BTC og SCP. Men Baku-Supsa rørledningen er ikke like viktig etter åpningen av BTC-rørledningen (Today 2007). Den har relativt liten kapasitet, og er derfor ikke eksplisitt med i analysen.

tar en omvei rundt Armenia, som seiler akterut i forhold til Aserbajdsjans raske økonomiske utvikling.⁴

Militærbudsjettet til Aserbajdsjan har økt dramatisk de siste årene på grunn av petroleumsinntektene. Flere eksperter på Sør-Kaukasus har det siste året advart mot en oppblussing av krigen, med mindre man oppnår en snarlig fredsavtale (Ferrero-Waldner 2006, Bryant 2006).

På den ene siden kan altså Aserbajdsjans petroleumsinntekter øke sannsynligheten for at landet går inn i en ny krig mot Armenia. På den andre siden gjør oljeøkonomien generelt, og rørledningene spesielt, Aserbajdsjan sårbar ved en eventuell ny krig. Rørledningene ligger innenfor rekkevidde fra armensk kontrollert område i Nagorno-Karabakh, og vil dermed være utsatte mål hvis det skulle komme til en militær konfrontasjon mellom de to statene.

1.2 Problemstilling og faglig begrunnelse

Det har vært lite diskutert både i vestlige media og i forskningen generelt hvordan rørledningene kan påvirke konflikten om Nagorno-Karabakh. Gitt ulike betingelser kan petroleumsinntektene til Aserbajdsjan enten øke eller redusere faren for en ny krig. Med store investeringer i BTC og SCP fra internasjonale oljeselskaper har vestlige regjeringer fått direkte interesser i Sør-Kaukasus. Statoil er en av hovedinvestorene i Aserbajdsjan, så spørsmålet er også av reell betydning for Norge.

Det er derfor både faglig interessant og et aktuelt spørsmål hvilken effekt BTC og SCP-rørledningene, og inntektene fra dem, har på Karabakh-konflikten. Kan de bidra til å utløse en krig, eller kan de tvert i mot virke stabiliserende og eventuelt bidra til en diplomatisk løsning? Spillteori, nærmere bestemt et trusselspill, blir i oppgaven brukt som et redskap for å analysere forholdet mellom rørledningene og konflikten.

⁴ For kart over rørledningene, se kapittel 2.

Et av premissene i analysen er at Armenia ønsker å opprettholde status quo, siden armenerne har kontroll over Nagorno-Karabakh. Ved en eventuell opptrapping av konflikten er det derfor Aserbajdsjan som vil gjøre det første trekket, ved å gå til krig for å få kontroll over Nagorno-Karabakh. Armenia vil forsøke å avverge en slik krig. I analysen vil trusselen om å gå til motangrep på rørledningene være et middel for å avverge en krig fra Armenias side. Ifølge datamaterialet samlet inn i forbindelse med oppgaven har ikke Armenia offisielt truet med å angripe rørledningene, men det sees på som en sannsynlig reaksjon ved en krig. Det antas derfor i analysen at Aserbajdsjan oppfatter angrep på rørledningene som en trussel, og at trusselen er av implisitt art. Denne situasjonen danner utgangspunktet for en spillteoretisk analyse, og leder frem til følgende problemstilling for oppgaven:

Under hvilke betingelser vil trusselen fra Armenia om å skade SCP eller BTC-rørledningene avskrekke Aserbajdsjan fra å gå til krig for å få kontroll over Nagorno-Karabakh?

Siden begge rørledningene er avgjørende for Aserbajdsjans petroleumsøkonomi, og siden de følger den samme ruten og er like sårbare for angrep, vil de bli behandlet under ett i denne analysen.

1.3 Fremgangsmåte

For å svare på problemstillingen skal denne oppgaven bruke spillteori som et analyseredskap. Det er altså ikke meningen å teste teorien, men å bruke den som et verktøy for å forstå de ulike aktørenes valg, interesser og strategier gitt angitte premisser. For å kunne lage de ulike modellene må man gjøre valg og avgrensinger underveis. Det er ikke mulig å komme frem til den fulle og hele sannheten om hvordan rørledningene kan påvirke konflikten om Nagorno-Karabakh. Man kan vanskelig vite fullt ut aktørenes virkelighetsoppfatning, og hvilke interesser de har. Det er også mulig å tenke seg flere aktører enn det som er inkludert her, andre handlingsalternativer, og at premissene ikke nødvendigvis er sanne. Valgene som gjøres vil derfor skrittvis begrunnes for å tydeliggjøre hva som legges til grunn for

analysene. Spillteoretiske modeller vil slik kunne bidra til å gjøre virkeligheten mer oversiktlig.

1.3.1 *Rational choice* og spillteori som analyseredskap

Spillteori handler om å gjøre strategiske valg (Elster 1986:7). Det er en modell innenfor *rational choice theory*, som innebærer samhandling mellom minst to aktører eller spillere. Aktørene forutsettes å være enhetlige og rasjonelle. I denne masteroppgaven er det stater som er aktører. I virkeligheten kan ikke alt forklares ut fra rasjonalitet, og stater kan være både ikke-enhetlige og ikke-rasjonelle aktører. Oppgaven avgrenser seg for enkelhets skyld til den delen av staters handling som kan forklares ut fra rasjonalitet.

Om rasjonalitet

Rasjonalitet defineres på mange ulike måter, og hva som kjennetegner en rasjonell aktør er en lang filosofisk diskusjon. Her avgrenses rasjonalitet til Jon Elsters ”tykke” definisjon (referert i Hovi 1998:5), der en rasjonell aktør kjennetegnes av konsistens, refleksjon og autonomi. Preferanser, antakelser og virkelighetsoppfatning må være konsistente, og forholdet mellom disse og handling må også være konsistent. En rasjonell aktør handler dermed ut fra en logisk sammenheng mellom tilgjengelig informasjon om virkeligheten, preferanser og antakelser. Hva som er rasjonelt å gjøre i en gitt situasjon varierer med hensyn til hvem som er aktøren og omstendighetene. Det er for eksempel ikke gitt at en rasjonell aktør må være egoistisk. Poenget er at aktøren følger sitt eget verdisystem konsekvent, og hva dette verdisettet inneholder varierer fra aktør til aktør. Det er med andre ord viktig med fullstendig kunnskap om egne interesser, og kunnskap om hvilke handlinger som best tjener disse interesser (Dixit og Skeath 1999:27).

I denne analysen er det hovedsaklig statene Armenia og Aserbajdsjan som er aktørene i spillet. USA og Russland trekkes også inn i det siste analysekapittelet som en tredje og fjerde aktør, for å se om dette kan påvirke Aserbajdsjans valg om å gå til krig eller ikke. Det er regjeringene i de respektive statene som tar avgjørelser om handlinger.

Hva opposisjonelle og andre uavhengige grupper måtte foreta seg er derfor utelukket fra analysen fordi det ville være for omfattende å inkludere i en masteroppgave. Selv om alle stater er sammensatte og kompliserte, og flere krefter drar i ulike retninger, forutsettes det gjennomgående i denne oppgaven at Aserbajdsjan, Armenia, USA og Russland er rasjonelle og enhetlige aktører. Dette innebærer at analysen er forenklet, men likevel relevant for det virkelige verden.

Hvorfor spillteori?

Innen statsvitenskapen er det uenighet om hvor god spillteori er som et analytisk redskap. Den kritiseres for å være for teknisk, fjern fra virkeligheten og at den utelater viktige faktorer som ikke kan måles og analyseres i et spilltre. Fordelen med teorien er at den er tydelig og klar på hva som er med i analysen, og hvilke premisser som legges til grunn. Gates og Humes (1997:6) legger vekt på at antagelsene som de formelle modellene baserer seg på gjøres eksplisitte. De peker også på fordelen med at formelle modeller utledes fra en analytisk klarhet og strenghet, hvilket innebærer at argumentene er strukturert ut fra en formell logikk. Sammenhengen mellom antagelser og analyse blir dermed klart. Slik bli det enkelt å finne både svakhetene og styrkene ved en gitt analyse, og teorien er derfor vitenskaplig redelig.

Spillteori er en fleksibel teori, der man også kan ta med forhold som umiddelbart ikke virker ”kvantifiserbare”, som kultur og nasjonalisme. Dette kan gjøres ved at preferansene til en aktør eksempelvis begrunnes med nasjonalisme, eller at en aktørs virkelighetsoppfattelse bestemmes ut fra kultur. Spillteori er også nyttig for å strukturere en relativt uoversiktlig konflikt, og den tydeliggjør hvilke faktorer som analyseres. Antakelsene om aktørenes interesser og valgmuligheter vil i denne oppgaven basere seg på empiriske data. Det er selvsagt viktig å ikke fortape seg i modellene, men å knytte dem opp til faktisk informasjon om hva som er aktørenes strategi og interesser. Dette vil bli redegjort for skrittvis i tilknytning til hver modell slik at modellene får godt empirisk belegg, noe som er avgjørende for å trekke holdbare slutninger. Alle modeller er forenklinger av virkeligheten, og vil aldri kunne forklare hundre prosent.

En spillteoretisk oppskrift

Ifølge Hovi og Rasch (1993:37) består et spill generelt sett av fem elementer:

1. Hvert spill har et antall spillere som kan fatte beslutninger. Her er spillerne, eller aktørene, Aserbajdsjan, Armenia, USA og Russland.
2. Hver spiller har et antall strategier. I denne analysen vil dette variere noe mellom de tre analysekapitlene. I dynamiske spill som brukes her, må det skilles mellom selve handlingen og strategiene. Alle aktørene, bortsett fra Aserbajdsjan som alltid har det første trekket, har såkalte betingede strategier.
3. Hvert spill har et sett av utfall. I analysen vil ulike modeller gi ulikt utfall.
4. Hver spiller har et sett av preferanser, eller nytteverdier, overfor spillets mulige utfall. Dette vil i analysen variere noe mellom modellene. De ulike preferansene vil begrunnes på bakgrunn av empiri for hver modell som presenteres utover i oppgaven.
5. Hvert spill har et sett av spilleregler.

For hver modell, som er et spill, vil det redegjøres for hvilken informasjon aktørene sitter på når de gjør valgene, det vil si hva som er alminnelig kjent og som antas at alle i spillet vet (Gates og Humes 1997:9). Hva som blir spillets utfall kommer an på likevekten(e). Hver modell har en eller flere likevekter. For hver likevekt vil det vurderes hvorvidt den er Pareto-optimal.

Nærmere definisjoner av de tekniske begrepene kommer fortløpende når de brukes i analysen. Det vil ikke bli brukt plass på slike definisjoner her fordi det kan være lettere for leseren å forholde seg til dem i en kontekst. Det forutsettes at leseren har grunnleggende kjennskap til spillteori.

Alle modellene i denne oppgaven er dynamiske og ikke-kooperative spill. I kooperative spill blir alle trusler sett på som troverdige, mens i ikke-kooperative spill blir kun trusler som det er rasjonelt å sette ut i live betraktet som troverdige. I dynamiske spill kan minst en av spillerne observere og reagere på minst en av de andres handlinger. Her kan alltid Armenia observere om Aserbajdsjan går til krig

eller ikke, og kan velge mellom å utføre motangrep mot rørledningene eller ikke hvis Aserbajdsjan først har gått til krig. Hvis derimot ingen av aktørene kan reagere på andres handlinger har man et statisk spill (Hovi og Rasch 1993:39).

1.3.2 Kilder og empiri

Kapitlene 3, 4 og 5 presenterer ulike modeller, der aktørenes preferansestruktur vil variere mellom modellene. Konklusjoner om hvilke(n) modell(er) som er mest sannsynlig begrunnes dermed ut fra empirisk materiale. I denne oppgaven er data samlet inn gjennom intervjuer av informanter i Aserbajdsjan og Armenia, samt primær- og sekundærlitteratur. I tillegg har resultatene av analysen blitt presentert for og diskutert med et kompetent publikum på et seminar på NUPI 8. mai 2007. Liste over seminardeltakere er i vedlegg A.

Gjennomføring av semi-strukturerte intervjuer i Jerevan og Baku

I desember 2006 gjennomførte jeg til sammen 22 intervjuer av ulike informanter i Jerevan og i Baku. Tre av intervjuene var gruppeintervjuer, og totalt ble 25 informanter intervjuet. Liste over informantene er i vedlegg B.

Spørsmålene som ble utført i intervjuene var standardiserte og åpne, hvilket er en type semi-strukturert intervju (Patton, gjengitt i Mikkelsen 1995:103). Intervjuguiden er i vedlegg C. Hvis et spørsmål ikke var relevant for intervjuobjektets kompetanse ble det omformulert eller utelatt.

Fordelen med standardiserte spørsmål er at de gir sammenliknbare data fra alle informantene, noe som gjør analysen lettere. I analysen er de mest sentrale spørsmålene presentert ved enkel univariat frekvensfordeling.⁵ Viktige spørsmål i så henseende er hvordan informantene vurderer sannsynligheten for en fredelig løsning

⁵ Når jeg refererer til fordeling av informantenes synspunkt på de ulike spørsmålene i analysen, vil gruppeintervjuene bli behandlet som en informant, da hver gruppe uttrykte samme mening rundt de aktuelle spørsmålene.

innen de neste fem årene, hvor sannsynlig det er at Aserbajdsjan går til krig hvis det ikke blir en fredelig løsning, og hvor sannsynlig det da er at Armenia angriper rørledningene.

Intervjuing av hvem? Utvelging av informanter.

Aktørene i analysen er statene Armenia, Aserbajdsjan, Russland og USA. Det er derfor viktig å vite så mye som mulig om de respektive regjeringers virkelighetsoppfatning og interesser. Da det i praksis er vanskelig for en masterstudent å få intervju direkte med regjeringsmedlemmene, ble i hovedsak andre velinformerte personer brukt som nøkkelinformanter i intervjuene.

Nøkkelinformanter er personer som sitter på mye av den informasjonen som forskeren er ute etter. Tørnquist (2005 [forelesning]) understreker viktigheten av at denne personen er til å stole på, og besitter et visst refleksjonsnivå når det gjelder det aktuelle tema.

Temaet Nagorno-Karabakh vekker sterke følelser på begge sider av konflikten. Armenske informanter ga en helt annen versjon av historien enn det de aserbajdsjanske informantene gjorde. Det kan således være svært utfordrende å vite hva som er pålitelig informasjon. Konflikten i området er fortsatt svært betent. De fleste nøkkelinformantene var tydelig farget av sin etnisitet. Et av problemene med å bruke nøkkelinformanter er nettopp at forskeren kan få gal informasjon, og stole blindt på informanten (Mikkelsen 1995:105). Kildekritiske hensyn er derfor viktige.

Internasjonale informanter ble også intervjuet, i egenskap av at de kjenner til konflikten etter å ha jobbet i området over lengre tid, enten som diplomater eller innenfor internasjonale organisasjoner. Som kilder vurderes disse mer som beretninger, da deres nasjonalitet i utgangspunktet ikke gir like sterke føringer på synspunktene rundt Nagorno-Karabakh. Å bruke ulike type informanter vil høyne validiteten på data.

Reliabilitet og validitet i intervjuene

Både reliabilitet og validitet kan bli svekket på grunn av misforståelser som oppstår under intervjuet. Ulike kulturer har ulik forståelse av de samme begrepene. I tillegg kommer utfordringen med språkbarrierer. To av intervjuene ble gjennomført på norsk, resten på engelsk, hvorav tre av dem var med tolk (engelsk-aserbajdsjansk/engelsk-armensk).

Formålet med intervjuene var ikke å basere all empiri på disse, og heller ikke bruke informantene som sannhetsvitner. Hensikten var mer å undersøke grundigere spørsmål som vanskelig kunne besvares ved kun å lese primær- og sekundærlitteratur.

Alle informantene ble informert på forhånd om at intervjuet ville bli anonymisert, det vil si at det de sa ikke kunne direkte bli ført tilbake til deres navn. Istedenfor navn vil informantene få tilfeldige nummer i analysen. Dette valget ble gjort for å sikre at informantene kunne svare så åpent og ærlig som mulig. Av samme grunn ble det heller ikke brukt båndopptaker, men tatt notater. Begge disse valgene kan kritiseres for å redusere reliabiliteten, men dette er avveininger som er gjort bevisst. Både en båndopptaker, og at informantene vet at det de sier kan bli publisert og knyttet til deres navn, kan føre til at enkelte ellers ikke ville svart like ærlig. Slik ville reliabiliteten blitt lavere enn den er nå, hvilket også ville redusert datas validitet.

Primær- og sekundærlitteratur som kilder

Den største delen av det skriftlige kildematerialet har vært sekundærlitteratur, herunder artikler fra ulike tidsskrifter, bøker og rapporter fra forskningsinstitusjoner. Nettsidene som er brukt er anerkjent for å produsere nyheter og analyser av høy kvalitet fra Kaukasus. Hovedsaklig gjelder dette Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL), Jamestown Foundation, Eurasienet og Central Asia-Caucasus Analyst. Primærlitteratur er ikke brukt i stor grad.

1.4 Disposisjon i resten av oppgaven

Kapittel 2 vil gi en innføring i bakgrunnen for konflikten, herunder aserbajdsjansk og armensk nasjonalisme. Kapittelet handler også om hvordan rørledningene er i ferd med å endre maktbalansen mellom Aserbajdsjan og Armenia.

Kapittel 3, 4 og 5 er alle analysekapitler, og tar for seg mulige scenarier som kan oppstå, gitt ulike premisser.

Kapittel 3 introduserer de fleste tekniske begrepene som brukes i resten av analysen. Kapittelet tar videre for seg følgende scenario:

S1: Aserbajdsjan aksepterer de facto okkupasjonen av Nagorno-Karabakh hvis landets myndigheter tror Armenia vil skade rørledningene. Trusselen fra Armenia om å ødelegge rørledningene er derfor tilstrekkelig alvorlig, men det er ukjent om den er troverdig. Trusselen er effektiv hvis Aserbajdsjan tror Armenia vil angripe rørledningene. Trusselen er ikke effektiv hvis Aserbajdsjan ikke tror Armenia vil angripe rørledningene.

Kapittel 4 forutsetter at Armenia vil komme til å angripe rørledningene hvis Aserbajdsjan først går til krig. Scenariet er som følger:

S2: På sikt bygger Aserbajdsjan seg opp militært på grunnlag av inntektene fra rørledningene og vil gå til krig for å få kontroll over Nagorno-Karabakh på tross av trusselen om motangrep mot rørledningene. Trusselen er troverdig, men ikke tilstrekkelig alvorlig. Aserbajdsjan føler seg sterk nok til å tåle et slikt angrep. Trusselen er derfor ikke effektiv.

Dette kapittelet har også en modell med usikker informasjon, der hvem som vinner krigen får betydning for hvorvidt Aserbajdsjan går til krig eller ikke.

Kapittel 5 introduserer to nye aktører. Utgangspunktet er en modell fra kapittel 3, som trinnvis vil bli utvidet med først USA, deretter Russland. Dette kapittelet har derfor to scenarier:

S3 a): USA setter inn egne militære tropper for å beskytte rørledningene hvis Armenia angriper rørledningene. USAs forventede reaksjon kan gjøre at trusselen fra Armenia ikke lenger er tilstrekkelig alvorlig.

S3 b): Hvis USA forsvarer rørledningene med egne tropper kan Russland forsterke sin militære støtte til Armenia. Russlands motreaksjon på USAs beslutning om å forsvare rørledningene kan føre til at Armenias trussel blir effektiv. Faren for eskalering av konflikten til en regional storkrig virker avskrekkende både på USA og Aserbajdsjan.

Kapittel 6 er en oppsummerende konklusjon om hovedpoengene fra analysen.

2. Bakgrunn for konflikten og rørledningene

2.1 Innledning

Formålet med dette kapittelet er å gi en mer inngående bakgrunn for konflikten om Nagorno-Karabakh og byggingen av rørledningene.

Kapittelet vil ha to hoveddeler, der jeg først vil gi en innføring i konflikten, og hvilke konsekvenser denne har fått for trusselbildet mellom Armenia og Aserbajdsjan.

Deretter vil jeg komme inn på byggingen av oljerørledningen Baku-Tblisi-Ceyhan (BTC) og gassrørledningen South Caspian Pipeline (SCP), og hvordan dette kan endre maktbalansen mellom de to nabostatene.

2.2 Konflikten om Nagorno-Karabakh

Kort fortalt dreier konflikten mellom Aserbajdsjan og Armenia seg om hvem som har rett på territoriell kontroll over Nagorno-Karabakh, et området som har vært befolket av både armenere og aserbajdsjanere. Armenere har opp gjennom historien utgjort flertallet.⁶ Under Sovjetunionen lå Nagorno-Karabakh administrativt under Aserbajdsjan. De to folkegruppene begrunner derfor sine krav til territoriet ut fra to ulike prinsipper: territoriell integritet og nasjonal selvbestemmelse. Begge disse prinsippene har stor internasjonal appell. Når det gjelder konflikten om Nagorno-Karabakh står de to prinsippene i motsetning til hverandre (Mikoyan 1998:119). Forenklet handler konflikten for aserbajdsjanere om statens rett til territoriell

⁶ Ifølge flere kilder utgjorde armenerne 95 prosent av Nagorno-Karabakhs befolkning på begynnelsen av 1920-tallet (Panossian 2002:144, de Waal 2003:130). Tallene fra 1989 er ifølge Panossian ikke pålitelige, på grunn av kaoset som oppsto i kjølvannet av voldshandlingene. Men det er estimert at det bodde totalt 189 000 mennesker i Nagorno-Karabakh i 1989, hvorav 145 450 (76.9 %) armenere og 40 700 aserbajdsjanere (Panossian 2002:161, fotnote 3).

integritet, hvilket i denne sammenhengen betyr at staten Aserbajdsjans grenser, slik de ble definert under Sovjetunionen, ikke kan endres. For armenere handler det om rett til nasjonal selvbestemmelse, det vil her si at armenerne som bor i Nagorno-Karabakh skal ha rett til å leve atskilt fra Aserbajdsjan.

2.2.1 Stalin legger grunnlaget: 1921-1988

En av årsakene til Karabakh-konflikten kan spores tilbake til Sovjets begynnelse, da grensene mellom republikkene Armenia og Aserbajdsjan, og regionen Nagorno-Karabakh, ble trukket (Petersen 1998:34). Grensene ble trukket på bakgrunn av etnisitet, hvilket bidro til å opprettholde og forsterke bevissthet rundt egen nasjonalitet (Bölükbaşı 1998:297ff). Etter innlemmelsen i Sovjetunionen i 1921 fikk både Armenia og Aserbajdsjan status som autonome Sovjetrepublikker. Josef Stalin bestemte at Nagorno-Karabakh skulle være en egen autonom region innenfor Sovjetrepublikken Aserbajdsjan. Geografisk og økonomisk ble regionen dermed integrert i Aserbajdsjan, men historisk og demografisk var den nært knyttet til Armenia. På denne måten la sentralmakten i Moskva delvis grunnlaget for den senere konflikten mellom de to folkegruppene (de Waal 2003:130). Samtidig var dette et kompromiss mellom aserbajdsjanske og armenske interesser.

Armenia var ikke fornøyd med denne ordningen. Jerevan søkte flere ganger Moskva om å få Nagorno-Karabakh lagt inn under Den Armenske Sovjetrepublikken (Panossian 2002:144).⁷ Det var altså tilløp til nasjonalistisk tankegang også under Sovjetunionen. Men Moskva avviste søknaden hver gang og holdt nasjonalismen i sjakk, frem til Sovjetunionen viste tegn på svakhet.

⁷ Jerevan rettet slike søknader til Moskva i henholdsvis 1929, 1935, 1963, 1966, 1977 og 1987 (Panossian 2002:144).

2.2.2 Eskalering av etnisk basert vold: 1988-1991

Startpunktet for konflikten kan vanskelig settes til en nøyaktig dato, da det aldri kom en åpen krigserklæring fra noen av partene. Den 20. februar 1988 vedtok de regionale myndighetene i Stepanakert at Nagorno-Karabakh skulle bli en del av Armenia. Både Baku og Moskva nektet å godta dette. I de siste årene av 1980-tallet var forholdene i både Armenia og Aserbajdsjan preget av uroligheter, med opptøyer og etnisk motivert vold (Yürükel 1998:268). Det var stadige demonstrasjoner i Jerevan, Baku og Stepanakert. Moskva fryktet de nasjonalistiske strømningene, og sendte tropper for å stagge opptøyene og forhindre vold. De oppnådde liten eller ingen kontroll (Cornell 1997, de Waal 2003). Mot slutten av 1980-tallet eskalerte voldshandlinger basert på etnisitet, både i Armenia og i Aserbajdsjan (de Waal 2003, Yürükel 1998:268). Hatfølelsen mot ”de andre” økte, og opinionen mobiliserte raskt. Grasrotbevegelsen var en sterk drivkraft på begge sider. De Waal (2003:272) mener derfor at konflikten var basert på en dynamikk som kom nedenfra.

Opptøyer og drap på armenere i byen Sumgait utenfor Baku i februar 1988 ble starten på en lang prosess med etnisk tvangsflytting (Croissant 1998:28).⁸ Etter hvert resulterte dette i at armenere i Aserbajdsjan flyktet til Armenia, mens aserbajdsjanere i Armenia, flyktet til Aserbajdsjan. Innen utgangen av 1989 var Armenia og Aserbajdsjan så godt som etnisk homogene (de Waal 2003:62). Både Armenia og Aserbajdsjan sliter fortsatt med et stort antall flyktninger.⁹ Særlig for Aserbajdsjan har nostalgi og sorg relatert til tappt territorium ført til en forsterking av bitterheten mot fienden og ønsker om hevn (Tishkov 1999:586).

⁸ Tallene på døde varierer, men ifølge flere kilder ligger de offisielle tallene på 32 døde, hvorav 26 armenere og 6 aserbajdsjanere (Croissant 1998:28, van der Leeuw 2000:156).

⁹ Tallet på hvor mange flyktninger det er på hver side av konflikten varierer. Det er de respektive regjeringer som melder om antall. De Waal (2003:285) estimerer tallene til 353 000 armenske flyktninger og 750 000 aserbajdsjanske flyktninger. I Aserbajdsjan defineres de som flyktet fra Nagorno-Karabakh og de omkringliggende okkuperte områdene som internt fordrevne.

2.2.3 Uavhengighet og krig: 1991-1994

Forholdet mellom Armenia og Aserbajdsjan på slutten av 1980-tallet minnet om en borgerkrig, samtidig som Sovjetunionen var i ferd med å rakne. Aserbajdsjan erklærte seg uavhengig av Sovjetunionen 30. august 1991, og tre dager senere vedtok Stepanakert¹⁰ at Nagorno-Karabakh var uavhengig av den nye staten Aserbajdsjan. Armenia ble uavhengig 23. september 1991. Krig mellom de to nye statene var dermed et faktum, da Armenia støttet Karabakh-armenerne mot Aserbajdsjan.

Aserbajdsjan hadde det militære overtaket det første året av krigen. Armenia hadde store økonomiske problemer på grunn av stengte grenser både mot Tyrkia i vest, og Aserbajdsjan i øst. Denne blokaden av Armenia opprettholdes fortsatt.

I følge de Waal (2003:206) var det tre faktorer som bidro til armensk seier: Aserbajdsjan opplevde både politisk og militært kaos, Russland økte den militære støtten til Armenia, og armenerne hadde bedre militær disiplin og en mer velorganisert hær. Disse tre forklaringsfaktorene ble også delvis bekreftet av flere informanter både i Baku og Jerevan. Alle mente Russland var en viktig faktor, men det rådet uenighet mellom informantene om hvor avgjørende Russlands rolle var. Flere i Baku hevdet at Armenia kun fungerte som Russlands forlengede arm. Som forklaring på Aserbajdsjans militære nederlag trakk de frem Russlands overlegne styrke, og at Aserbajdsjan led under et dårlig og korrupt lederskap. Cornell (1997:9), som selv har bånd til Tyrkia og Aserbajdsjan, trekker også frem Armenias militære fordel med en velorganisert og motivert hær, i motsetning til Aserbajdsjan.

Etter flere militære tilbakeslag for Aserbajdsjan inngikk partene våpenhvile 12. mai 1994. Nederlaget var et faktum for Aserbajdsjan. I tillegg til selve Nagorno-Karabakh, hadde Aserbajdsjan tapt syv omkringliggende regioner til armenerne.

¹⁰ Stepanakert er hovedstad i regionen Nagorno-Karabakh.

Kart 2.1. Armenia og Aserbajdsjan, med armensk kontrollerte områder skravert (status quo)¹¹

I Armenia kalles de armenskkontrollerte områdene rundt Nagorno-Karabakh for ”buffersone”, mens Aserbajdsjan kaller dem ”okkuperte områder”.¹²

Et gjennomgående problem i studiet av Nagorno-Karabakh konflikten er tilgang til pålitelig statistikk. Ifølge CIA Factbook okkuperer Armenia 16 % totalt av Aserbajdsjans territorium (CIA 2006). De Waal (2003:286) mener tallet er noe lavere, 13.6 % . I Aserbajdsjan er det vanlig å si at Armenia okkuperer 20 % av deres territorium.

FN definerer Nagorno-Karabakh som et okkupert område, uten å nevne hvem som er okkupant (Cornell 1997:11).¹³ Ingen i det internasjonale samfunnet anerkjenner Nagorno-Karabakhs status som uavhengig stat, heller ikke Armenia. Likevel er Armenia og Nagorno-Karabakh sterkt integrert, både økonomisk og militært (International Crisis Group 2005a:10). Nagorno-Karabakh er helt avhengig av støtte

¹¹ Kilde: Giragosian 2007b.

¹² I fredsforhandlinger er de omkringliggende okkuperte områdene, eller ”buffersonen” viktige. Armenia vil ikke trekke styrkene ut herfra før Karabakhs status er avklart, mens Aserbajdsjan krever tilbaketrekning fra alle de omkringliggende regionene før Karabakhs status er avklart. Heri ligger uenighet om en såkalt pakkedøsning, eller steg-for-steg løsning (Abbasov 2004:9).

¹³ FN har fire resolusjoner om Nagorno-Karabakh, resolusjon 822, 853, 874 og 884, alle fra 1993.

fra Armenia for at armenerne skal kunne opprettholde kontroll i Nagorno-Karabakh. Etter at Karabakh-armeneren Robert Kocharian ble president i Armenia, har republikken Armenia og armenerne i Nagorno-Karabakh blitt ytterligere integrert (Panossian 2002:151). I tillegg til Kocharian selv, sitter flere Karabakh-armenere med maktposisjoner i Armenia (Austorian 2001:51). I analysen vil derfor konflikten bli definert som en konflikt mellom to parter, Armenia og Aserbajdsjan, med den begrunnelsen at dette er den faktiske situasjonen i dagens politiske landskap. Dette analytiske valget innebærer altså ikke noen normativ vurdering av hvorvidt Nagorno-Karabakh bør være en del av den ene eller andre staten, eller uavhengig.

2.2.4 Nasjonal identitet og bildet av "de andre"

Denne seksjonen kommer inn på hvor dypt den etniske konflikten mellom aserbajdsjanere og armenere stikker. Poenget er ikke å legge ensidig vekt på etnisk hat, men å forsøke å forstå hvordan en eventuell oppblussing av konflikten kan utarte seg. Dermed blir fokus nødvendigvis på det negative og konfrontasjonelle.

Både aserbajdsjanere og armenere understreker den historiske viktigheten Nagorno-Karabakh har hatt for deres folk og kultur. Armenere ser på området som den siste utpost for den kristne sivilisasjonen før den støter på den tyrkiske og muslimske verden. For aserbajdsjanere symboliserer regionen vuggen for deres kultur, et fødested for deres poeter og musikere. Siden Aserbajdsjan ikke har like lang historie med en sterk identitet som eget folk, har territorium blitt en sentral del for å forme en nasjonal identitet (Croissant 1998:139).

Kampen om historiske rettigheter har ført til helt ulike syn på historien blant de to folkene (International Crisis Group 2005b:3). Dette var noe av den mest slående forskjellen jeg fant mellom informanter i Jerevan og Baku. Det var som om de ikke snakket om den samme situasjonen eller virkeligheten. Ved å snakke om konflikten i henholdsvis Armenia og Aserbajdsjan vil man få høre to helt ulike historier. Derfor kan det, som påpekt i innledningen, ligge en utfordring i å avgjøre hva som er pålitelig informasjon.

Ifølge Cornell (1997:36) bygger den nasjonale identiteten til armenere og aserbajdsjanere mye på hatet mot ”de andre”. Dermed defineres naboen som den største trusselen, noe som fører til sterk frykt i hele regionen. På begge sider oppfattes kampen om Nagorno-Karabakh som en kamp om sin egen nasjons sjel. Det er lite forståelse for den andre sidens ståsted, og bildet av ”de andre” er farget av sterke stereotyper. Hver side legger vekt på egen lidelse og offer for den andres undertrykkelse (Croissant 1998:139). Selvsagt fins det også armenere og aserbajdsjanere som respekterer hverandre og ønsker fredelig sameksistens. Men det kan ikke underslåes at det er en betydelig etnisk konflikt mellom gruppene.

Armensk identitet

I Armenia assosieres aserbajdsjanere med tyrkere, og i dagens Armenia brukes ordet ”tyrkisk” om aserbajdsjanere så vel som tyrkere. Armenere forbinder dermed aserbajdsjanere med tyrkisk aggresjon og folkemordet i 1915 (Dudwick 1993:86). Dette til tross for at Aserbajdsjan aldri var en del av det Ottomanske riket.¹⁴

Folkemordet på armenerne i 1915 har bidratt til å forsterke den armenske nasjonalfølelsen, og kanskje viktigere i denne sammenhengen, et hat mot tyrkere. Fiendebildet av ”de andre” (muslimer og tyrkere) opprettholder ideen om seg selv som et offer for fiendens voldelige handlinger. Frykten for å bli utslettet av fienden er fortsatt fremtredende i det armenske samfunnet, og bidrar til å forsterke den armenske identiteten. Barsegian (1998:231) definerer lidelsen og en type martyrisme som en avgjørende komponent i armensk nasjonalisme. Lidelsen relateres igjen til overgrep fra aserbajdsjanere og tyrkere. Kristendommen og det særegne armenske språket, med eget alfabet, regnes også som sterke elementer i armensk identitet. Selv om

¹⁴ Historikere er uenige om hvorvidt deportasjonene og massakrene på armenerne under det osmanske riket faktisk kan kalles folkemord, fordi begrepet ”folkemord” innebærer en intensjon om å utrydde armenere som folk (Næss 2007 [foredrag]). Flere europeiske land, blant annet Frankrike, har anerkjent dette som et folkemord. Det estimeres at mellom én og to millioner armenere døde, men av kritikerne vurderes dokumentasjonen er mangelfull.

konflikten om Nagorno-Karabakh ikke bunner i religiøse motsetninger *per se*, er religion en del av det komplekse bildet som skiller de to gruppene fra hverandre.

Nagorno-Karabakh spiller en betydelig rolle som identitetsskaper i det armenske samfunn. Dette er det nødvendig å være klar over, for å forstå hvorfor det er viktig for Armenia å ha kontroll over det fjellkledte området. Nagorno-Karabakh har blitt et symbol på fedrelandet som ble tapt, men gjenvunnet (Barsegian 1998:233).

Betydningen av armensk seier i Karabakh-krigen, kan også illustreres ved den politiske skjebnen til den tidligere armenske presidenten Levon Ter-Petrosian. Etter krigen satt Armenia riktignok igjen med territoriet Nagorno-Karabakh, men landet led økonomisk under Tyrkias og Aserbajdsjans blokade. "Armenia will not become a modern state, there will not be economic development in Armenia, until the Karabakh question is solved, until the blockades are lifted" (Ter-Petrosian, sitert i Panossian 2002:153). Han knyttet altså Armenias velferd direkte til en løsning av Karabakh-spørsmålet, og vurderte okkupasjonen av Nagorno-Karabakh som en byrde for Armenia. Derfor åpnet han for kompromiss og en såkalt steg-for-steg løsning.¹⁵ Til tross for elendig økonomi etter krigen, godtok ikke folk en slik løsning. Ter-Petrosian ble tvunget til å gå av som president i 1998, noe som åpnet dørene for krigshelten og Karabakh-armeneren Robert Kocharian, som nå er president i Armenia (Sunny 1999:159).

Historien om Ter-Petrosians avgang illustrer at spørsmålet om Nagorno-Karabakh er viktigere enn økonomien for Armenia. I tillegg viser det hvilken politisk risiko man løper ved å vise vilje til kompromiss.

En betydelig andel av verdens armenere bor utenfor Armenias grenser, de fleste i USA og Frankrike. Diasporaen knyttes sammen blant annet av minnet om folkemordet i 1915 (Dudwick 1997:73). Diasporaen spiller en viktig rolle både i

¹⁵ Minskgruppens forslag om en steg-for-steg løsning er et forslag som Armenia ikke er videre positiv til, siden det innebærer å trekke strykene ut fra "bufferonen", eller de okkuperte regionene som ligger omkring Nagorno-Karabakh, før statusen til Nagorno-Karabakh er klar.

oppretholdelsen av den armenske nasjonalismen og ved å bidra til økonomisk utvikling i Armenia. Flere informanter nevnte også den armenske diasporaen som en viktig pressgruppe mot vestlige regjeringer.

Aserbajdsjansk identitet

Aserbajdsjansk identitet bygger hovedsaklig på arven fra det tyrkiske og persiske. Majoriteten av aserbajdsjanere er muslimer, selv om staten er sekulær. Det aserbajdsjanske språket er likt det tyrkiske, og i Aserbajdsjan brukes det tyrkiske alfabetet. Tyrkia og Aserbajdsjans har også nære militære bånd (Giragosian 2005:5).

Fra flere hold hevdes det at aserbajdsjansk identitet på mange måter ble formet som en reaksjon mot en aggressiv armensk nasjonalisme (Cornell 1997:39).

Aserbajdsjansk nasjonalisme blomstret opp i 1988, der den nasjonalistiske retorikken hadde sitt utspring i ”fienden”, hvilket vil si Jerevan og Stepanakert (Bölükbaşı 1998:297). Aserbajdsjanere forbinder ofte armenere med ekstrem nasjonalisme og territoriell ekspansjon (Dudwick 1993:86).

Historien om Khojali er et eksempel på krigens grusomheter, men også på hvordan historien bevisst blir brukt for å demonisere ”de andre”. Armenske soldater gikk i februar 1992 inn i den aserbajdsjanske landsbyen Khojali, nøyaktig fire år etter massakren på armenerne i Sumgait. Khojali betegnes som en massakre, der både kvinner og barn ble myrdet.¹⁶ Historier om armenernes grusomheter er det første aserbajdsjanere forteller når Karabakh-krigen er tema. Aserbajdsjan forsøker offisielt å få massakren anerkjent som et folkemord (Ibrahimov 2007 [foredrag]). Det er tydelig viktig å definere seg selv som offer for den andres aggresjon. Da er sterke ord som ”folkemord” viktige midler, ikke minst fordi det ottomanske folkemordet spiller en så viktig rolle i armensk diskurs (International Crisis Group 2005a:26, 27).

¹⁶ Tallene på totalt antall drepte varierer mellom 300 og 600 drepte (de Waal 2003: 312,313). Ibrahimov (2007) oppga 613 drepte, fortsatt mer enn 150 savnede. Van der Leeuw (2000:171) estimerer over tusen døde, halvparten kvinner og barn.

2.2.5 Nasjonalisme som hinder for fred?

Både den aserbajdsjanske og den armenske regjeringen benytter sterk nasjonalistisk retorikk. Innenrikspolitiske hensyn kan være en motiverende faktor for slik retorikk, men uansett motiv bidrar dette til svært liten kompromissvilje i befolkningen. I en undersøkelse gjennomført av Jerevan og Baku Press Club i 2001 ble respondentene spurt hva som kunne være en akseptabel løsning på konflikten om territoriell kontroll over Nagorno-Karabakh (gjengitt i de Waal 2005:86). Mindre enn én prosent av armenske respondenter ville godta at området ble underlagt Aserbajdsjan. Resten mente enten det burde bli en selvstendig stat eller en del av Armenia. På motsatt side, blant aserbajdsjanske respondenter, var det mindre enn én prosent som ville akseptere at Nagorno-Karabakh ble selvstendig eller en del av Armenia. Resten mente enklaven måtte komme inn under Aserbajdsjan.

The territorial integrity of Azerbaijan cannot be a subject of compromise. We will not surrender an inch of our territory to anyone. Azerbaijan does not want war and remains committed to a peaceful resolution. Yet if forced by deliberate actions aimed at the further consolidation of the current status quo of occupation, Azerbaijan will be ready to resort to any other available measures to legitimately restore its territorial integrity.

(Aserbajdsjans utenriksminister Mammadyarov 2005)

I dette sitatet understreker utenriksminister Mammadyarov hvor lite villig Aserbajdsjan er til å inngå kompromiss når det gjelder deres rett til territoriell integritet.

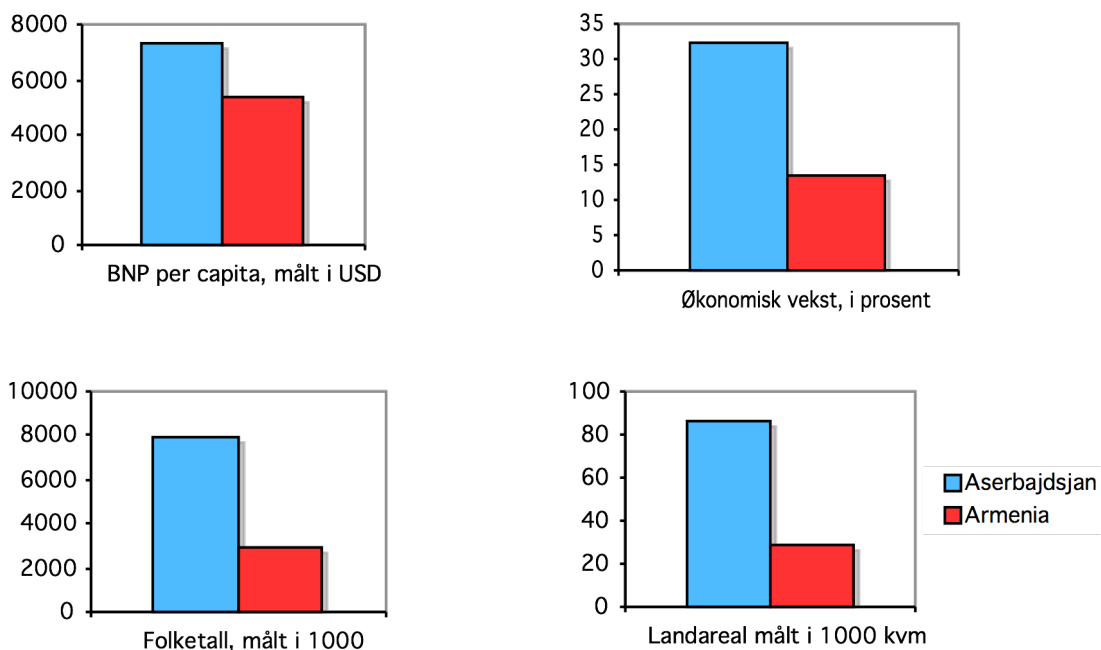
På den armenske siden er det også liten vilje til kompromiss. På grunn av innenrikspolitiske hensyn kan det innebære politisk selvmord hvis den armenske presidenten viser vilje til å fire på kravet om selvbestemmelse for Nagorno-Karabakh, hvilket skjebnen til tidligere armenske presidenten Ter-Petrosian illustrerer. Nåværende statsminister i Armenia, Serge Sarkisian, har sagt at "the Karabakh conflict can be resolved only on the condition that Karabakh will never be under Azerbaijani control" (Sarkisian, sitert i Kachatrian og Hovannisian 2007). Sarkisian er, i likhet med Robert Kocharian, Karabakh-armener, og regnes som en "hauk". Flere

analytikere spår at han vil overta som president etter Kocharian i det armenske presidentvalget i 2008 (Whitmore 2007).

2.3 Maktbalanse i endring: Aserbajdsjan bygger seg opp

Med et bittert Aserbajdsjan som vil ha Nagorno-Karabakh tilbake, er faren for krig tilstede. Denne faren øker ved at maktbalansen mellom Armenia og Aserbajdsjan er i ferd med å endres.

Figur 2.1. Styrkeforhold mellom Aserbajdsjan og Armenia, basert på utvalgte variabler¹⁷

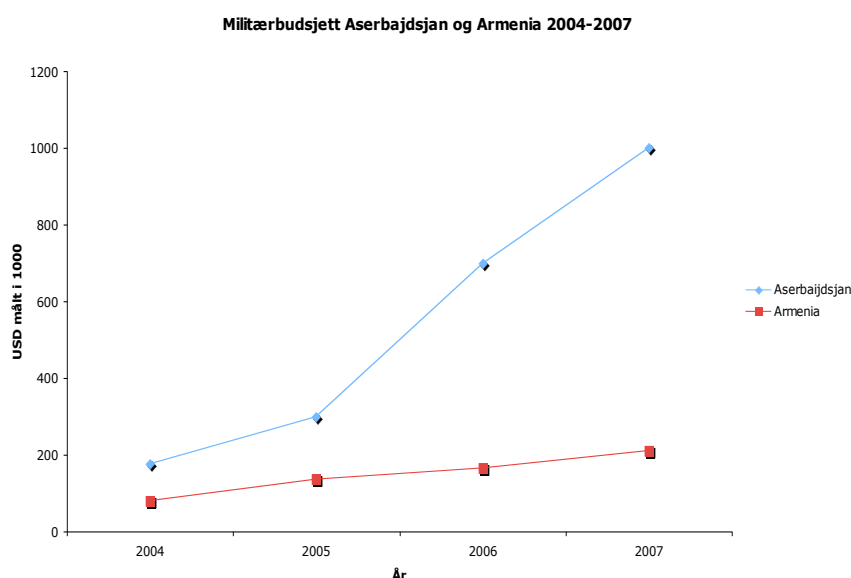

Som vist i figur 2.1, er Aserbajdsjan et mye større land enn Armenia når det gjelder folketall, areal og økonomi. At styrkeforholdet taler til Aserbajdsjans fordel forsterker ydmykelsen ved å ha tapt krigen om Nagorno-Karabakh. Dette styrkeforholdet skulle

¹⁷ Kilde: CIA Factbook (2006). For oversikt over nøyaktige tall, se vedlegg D.

også tilsi at Aserbajdsjan har et større militært potensial enn Armenia, særlig tatt i betraktning Aserbajdsjans økonomiske vekst og et stadig større militærbudsjett. Likevel er det Armenia som regnes for å ha det sterkeste militærapparatet i Sør-Kaukasus, til tross for å være det minste landet. Men Armenias mangel på ressurser indikerer at denne fordelene kan være kun midlertidig. Aserbajdsjan vil etter hvert kunne ta over som den sterkeste militærmakten i regionen, på grunn av inntektene fra olje og gass (Giragosian 2007c:5-7).

Figur 2.2. Grafisk fremstilling av Armenias og Aserbajdsjans militærbudsjett fra 2004 til 2007¹⁸

Militærbudsjettet til Aserbajdsjan økte dramatisk fra 175 millioner USD i 2004 til et forventet budsjett på 1 milliard USD i 2007. Som fremstillingen i figur 2.2 også viser, økte begge landene de militære utgiftene i dette tidsrommet, men Aserbajdsjan økte militærbudsjettet mye raskere enn Armenia. Aserbajdsjans president Ilham Aliev har

¹⁸ Kilde: Giragosian 2007b. For oversikt over nøyaktige tall, se vedlegg E.

uttalt at målet er et militærbudsjett som er like stort som hele Armenias statsbudsjett (Ghazinyan 2005).

Likevel er det ikke gitt at militærbudsjettet alene er en god pekepinn på faktisk militær styrke. Dette ble også understreket av flere av informantene. For det første er begge stater svært korrupte, hvilket betyr at langt fra alle pengene virkelig går til militære formål. Aserbajdsjan vurderes som noe mer korrupt enn Armenia (Transperancy International 2006).¹⁹ Informant 20 påpekte likevel at mye av pengene fortsatt går til det offisielle formålet, til tross for korrupsjon.

For det andre får Armenia kjøpt billigere våpen av sin allierte Russland (Croissant 1998:120, Conradsen 2003:42). Dette innebærer at Armenia ikke har behov for like mye penger for å få tilsvarende utstyr som Aserbajdsjan.

For det tredje er det ikke kun utstyr og penger som teller. Trening og soldatenes motivasjon er en viktig faktor. Rent militærteknisk er det også vanskeligere å være den parten som angriper fordi man vanligvis lider større tap under angrep. I tillegg ligger Nagorno-Karabakh i et kupert område, så det er i sin natur vanskelig å ta med militære midler (Informant 8).

Flere informanter mente også Aserbajdsjans hær var i elendig forfatning. Folk betaler seg ut av verneplikten, og det verserer historier om at soldater dør i tjeneste – ikke under ild, men av sult. ”There is no use in having a tank if there is no one to drive it” (Informant 21).

Til tross for denne skepsisen til Aserbajdsjans militære kapasitet, er det ikke til å komme bort fra at avstanden mellom det armenske og aserbajdsjanske militærbudsjettet øker i påfallende stor grad.

¹⁹ Aserbajdsjan skårer 2.4 på Corruption Perception Index (CPI), som varierer mellom 0 og 10. 10 er veldig rent, 0 indikerer særdeles høy grad av korrupsjon. (Haiti lavest skåre med 1.8). Armenia skårer noe høyere enn Aserbajdsjan med 2.9. Armenia er rangert som nummer 93 sammen med seks andre land, Aserbajdsjan som nummer 130 sammen med åtte andre land (Transperancy International 2006).

Andre tegn som understreker at Aserbajdsjan bygger opp et robust militærapparat er etableringen av et eget departement for forsvarsindustri i 2005, og nærmere samarbeid med det tyrkiske militæret (Giragosian 2007a).

2.3.1 Olje, gass og rørledningene

Baku var allerede på slutten av 1800-tallet en oljeby. Men under Sovjetunionen fikk olje- og gassressursene fra Kaspiahavet lavere prioritet etter hvert som det ble gjort funn i Vest-Sibir og annetsteds. Dette endret seg etter Aserbajdsjans uavhengighet (Petersen 1998:43). I 1994 underskrev den aserbajdsjanske regjeringen den såkalte "Deal of the Century" med flere internasjonale oljeselskaper. Azerbaijan International Operating Company (AIOC), som er en sammenslutning av oljeselskaper, skulle stå for utvinningen av Azeri, Chirag og Guneshlifeltene (ACG) utenfor Baku.²⁰ Den tunge internasjonale investeringen i olje og gass fra Kaspiahavet skapte et behov for sikker transport av energien (Giragosian 1998:61). Det hittil største prosjektet har vært BTC-rørledningen.

De eksisterende rørledningene gikk alle via Russland, og hadde relativt liten kapasitet. Den første utvinningen fra ACG feltet startet i 1997, og ble fraktet i den mindre rørledningen fra Baku til Supsa ved Svartehavet (Energy Information Administration 2006). Ulempen med å frakte oljen ut til Svartehavet er at den da må gjennom Bosporsstredet, som allerede er tungt belastet (Elkind 2005:40).

Avtalen om å bygge BTC-rørledningen ble underskrevet av Aserbajdsjan, Georgia og Tyrkia i 1999, og selve utbyggingsprosjektet startet i 2003 (Energy Charter Secretariat 2007). BTC-rørledningen fraktet de første fat med olje ut til Ceyhan ved Middelhavet i 2006, og rørledningen har en kapasitet på 1 million fat per dag (BP 2005:14).

²⁰ Se vedlegg F for oversikt over oljeselskapene og deres andel i AIOC.

SCP skal frakte gass fra Shah Deniz-feltet til det aserbajdsjanske, georgiske og tyrkiske gassmarkedet. Etter hvert kan dette forlenges til det europeiske markedet (Lobjakas 2007). Utviklingen av Shah Deniz-gassfeltet er fortsatt i startfasen. Transport av gass gjennom SCP har kommet i gang til Georgia, og forventes å nå Tyrkia i 2007 (Mala 2007).

Kart 2.2. Rute for BTC og SCP-rørledningene²¹

Som vist på kart 2.2 går BTC-oljerørledningen ut til den tyrkiske havnebyen Ceyhan. SCP-gassrørledningen går via den samme ruten frem til den tyrkiske grensen, og ender i Erzurum.

Ruten for rørledningene var ikke gitt på forhånd, men var et resultat av politiske beslutninger. Tre alternative ruter ble diskutert: via Russland til Svartehavet, til Georgia og Svartehavet eller via Iran. Ved å transportere oljen gjennom Russland til Svartehavet, måtte den deretter ha passerte flaskehalsen Bosphorus i store tankere. Det var videre lite aktuelt å legge rørledningen via Iran på grunn av det dårlige forholdet til USA (Blatchford 2005:124-125). Mange var skeptiske til at BTC-prosjektet ville

²¹ Kilde: BTC Investment (2007).

være lønnsomt (Starr 2005:8-9). Likevel ble BTC-traséen en realitet, til tross for at det økonomisk sett var den dyreste løsningen. Press fra USA bidro i stor grad til at BTC ble den valgte ruten for å eksportere olje fra Aserbajdsjan. Motivet for dette var å unngå at Russland eller Iran skulle få muligheten til å kontrollere ruten (Morningstar 2006).

Shah Deniz er et av verdens største gassfunn i nyere tid, oppdaget i 1999. BP er operatør for Shah Deniz og teknisk operatør for SCP. Statoil er kommersiell operatør for SCP og begge selskapene har investert 25,5% hver i SCP rørledningen.²² Den 690 km lange gassrørledningen SCP er gravd ned i bakken og går parallelt med BTC frem til den tyrkiske grensen (BP 2005:15). Deretter følger de noe forskjellige ruter.

BTC og SCP representerer viktige energikorridorer som knytter Vesten direkte til petroleumsressursene i Kaspiahavet. Dette bidrar til å holde prisene på olje og gass nede (Jakobsen 2004:20). Det er fortsatt usikkert hvor mye olje og gass Kaspiahavet rommer. Med høy grad av sikkerhet mener eksperter at Kaspiahavet rommer 10 milliarder oljefat. Med mindre grad av sikkerhet kan man regne med at Kaspiahavet rommer 233 milliarder oljefat (Bahgat 2004:115).²³

Aserbajdsjan er inne i en periode med sterk økonomisk vekst. Olje- og gassinntekter defineres som selve lokomotivet i deres økonomiske utvikling (Ibrahimov 2007 [foredrag]). Ifølge estimer fra BP (2003:88) vil inntektene til Aserbajdsjan fra olje- og gassutvinning øke dramatisk de nærmeste årene. Nøyaktig hvor stor økningen er vil avhenge av oljeprisen i årene som kommer, men petroleumsinntektene vil uansett stå for en betydelig andel av Aserbajdsjans BNP (BP 2003:87).

Det er hovedsaklig eliten som tjener på petroleumsinntektene, som igjen bidrar til at eliten opprettholder sin fordelaktige posisjon (Alieva 2006:148-149). Hvorvidt eliten

²² For fullstendig oversikt over investorer i BTC og SCP, se vedlegg F.

²³ Sannsynligheten for at Kaspiahavet har 10 milliarder oljefat er 90 % (definert som "proven reserves"). Sannsynligheten for at Kaspiahavet har 233 milliarder oljefat er 50 % (definert som "probable reserves") (Bahgat 2004:115).

vil distribuere noe av inntektene slik at resten av befolkningen får nytte godt av energiressursene gjenstår å se. I likhet med andre land med store naturressurser står Aserbajdsjan i fare for å bli rammet av den såkalte ressursforbannelsen.²⁴ Dersom inntektene ikke distribueres på en måte befolkningen ser seg tjent med, kan misnøyen bli en pressfaktor for å gå til krig. Begrunnelsen for dette er at folket ønsker at Aserbajdsjan skal få kontroll over Nagorno-Karabakh. Hvis folket ikke tjener på olje- og gassutvinningen, har heller ikke folket mye å tape på at rørledningene blir ødelagt ved en eventuell krig. Ut fra en slik tankegang kan derfor demokrati bidra til krig. Dette problemet vil likevel ikke bli analysert nærmere, siden Aserbajdsjan defineres som en enhetlig aktør i oppgaven, og handler deretter. Sårbarheten på grunn av rørledningene vil derfor være noe som først og fremst gjelder for eliten.

Inntektene fra olje og gass vil falle drastisk etter 2012 (BP 2003:88). Spørsmålet blir derfor hvorvidt Aserbajdsjan ser seg tjent med å gå til krig for å få kontroll over Nagorno-Karabakh, og når det eventuelt vil lønne seg. Et sentralt spørsmål tvinger seg dermed frem: hva er viktigst for Aserbajdsjan av økonomisk utvikling og territoriell integritet? Dette vil bli analysert i de neste kapitlene.

²⁴ Ressursforbannelsen innebærer blant annet hollandsk syke, hvilket betyr at stater rike på naturressurser stagnerer fordi de ikke satser på utvikling på andre områder, samtidig som høye inntekter fra naturressursene skaper inflasjon og gjør andre varer for dyre til å eksportere (de Soysa 2000:120).

3. Usikkerhet rundt trusselens troverdighet

3.1 Innledning

Formålet med dette kapittelet er å analysere hvorvidt trusselen fra Armenia om å angripe rørledningene kan avskrekke Aserbajdsjan fra å gå til krig for å få tilbake Nagorno-Karabakh. Poenget med denne analysen er å introdusere en enkel modell som vil bli utvidet til mer komplekse modeller i resten av oppgaven. Kapittelet tar for seg følgende scenario:

S1: Aserbajdsjan aksepterer de facto okkupasjonen av Nagorno-Karabakh hvis landets myndigheter tror Armenia vil skade rørledningene. Trusselen fra Armenia om å ødelegge rørledningene er derfor tilstrekkelig alvorlig, men det er ukjent om den er troverdig. Trusselen er effektiv hvis Aserbajdsjan tror Armenia vil angripe rørledningene. Trusselen er ikke effektiv hvis Aserbajdsjan ikke tror Armenia vil angripe rørledningene.

Kapittelet vil først definere hva som kjennetegner en effektiv trussel. Deretter vil grunnmodellen med Aserbajdsjan og Armenia, og handlingsalternativene de har i denne, presenteres. Det vil bli gitt argumenter for hvorfor de aktuelle handlingsalternativene er valgt. Videre vil preferansestrukturer som ikke er aktuelle i analysen elimineres. I analysen vil det argumenteres for at trusselen fra Armenia er tilstrekkelig alvorlig, men at den både kan være troverdig og ikke troverdig. Usikkerhetsmomentet ved hvorvidt Armenia vil komme til å gå til motangrep mot rørledningene ved en eventuell krig vil til slutt analyseres i et spill med ufullstendig informasjon.

3.2 En effektiv trussel

Innen spillteori kan en trussel defineres som et signal om å skade noen med overlegg, med mindre denne noen handler slik den som truer vil (Hovi 1998:11). Som nevnt i innledningen vil trusselen fra Armenia være av implisitt art, siden den armenske regjeringen ikke offisielt har truet med å angripe rørledningene ved en eventuell krig. Det antas likevel at Aserbajdsjan vet at angrep på rørledningene er en mulig handling fra Armenia hvis Aserbajdsjan først går til krig for å få kontroll over Nagorno-Karabakh. 19 av 22 informanter mente det var sannsynlig eller høyst sannsynlig med et slikt motangrep fra Armenia. De tre resterende svarte ikke direkte på spørsmålet. For klarhets skyld vil heretter ordet trussel brukes i betydning implisitt trussel, da det antas å være en mulig og sannsynlig reaksjon fra armenernes side.

Det er hensiktsmessig å skille mellom avskrekkende trusler og tvingende trusler. En tvingende trussel forekommer når den som truer forsøker å endre på status quo. Med en avskrekkende trussel forsøker derimot den som truer å opprettholde status quo (Hovi 1998:13). I denne analysen er det snakk om en avskrekkende trussel. Armenia er den som utøver trusselen som søker å avskrekke Aserbajdsjan fra å gå til krig, hvilket innebærer et ønske om opprettholdelse av status quo.

3.2.1 Fem krav til den effektive trusselen

Det er fem teoretiske forutsetninger for at en trussel skal være effektiv. Den må være *relevant, fullstendig, tilstrekkelig tydelig, tilstrekkelig alvorlig og troverdig* (Hovi 1998:13ff).

Trusselen må være *relevant* i betydningen at den som blir truet har handlingsfrihet, så det er faktisk mulig å etterfølge kravet. I tillegg må den som blir utsatt for trusselen ha incentiv til å handle annerledes enn det den som framsetter trusselen ønsker. I dette tilfellet er det mulig for Aserbajdsjan å opprettholde status quo ved å ikke gå til krig. Samtidig har Aserbajdsjan incentiver til å endre status quo fordi landets myndigheter ønsker å ha kontroll over Nagorno-Karabakh.

Trusselen må være *fullstendig* i den forstand at det er kjent at trusselen ikke vil bli gjennomført hvis den som blir truet gir etter for kravet, hvilket betyr at Armenia ikke vil angripe rørledningene hvis status quo opprettholdes.

Trusselen må være *tilstrekkelig tydelig*. Dels må kravet som sendes fra den som truer være tydelig, og dels må det være klart hva selve trusselen går ut på. Dette betyr at Aserbajdsjan må ha forstått at Armenia krever at Aserbajdsjan ikke går til krig, og at konsekvensen av å gå til krig er at rørledningene blir angrepet. En implisitt trussel, som brukes i denne analysen, kan fortsatt være tilstrekkelig tydelig.

For at trusselen skal være *tilstrekkelig alvorlig* må den være av en slik art at den som blir utsatt for trusselen foretrekker å bøye seg for kravet, fremfor at trusselen blir satt ut i livet. Her innebærer det at Aserbajdsjan må foretrekke å opprettholde status quo fremfor å gå til krig og dermed la trusselen fra Armenia om å angripe rørledningene bli gjennomført.

For at trusselen skal være *troverdig* må den som truer foretrekke å faktisk gjennomføre selve trusselen hvis den som blir utsatt for trusselen ikke bøyer seg for kravet. Her betyr det at Armenia foretrekker å angripe rørledningene hvis Aserbajdsjan går til krig.

Hvorvidt alle disse kravene er tilstede i virkeligheten kan ikke vites med sikkerhet. Det forutsettes i den videre analysen at de tre første kravene om relevans, fullstendighet og tilstrekkelig tydelighet er tilstede.

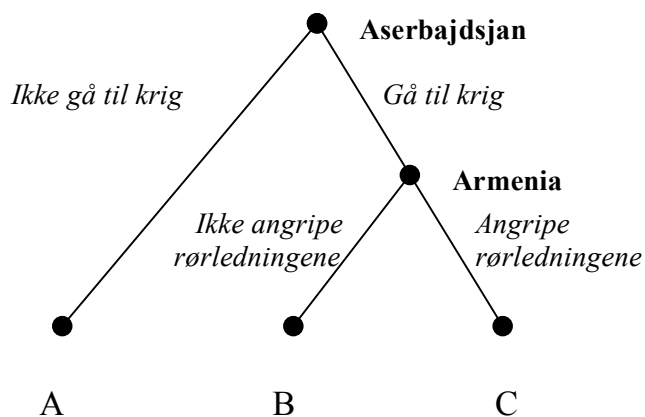
For at en trussel skal være effektiv, må den som blir truet endre sin adferd slik den som uttrykker trusselen ønsker. I tillegg må denne adferden være en konsekvens av selve trusselen. Dette innebærer at Aserbajdsjan ikke vil gå til krig så lenge trusselen er effektiv og at det er trusselen om å angripe rørledningene som er årsaken til at Aserbajdsjan ikke går til krig. Man kan ikke vite sikkert hva som er årsaken(e) til en konkret handling, eventuelt ikke-handling, siden det ikke vil skje noe hvis trusselen er effektiv. I den videre analysen antas det et årsaksforhold mellom trusselen fra Armenia og opprettholdelsen av status quo. Hvis Aserbajdsjan først har gått til krig,

betyr det altså at trusselen ikke er effektiv. Det er dermed ikke selve handlingen å ødelegge rørledningene som skal avskrekke Aserbajdsjan fra å gå til krig, men trusselen om å ødelegge dem.

3.3 Presentasjon av grunnmodellen

Begrepet ”spill” blir i denne oppgaven brukt som et teoretisk redskap for å analysere konflikten mellom Aserbajdsjan og Armenia. Her forstås spill som situasjoner der aktører er klar over at handlingene deres får konsekvenser for både seg selv og andre aktører i samme situasjon. Det er altså snakk om strategisk samhandling (Gates og Humes 1997:1). I modellene som lages får hver spiller handlingsalternativer. Gitt hva som har skjedd tidligere i spillet kan aktøren komme i den sitasjonen at det må gjøres et valg. I denne analysen vil eksempelvis Armenia kun få mulighet til å handle hvis Aserbajdsjan først har gått til krig.

Figur 3.1. Aserbajdsjan og Armenia med handlingsalternativer

Denne modellen har tre mulige utfall:

- Utfall A: Status quo opprettholdes. Det blir ikke krig.
- Utfall B: Aserbajdsjan går til krig og Armenia lar være å angripe rørledningene. Det blir krig.

- Utfall C: Aserbajdsjan går til krig og Armenia angriper rørledningene. Det blir krig.

Aserbajdsjan har det første trekket. Når spillet begynner kan Aserbajdsjan velge mellom å gå til krig eller ikke gå til krig. Aserbajdsjan har altså to ulike strategier. En aktørs strategi defineres som en fullstendig plan for alle tenkelige situasjoner i spillet der aktøren må ta en beslutning (Torsvik 2003:99). Hvis Aserbajdsjan ikke går til krig opprettholdes status quo, i modellen illustrert med utfall A. Hvis Aserbajdsjan går til krig har Armenia to valg, og derfor også to strategier. Armenia kan svare med et motangrep på rørledningene som vil gi utfall B, eller de kan velge ikke å angripe rørledningene som vil gi utfall C. Her er det verdt å nevne at både B og C innebærer krig. Det forutsettes at hvis Aserbajdsjan forsøker å ta Nagorno-Karabakh med militære midler, vil Armenia også svare med militære midler. At Armenia ikke angriper rørledningene betyr altså ikke at det ikke blir krig.

3.3.1 Begrunnelse for Aserbajdsjans og Armenias handlingsalternativer

Aserbajdsjan

Handlingsalternativene til Aserbajdsjan er her å opprettholde status quo eller å gå til krig, fordi utsiktene til en fredsavtale er små. Av informantene mente ti at det var lav sannsynlighet for en fredsavtale de neste fem årene, fem mente det var middels sannsynlighet for en fredsavtale, og tre mente det var høy sannsynlighet for en fredsavtale. Fire svarte ikke på spørsmålet. Til tross for samtaler i Minskgruppen synes ikke partene å få til en løsning på konflikten, diplomatiet har så langt ikke ført frem.

Ingen av presidentene viser nevneverdig vilje til kompromiss. Ilham Alijev har flere ganger understreket Aserbajdsjans store militærbudsjett, og at Aserbajdsjan vil gå til krig hvis det ikke blir noen politisk løsning (International Crisis Group 2005b:2). Folk i Aserbajdsjan er også positive til en militær løsning på konflikten. De okkuperte områdene og de mange flyktningene på aserbajdsjansk side er en sterk faktor for å

endre status quo (Abbasov 2004:9). I tillegg bidrar et styrket militærbudsjett i Aserbajdsjan til at folk forventer å få tilbake Nagorno-Karabakh (International Alert 2004:80). Blant informantene mente fem at det var sannsynlig eller sikkert at Aserbajdsjan vil gå til krig hvis det ikke blir en fredsavtale innen fem år. 11 mente det var liten eller ingen sannsynlighet for dette, mens seks ikke visste eller ikke svarte. Det var dermed uenighet blant informantene om hvorvidt Aserbajdsjan vil gå til krig. Som nevnt i innledningen er det uansett ikke meningen at informantene brukes som sannhetsvitner, men mer som en søken etter pekepinner og indikasjoner.

Poenget her er ikke å argumentere for at en fredsavtale er utelukket, men at det er fullt mulig at det ikke blir noen. Da er valgmuligheten mellom å opprettholde status quo og å gå til krig ett realistisk scenario å forholde seg til. På bakgrunn av dette vil Aserbajdsjans handlingsalternativer stå mellom å gå til krig eller ikke å gå til krig.

Armenia

Fordi armenerne har kontroll over Nagorno-Karabakh, ønsker de å opprettholde status quo fremfor krig. Økonomisk sett er status quo ikke gunstig for Armenia, siden den tyrkisk-aserbajdsjanske blokaden gjør stor skade på Armenias økonomi. Blant annet blir Armenia holdt utenfor de regionale prosjektene som knytter nabostatene Aserbajdsjan, Georgia og Tyrkia tettere sammen, som for eksempel rørledninger og jernbane. Aserbajdsjan krever en løsning på konflikten før blokaden kan oppheves. Aserbajdsjans ambassadør til Skandinavia, Rafael Ibrahimov uttrykte Aserbajdsjans offisielle holdning slik: "We will not touch any project where Armenia is participating, as long as they occupy our territory" (Ibrahimov 2007 [foredrag]). Ifølge estimer fra Verdensbanken ville Armenias BNP øke med 14% hvis blokaden ble hevet (Blank 2005:7). Likevel ser det ut til at Armenia foretrekker status quo fremfor å inngå en fredsavtale som innebærer at Nagorno-Karabakh kommer under Aserbajdsjans kontroll.

Informant 1 beskrev det armenske forholdet til Nagorno-Karabakh slik: "Nagorno-Karabakh is not only a part of Armenian territory, it is the centre of our political identity. Armenian political identity was constructed with the war of Nagorno-

Karabakh”. Derfor knytter de fleste armenerne Nagorno-Karabakh direkte til deres overlevelse som nasjon (International Crisis Group 2005b:3). Taper de Nagorno-Karabakh, vil det bli oppfattet som begynnelsen på slutten for Armenia som nasjon. Dette er et av utgangspunktene for modellen, og understreker hvor vanskelig det vil være å inngå kompromiss. De aller fleste informantene i Jerevan mente at kontroll over Nagorno-Karabakh var viktigere for Armenia enn økonomisk utvikling. Det er dermed ikke gitt at økonomi er hovedprioritet for Armenia.

Hvis Aserbajdsjan går til krig kan Armenia velge mellom å angripe rørledningene, eller ikke å gjøre det. Her forutsettes det at Armenia har kapasitet til å angripe rørledningene, og at dette er en aktuell strategi. Til tross for sikkerhetstiltak rundt rørledningene er det flere faktorer som gjør dem sårbare for angrep. De aller fleste informantene mente at det vil være lett å skade rørledningene, da de ligger kun få kilometer fra armensk kontrollert territorium. Ved et eventuelt angrep vil pumpestasjonene være mest utsatt fordi det vil være tidkrevende og dyrt å reparere dem (Baev 2006). Det er til sammen åtte pumpestasjoner langs BTC-rørledningen, to av dem er i Aserbajdsjan. Men selve rørledningene kan også være gjenstand for angrep. Ødeleggelse av SCP vil få mer akutte konsekvenser, fordi gass blir solgt til kunden på forhånd, og levert direkte til forbrukerne (Informant 18). Mens olje blir solgt på et globalt marked er gass noe spesifikke brukere er avhengige av for å varme husene sine, lage mat eller holde fabrikker i gang.

Selv om rørledningene ikke går direkte gjennom verken Armenia eller Nagorno-Karabakh er de innenfor militær rekkevidde fra armensk territorium (Jaffe og Manning 1998:115). Armenia er i besittelse av SCUD B raketter, som har en kapasitet på 300 km (Arms Control Association 2001). Det er også flere andre militære virkemidler armenerne kunne bruke, som for eksempel bruk av missiler, luftangrep eller sabotasje utført av spesialstyrker eller innleide kriminelle.²⁵

²⁵ Denne informasjonen stammer fra samtaler med informantene mine, samtaler utført av veileder Indra Øverland med aserbajdsjanske og internasjonale eksperter i Baku og armenerne i Samtske-
(fotnoten fortsetter på neste side)

En illustrasjon på at rørledninger kan være sårbare i konfliktområder og kan settes ut av funksjon over lenger tid er rørledningen som går nordover fra Baku gjennom Russland (Northern Route Export Pipeline – NREP) går gjennom Tsjetsjenia. Siden januar 1999 har oljetransporten gjennom NREP vært stoppet på grunn av gjentatte sabotasjer, grunnet Russland-Tsjetsjenia konflikten. Den russiske operatøren Transneft har tapt store inntekter på dette (ESMAP 2003:81 ff).

Ifølge en rapport fra Forsvarets Forskningsinstitutt ble det i perioden 1999 – 2006 gjennomført til sammen 22 angrep på olje- og gassrørledninger i Russland. Rapporten antyder i tillegg at de reelle tallene kan være enda høyere (Bruusgaard 2006:12). Rørledninger er enkle å sabotere, og vanskelige å forsvare. Særlig konfliktsituasjoner gjør dem til opplagte mål (Bruusgaard 2006:8).

Hvis armenerne foretrekker å beholde status quo, vil de ut fra en rasjonell tankegang ikke angripe rørledningene så lenge Aserbajdsjan opprettholder våpenhvilen.

Informant 3 og 21 påpekte at det kunne være aktuelt for Armenia å angripe Aserbajdsjan før Aserbajdsjan blir for sterke med tanke på den militære opprustningen. Et slikt ”pre-emptive strike” er likevel definert ut av denne oppgaven.

3.3.2 Eliminering av uaktuelle preferansestrukturer

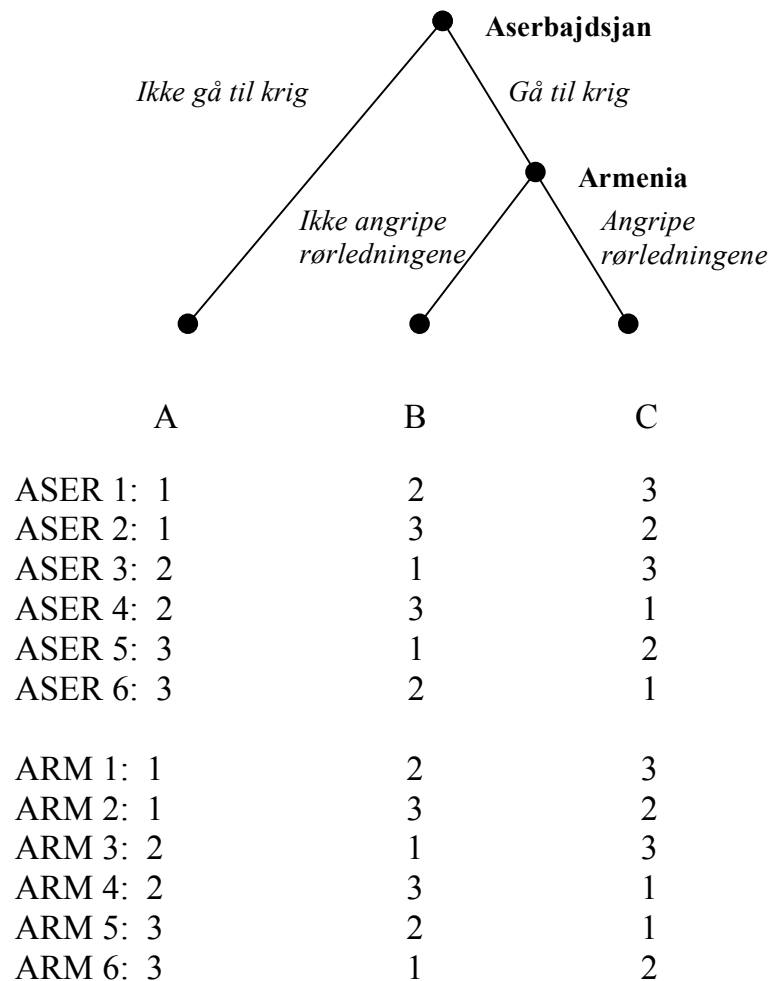
Grunnmodellen har som vist ovenfor tre ulike utfall, og to aktører. Det kan virke opplagt at noen av utfallene ikke er å foretrekke for de respektive aktørene. Likevel vil alle preferansestrukturene som ikke er aktuelle bli gjennomgått systematisk og bli eliminert for at grunnmodellen skal være godt begrunnet. Senere vil grunnmodellen bli utvidet til mer komplekse modeller, og det er derfor viktig at den er bygget opp på en grundig måte.

Javakheti (Georgia) oktober 2006, og e-post korrespondanse med Ståle Uliksen (2007), leder for Avdeling for internasjonal politikk ved NUPI og medlem av regjeringens forsvarspolitiske utvalg. Olje- og gassrørledningers sårbarhet understrekes også i en omfattende rapport fra Forsvarets Forskningsinstitutt (Bruusgaard 2006).

Figur 3.2 viser alle preferansestrukturer som er mulige for de to aktørene.

Preferansene her (eller nytteverdiene) er ordinalverdier, det vil si at utfallene rangeres i forhold til hverandre, men preferansene sier ikke noe om avstanden mellom dem. 3 indikerer det beste utfallet, 1 det dårligste.

Figur 3.2. Alle mulige ordinale preferansestrukturer for Aserbajdsjan og Armenia

For Aserbajdsjans del er det lite sannsynlig at staten vurderer det som et bedre utfall at Armenia angriper rørledningene enn at Armenia ikke angriper dem. Dermed kan alle preferansestrukturene for Aserbajdsjan der utfallet C har høyere nytteverdi enn utfall B strykes: ASER 1, ASER 3 og ASER 5.

Med preferansestrukturen ASER 2 vil Aserbajdsjan gå til krig uansett hva Armenia gjør fordi status quo da er verste utfall for Aserbajdsjan. Dette innebærer at selv om

trusselen om å angripe rørledningen skulle være troverdig, er den ikke tilstrekkelig alvorlig. En slik preferansestruktur kan være reell den dagen Aserbajdsjan vil tåle et motangrep på rørledningene. Dette danner utgangspunktet for analysen i kapittel 4.

Med preferansestrukturen ASER 4 er trusselen om å angripe rørledningene tilstrekkelig alvorlig. Hvis trusselen også er troverdig, vil derfor Aserbajdsjan la være å gå til krig. Hvis den ikke er troverdig, vil Aserbajdsjan gå til krig. Denne preferansestrukturen vil bli brukt videre analysen i dette kapittelet.

Med preferansestrukturen ASER 6 vil det være bedre for Aserbajdsjan å beholde status quo enn å gå til krig, selv om trusselen om å angripe rørledningene ikke skulle være troverdig. Dette betyr at trusselen ikke er relevant, fordi Aserbajdsjan ikke har incentiver til å endre status quo. Opprettholdelse av status quo vil med en slik preferansestruktur være det beste utfallet for Aserbajdsjan, og myndighetene vil derfor ikke gå til krig. Årsaken til at Aserbajdsjan ikke går til krig vil i et slikt tilfelle ligge et annet sted, som ikke er en del av modellen. En mulig forklaring kan være at Aserbajdsjan er så svakt at landet ikke hadde tålt å gå til krig, selv om det ikke hadde gått ut over rørledningen. Trusselen om å angripe rørledningene er derfor irrelevant med en slik preferansestruktur for Aserbajdsjan. Som nevnt under del 3.2. er det et premiss videre i analysen at trusselen er relevant.

Preferansestrukturen ASER 4 vil bli brukt videre i dette kapittelet, hvilket betyr at trusselen er tilstrekkelig alvorlig. Da er spørsmålet hvordan Armenia vil reagere hvis Aserbajdsjan går til krig.

Et uttalt premiss i oppgaven er at Armenia foretrekker opprettholdelse av status quo fremfor at Aserbajdsjan går til krig. Alle preferansestrukturer der utfall A ikke er det beste utfallet for Armenia kan derfor strykes: ARM 1, ARM 2, ARM 3 og ARM 4.

Med preferansestrukturen ARM 5 er trusselen om å angripe rørledningene ikke troverdig fordi Armenia foretrekker ikke å angripe rørledningene fremfor å angripe dem, hvis Aserbajdsjan først har gått til krig.

Med preferansestrukturen ARM 6 er trusselen troverdig fordi Armenia foretrekker å angripe rørledningene fremfor ikke å angripe dem, hvis Aserbajdsjan går til krig.

Preferansestrukturene ARM 5 og ARM 6 vil bli brukt videre i analysemodellene i dette kapittelet.

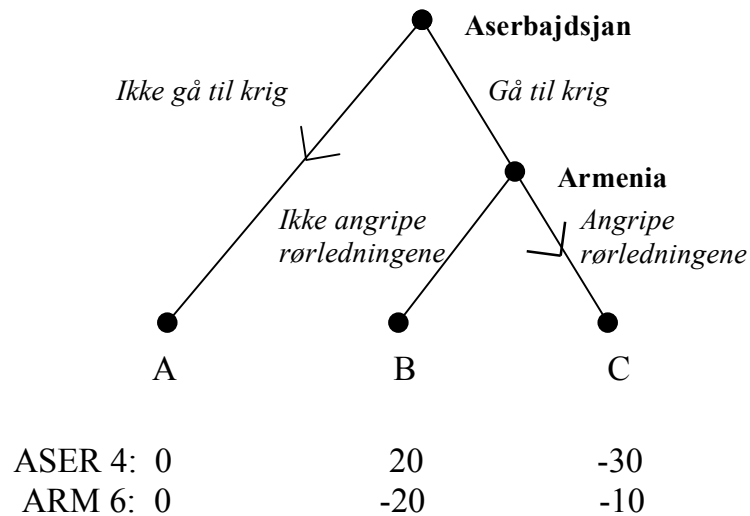
Hvilken preferansestruktur Armenia har, får betydning for valget Aserbajdsjan tar, gitt ASER 4. Hvis trusselen er troverdig lar Aserbajdsjan være å gå til krig, og status quo opprettholdes. Trusselen om å angripe rørledningene har dermed virket avskrekkende. Hvis trusselen derimot ikke er troverdig, vil Aserbajdsjan gå til krig, og Armenia vil la være å angripe rørledningene.

Hvis begge aktørers preferanser er åpent kjent har man et spill med fullstendig informasjon. Dette betyr at Aserbajdsjan vet at Armenia vet at Aserbajdsjan vet osv. De to neste analysemodellene vil være spill med fullstendig informasjon. Det forutsettes også å være åpent kjent at alle aktørene i modellen er rasjonelle.

3.4 Trusselen er både troverdig og tilstrekkelig alvorlig

I de videre modellene vil det bli brukt kardinalverdier for å uttrykke preferansene til aktørene. Kardinalverdier sier noe om avstanden mellom preferansene, i tillegg til å rangere dem. I spill med ufullstendig informasjon må det brukes kardinalverdier. Selve styrken på nytteverdiene er noe vilkårlig satt, men de sier uansett noe om rangeringen av utfallene. Den siste modellen i dette kapittelet vil være spill med ufullstendig informasjon, som kombinerer de to foregående modellene. For å skape kontinuitet, vil derfor alle modellene få kardinalverdier.

Figur 3.3. Trusselen er tilstrekkelig alvorlig og troverdig

Her er det rangerte forholdet mellom preferansene fortsatt det samme som i ASER 4 og ARM 6 selv om det er brukt kardinalverdier. Begge aktører har nytteverdi 0 ved utfall A, siden det indikerer ingen endring fra status quo. Dette får ikke noe praktisk betydning for analysen av modellene. Pilene indikerer hvilken strategi aktøren vil velge der den må gjøre et trekk.

3.4.1 Begrunnelse for at aktørene kan ha preferanser som gitt i figur 3.3

Aserbajdsjans preferanser kan være $B > A > C$ fordi:

$B > A$:

Hvis Armenia ikke angriper rørledningene ved krig, vil olje og gass fortsette å strømme ut til markedet. Militærbudsjettet til Aserbajdsjan øker, hvilket bidrar til at den militære kapasiteten øker. Det er svært viktig for Aserbajdsjan å ha kontroll over Nagorno-Karabakh, så status quo er ikke en ønskelig situasjon for Aserbajdsjan. Krig er en pris aserbajdsjanere trolig er villige til å betale hvis de mener de kan vinne gjennom en blitzkrig (Informant 8). I denne modellen foretrekker Aserbajdsjan å gå til krig uten at rørledningene angripes, fremfor status quo.

A > C:

Hvis A foretrekkes fremfor C, er angrep på rørledningene ved en krig verre enn status quo. Flere informanter nevnte olje og gass som årsak til at krig ikke vil være tjenelig for Aserbajdsjan. De påpekte at rørledningene har gjort Aserbajdsjan til et viktig transportland for å frakte energi fra Kaspiahavet, og at Aserbajdsjan har bygd seg opp som en stabil energipartner for Vesten. Trusselen fra Armenia er dermed tilstrekkelig alvorlig fordi BTC og SCP gjør Aserbajdsjan sårbar. Ødeleggelse av rørledningene vil innebære store kostnader for landet. Aserbajdsjan er avhengig av intakte rørledninger, fordi det er gjennom disse det meste av olje- og gasseksporten transporteres. Dermed er rørledningene avgjørende for at Aserbajdsjan fortsatt skal kunne ha en sterk økonomisk vekst.²⁶ ”The BTC pipeline is the main way to give oxygen to Azerbaijan’s economy.” (Informant 2). Økonomer regner med at oljeinntektene vil føre til en fordobling av Aserbajdsjans BNP innen 2010. Nitti prosent av Aserbajdsjans eksport er olje og gass (CIA 2006). I de neste årene vil BTC og SCP være viktige transportkorridorer for å eksportere disse energiresursene, som påpekt i kapittel 2.

Hvorvidt trusselen om angrep på rørledningene er tilstrekkelig alvorlig vil også avhenge av omfanget på angrepet, og om rørledningene raskt kan settes i stand. Det forutsettes her at eventuelle angrep innebærer at rørledningene er satt ut av funksjon over lengre tid slik at det faktisk vil gå ut over Aserbajdsjans militære og økonomiske styrke. Et angrep kan innebære enten å okkupere selve området der rørledningene er begravd, eller å gjøre omfattende skade på selve installasjonen. I tillegg vil et angrep få konsekvenser utover selve ødeleggelsen av rørledningene. Aserbajdsjan vil ikke lenger bli sett på som en pålitelig leverandør, og oljeselskapene kan komme til å trekke seg ut (Informant 18).

²⁶ Hvor mye av Aserbajdsjans inntekter som kommer direkte fra rørledningene er ikke informasjon som kan offentliggjøres ifølge Statoil (Mala 2007).

På spørsmål om hva som var viktigst for Aserbajdsjan – å sikre petroleumsinntekter eller å kontrollere Nagorno-Karabakh, var informantene delt. Tre mente Nagorno-Karabakh var viktigst. Alle disse var aserbajdsjanere. Syv mente sikring av fremtidige oljeinntekter var viktigst og at krig derfor ville være altfor kostbart. To av disse var aserbajdsjanere. Ti svarte ikke eller visste ikke. Informant 8 sa det slik: ”If Aliev is a statesman, Nagorno-Karabakh is the most important. If he is more interested in personal gain, then oil is the most important.” I denne modellen forutsettes det at intakte rørledninger er viktigere enn å få kontroll over Nagorno-Karabakh. Utfall A er derfor bedre enn C.

Armenias preferanser kan være $A > C > B$ fordi:

$A > C$:

Status quo er det beste utfallet fordi Armenia har ingenting å vinne på en krig. Dette har også blitt begrunnet ovenfor.

$C > B$:

Hvis C foretrekkes fremfor B, er trusselen troverdig. Det er veldig viktig for Armenia å opprettholde kontrollen over Nagorno-Karabakh. Hvis Aserbajdsjan først forsøker å få kontroll over Nagorno-Karabakh med militærmakt, vil Armenia kjempe med alle mulige midler for å unngå å tape en slik krig. Rørledningene vil i så måte være et sårbart og opplagt mål. Av informantene mente 17 det var sannsynlig eller høyst sannsynlig at Armenia ville angripe rørledningene hvis Aserbajdsjan skulle gå til krig. Resten visste ikke eller svarte ikke på spørsmålet. Ingen mente det var sannsynlig at Armenia ikke ville angripe rørledningene. Informant 2 svarte slik: ”Each side will attack where the other is vulnerable. The Armenians will for sure attack the BTC pipeline, anyone would do the same.”

3.4.2 Spilletets løsning

”Spilletets løsning” betyr i denne sammenhengen å finne hvilket utfall som vil bli resultatet, gitt aktørenes preferanser i modellen. Utfallet av dette spillet kan løses ved

å foreta baklengs induksjon. Baklengs induksjon vil si at aktøren ser fremover i spillet og dermed finner strategien det er rasjonelt å velge. I spill med fullstendig informasjon, og der preferansene for ingen av aktørene er like, vil baklengs induksjon gi den eneste løsningen av spillet (Watson 2002:139-140). Hvis Aserbajdsjan går til krig vet landets myndigheter at Armenia vil angripe rørledningene. Dette vil gi det utfallet som er verst tenkelig for Aserbajdsjan (nytteverdi -30). Hvis Aserbajdsjan ikke går til krig får de en nytte på 0, som er bedre enn -30. Gitt at Aserbajdsjan er en rasjonell aktør vil myndighetene da la være å gå til krig i utgangspunktet. I denne modellen er trusselen om å angripe rørledningene dermed effektiv siden den avskrekker Aserbajdsjan fra å gå til krig. Likevekten er at status quo opprettholdes. Pilene i modellen indikerer hvilken strategi aktøren foretrekker hvis den først må gjøre en beslutning i spillet.

En likevekt defineres av Elster (1986:7) som ”a set of decisions, one for each the persons involved in the interaction, with the property that no one can improve his situation by deviating from his equilibrium choice as long as the others stick to theirs”. Likevekt er altså et sett av beslutninger, som er optimale overfor hverandre.

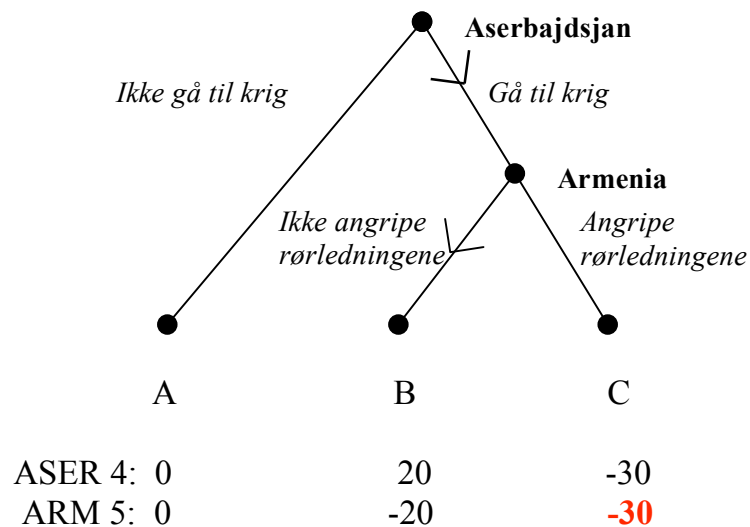
Likevekten med utfall A gir begge aktørene nytteverdi 0. Dette er en Pareto-optimal likevekt, hvilket vil si at det ikke fins noe annet utfall der en aktør kan øke sin nytte, uten at den reduseres for en annen aktør. Utfall B ville økt Aserbajdsjans nytteverdi, men da ville den blitt redusert for Armenia.

Når status quo opprettholdes, kan man likevel ikke vite om årsaken er trusselen om å angripe rørledningene. Men gitt premissene, vil utfallet bli som løsningen i denne modellen.

3.5 Trusselen er tilstrekkelig alvorlig, men ikke troverdig

Hvis preferansene til Armenia er som i ARM 5, hvilket betyr at trusselen ikke er effektiv, vil modellen bli noe annerledes enn i figur 3.3. Denne situasjonen illustreres i figur 3.4. Endringen fra figur 3.3 er markert med rødt.

Figur 3.4. Trusselen er tilstrekkelig alvorlig, men ikke troverdig

3.5.1 Begrunnelse for at aktørene kan ha preferanser som gitt i figur 3.4

Preferansene til Aserbajdsjan er her de samme som i forrige modell. Trusselen om å angripe rørledningene er fortsatt tilstrekkelig alvorlig.

Begrunnelse for at Armenias preferanser kan være $A > B > C$

Armenias preferanser er endret til ARM 5, slik at trusselen ikke lenger er troverdig. Endringen fra figur 3.3 er merket med rødt. Status quo er fortsatt det beste utfallet for Armenia. Dersom Aserbajdsjan går til krig, foretrekker Armenia i denne modellen å ikke angripe rørledningene. Grunnen til dette kan være at Armenia ikke ser seg tjent med et slikt angrep hvis det først er krig. Informant 9 mente for eksempel at Armenia ikke ville risikere å få alle land som har investert i rørledningene mot seg. Angrep på rørledningene vil også forverre Armenias forhold til både Georgia og Tyrkia.

3.5.2 Spilletets løsning

Ved baklengs induksjon ser Aserbajdsjan at Armenia ikke vil angripe rørledningene hvis Aserbajdsjan går til krig. Aserbajdsjan står derfor overfor en tom trussel, noe

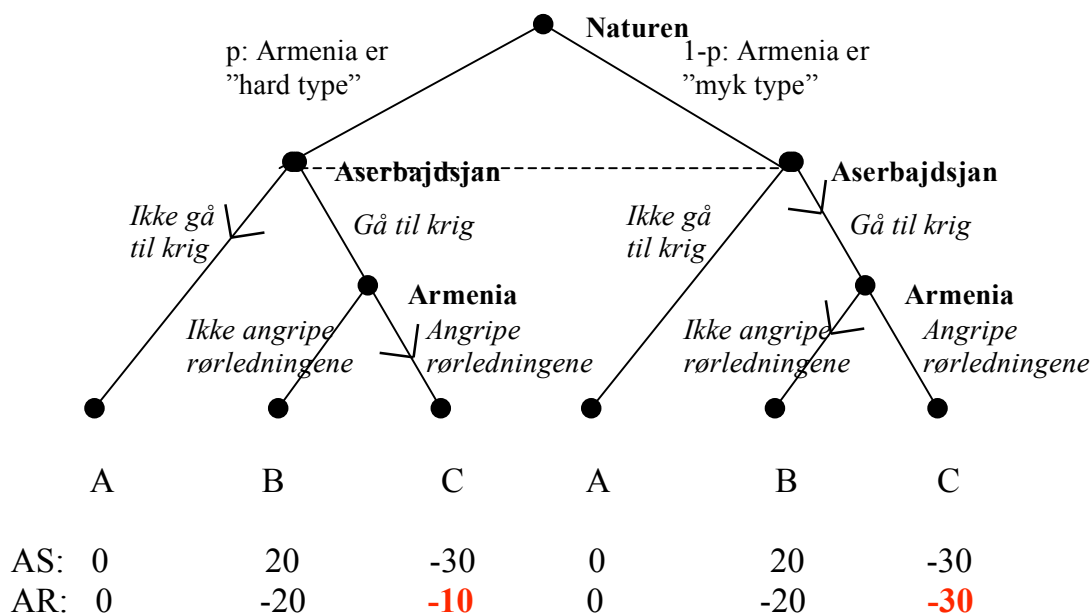
som gjør at Aserbajdsjan vil gå til krig. Løsningen på spillet bli utfall B, Aserbajdsjan går til krig og Armenia angriper ikke rørledningene. Denne løsningen er Pareto-optimal, fordi nytten til Armenia ikke kan økes uten av nytten for Aserbajdsjan blir redusert.

3.6 Armenias type er ukjent

Ved å sammenlikne modellene i figur 3.3 og figur 3.4 finner man at Aserbajdsjans beslutning om å gå til krig vil være avhengig av hvorvidt trusselen fra Armenia er troverdig. Når stater samhandler er det ikke realistisk at de vet alt om hverandre. Det er mer sannsynlig at Aserbajdsjan er usikker på om Armenia foretrekker å iverksette trusselen. Det er mulig å sette sammen de to modellene i figur 3.3 og figur 3.4 til et spill med ufullstendig informasjon. Da vet ikke Aserbajdsjan om trusselen fra Armenia er troverdig eller ikke. Det betyr at Aserbajdsjans myndigheter ikke vet hvilket spill de befinner seg i når de skal ta beslutningen om å gå til krig eller ikke gå til krig. Dette er illustrert i figur 3.5 ved at naturen er en egen aktør. I spill med ufullstendig informasjon kan naturen settes inn som egen spiller, som med en tilfeldighetsmekanisme gjør et trekk i spillet (Rasmusen 1989:22). Den stiplede linjen indikerer at Aserbajdsjan ikke vet hvor i spillet de befinner seg når de må ta en beslutning om å gå til krig eller ikke. Med en sannsynlighet p er trusselen troverdig, og Armenia er av ”hard type”. Med en sannsynlighet på $1-p$ er trusselen ikke troverdig, og Armenia er av ”myk type”. Armenia vet sin egen type. Det forutsettes at verdien til p er åpent kjent.

I figur 3.5 er de to modellene satt sammen, for å vise at Aserbajdsjan ikke vet hvordan Armenia vil reagere hvis Aserbajdsjan går til krig. Selve nytteverdiene er her noe vilkårlig satt. Men det er viktig at de gir uttrykk for det samme rangerte forholdet som under henholdsvis ASER 4, ARM 5 og ARM 6.

Figur 3.5. Spill med ufullstendig informasjon. Armenias type ukjent

Hva som vil være utfallet ved en slik situasjon kommer an på hvilken type Aserbajdsjan tror at Armenia er. Som vist i figur 3.4 vil Aserbajdsjan gå til krig hvis landets myndigheter vet Armenia er en "myk type", hvilket betyr at Armenia ikke vil angripe rørledningene. Som vist i figur 3.3 vil Aserbajdsjan la være å gå til krig hvis landets myndigheter vet Armenia vil gjøre alvor av trusselen om å angripe rørledningene. Men her i figur 3.5 vet ikke Aserbajdsjan hvordan Armenia vil reagere hvis Aserbajdsjan går til krig.

3.6.1 Spilletets løsning

For å finne ut hvilke betingelser som må være oppfylt for at Aserbajdsjan foretrekker å gå til krig, må man regne ut hvilke verdier p må ha for at Aserbajdsjan vil gå til krig. Dette finner man ved å regne ut forventet nytteverdi (expected utility, EU) for de to valgene Aserbajdsjan har, henholdsvis ikke å gå til krig og å gå til krig. Forventet nytteverdi defineres som "(...) et veid gjennomsnitt av nytteverdiene som

gjelder under ulike "states of the world", der vektene er en sannsynligheten for "the states" " (Elster 1986:5).²⁷

Hvis Aserbajdsjan går til krig vil Aserbajdsjan få følgende forventet nytteverdi (EU):

$$\begin{aligned} EU_{AS}(\text{gå til krig}): p*(-30) + (1-p)*(20) \\ = -30p + 20 - 20p \\ = 20-50p \end{aligned}$$

Hvis Aserbajdsjan lar være å gå til krig, får de en nytteverdi på 0, uansett hvilken type Armenia er, fordi status quo opprettholdes.

$$EU_{AS}(\text{ikke gå til krig}): 0$$

For at Aserbajdsjan skal foretrekke å gå til krig må Aserbajdsjans nytteverdi for dette ($20-50p$) være høyere enn nytteverdien for ikke å gå til krig (0). Når $20-50p > 0$ er det rasjonelt for Aserbajdsjan å gå til krig. Aserbajdsjan vil derfor gå til krig når $p < 2/5$.

Likevekter i spill med ufullstendig informasjon kan være separerende eller ikke-separerende. Ikke-separerende likevekt har man når spillets gang ikke avslører det som var ukjent under spillet. Her forblir Armenias type ukjent. Separerende likevekt har man når informasjonen som var ukjent er blitt kjent etter at spillet er slutt. Her betyr det at Armenia avslører sin type.

For figur 3.5 har man to likevekter:

1. Hvis $p > 2/5$ går Aserbajdsjan ikke til krig. Status quo opprettholdes, og trusselen er derfor effektiv. Dette er en ikke-separerende likevekt, siden Armenias type ikke avsløres. Likevekten er Pareto-optimal.
2. Hvis $p < 2/5$ går Aserbajdsjan til krig. Armenia angriper rørledningene hvis Armenia er av "hard type". Armenia angriper ikke rørledningene hvis Armenia

²⁷ Min oversettelse.

er av ”myk type”. Trusselen er uansett ikke effektiv. Dette er en separerende likevekt, siden Armenias valg avslører hvilken type Armenia er. Hvis Armenia er av ”myk type” er utfallet Pareto-optimalt. Hvis Armenia er av ”hard type” er utfallet sub-optimalt, hvilket betyr at begge aktører ville fått en høyere nytteverdi hvis Aserbajdsjan hadde avstått fra å gå til krig.

Her er det verdt å merke seg at ved å endre styrken på preferansene, vil også grenseverdien for likevektene endre seg. Man bør derfor ikke tillegge den nøyaktige grenseverdien spesielt stor betydning.

3.7 Delkonklusjon

Dersom olje- og gassinntekter er viktigere for Aserbajdsjan enn Nagorno-Karabakh kan rørledningene virke stabiliserende på konflikten. Likevel er dette kun under den forutsetning at Aserbajdsjan tror at Armenia kommer til å gjennomføre trusselen om å gå til motangrep mot rørledningene hvis det blir krig. Hva Aserbajdsjan tror om Armenias type er derfor avgjørende for om trusselen er effektiv. Dette gir Armenia incentiver til å signalisere at de mener alvor med trusselen.

Jeg vil vurdere det dit hen at trusselen fra Armenia er troverdig og at begge aktører er klar over dette. Det betyr at trusselen er effektiv og at Armenia dermed er av ”hard type”. Som nevnt tidligere i kapittelet var det et overveiende flertall av informantene som mente dette, mens ingen mente det var sannsynlig at Armenia ikke vil angripe rørledningene hvis Aserbajdsjan først har gått til krig. Dette støttes også av det skriftelige materialet. I de to neste kapitlene vil det være en forutsetning at trusselen fra Armenia er troverdig. Begrunnelsen er at Nagorno-Karabakh er så viktig for armenerne at de vil kjempe med alle mulige midler for å forhindre aserbajdsjansk kontroll over området.

Hvis situasjonen derimot er enten slik at territoriell integritet er viktigst for Aserbajdsjan, hvilket for aserbajdsjanske myndigheter vil si kontroll over Nagorno-Karabakh, eller rørledningene ikke lenger gjør Aserbajdsjan sårbar, får dette

konsekvenser for hvorvidt Armenias trussel er effektiv, selv om den er troverdig. Dette er utgangspunktet for neste kapittel.

4. Trusselen er ikke tilstrekkelig alvorlig

4.1 Innledning

Formålet med dette kapittelet er å drøfte hva som kan komme til å skje når trusselen om ødeleggelse av rørledningene ikke lenger er tilstrekkelig alvorlig til å avskrekke Aserbajdsjan fra å gå til krig. Utgangspunktet er følgende scenario:

S2: På sikt bygger Aserbajdsjan seg opp militært på grunnlag av inntektene fra rørledningene og vil gå til krig for å få kontroll over Nagorno-Karabakh på tross av trusselen om motangrep mot rørledningene. Trusselen er troverdig, men ikke tilstrekkelig alvorlig. Aserbajdsjan føler seg sterk nok til å tåle et slikt angrep. Trusselen er derfor ikke effektiv.

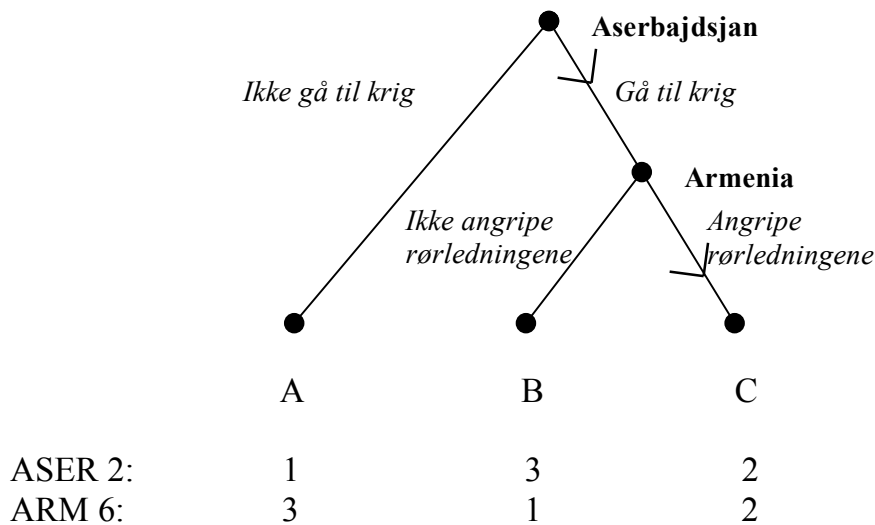
Dette kapittelet vil først presentere en modell med fullstendig informasjon, der trusselen fra Armenia er troverdig, men ikke tilstrekkelig alvorlig. Deretter vil det diskuteres noen faktorer som kan føre til en slik situasjon. Videre vil det presenteres en modell der krig er med i spillet, og vurderes om kostnadene ved krig kan endre på hvorvidt Aserbajdsjan velger å gå til krig eller ikke.

4.2 Trusselen er troverdig, men ikke tilstrekkelig alvorlig.

Modellen i figur 4.1 bygger videre på analysen i forrige kapittel, men nå har Aserbajdsjan preferansestruktur som i ASER 2. Det vil si at selv om trusselen fra Armenia er troverdig, er den ikke tilstrekkelig alvorlig.

Armenias preferanser i figur 4.1 er de samme som i figur 3.3 i forrige kapittel, det vil si at trusselen om å angripe rørledningene er troverdig. For Aserbajdsjan er derimot preferansene endret, slik at trusselen om å angripe rørledningene ikke er tilstrekkelig alvorlig.

Figur 4.1. Trusselen er troverdig, men ikke tilstrekkelig alvorlig

4.2.1 Begrunnelse for at aktørene kan ha preferanser som gitt i figur 4.1

Aserbajdsjan kan ha preferanser som $B > C > A$ fordi:

$B > C$:

Det vil alltid være bedre for Aserbajdsjan at armenerne ikke angriper rørledningene enn at de gjør det, siden Aserbajdsjan får såpass store inntekter fra rørledningene. Dette ble forklart nærmere i kapittel 3.

$C > A$:

Status quo er det verste utfallet her, fordi det innebærer at Aserbajdsjan ikke har kontroll over Nagorno-Karabakh. At status quo er verre enn krig, selv om krig innebærer at Armenia angriper rørledningene, betyr at Aserbajdsjan vurderer Nagorno-Karabakh som viktigere enn å sikre inntekter fra rørledningene.

Aserbajdsjan er altså villige til å betale kostnader ved ødelagte rørledninger, fordi krig er her eneste mulighet til å få kontroll over Nagorno-Karabakh. Tre av informantene mente at Nagorno-Karabakh var viktigere for Aserbajdsjan enn

petroleumsinntekter. 12 av informantene visste ikke eller svarte ikke på spørsmålet, de resterende syv mente petroleumsinntekter var viktigst. Samtidig påpekte flere at oljeinntektene kun var viktigst i en viss periode, frem til Aserbajdsjan har fått nok inntekter til å bli sterke nok til å tåle et motangrep.

Det avgjørende spørsmålet er her hvor viktig rørledningene er for Aserbajdsjan. I denne modellen vil en militær kamp om Nagorno-Karabakh være enda viktigere for Aserbajdsjan enn intakte rørledninger. Flere av informantene mente at utsagn fra Ilham Aliev om å ta Nagorno-Karabakh med militære midler kun var retorikk for å opprettholde støtte i befolkningen. Samtidig kan man ikke vite sikkert hva som er de faktiske motivene bak slike utsagn. Ifølge Ibrahimov (2007 [foredrag]) er territoriell integritet, det vi si å få kontroll over Nagorno-Karabakh, prioritet nummer én.

Armenias preferanser kan være som i $A > C > B$ fordi:

Det er viktig for Armenia å kjempe med alle mulige midler for å beholde Nagorno-Karabakh, som diskutert i kapittel 3. Trusselen om å angripe rørledningene er derfor troverdig.

4.2.2 Spilletets løsning

Ved baklengs induksjon finner man at Aserbajdsjan vil gå til krig og Armenia vil angripe rørledningene. Utfall C er dermed løsningen i modell 4.1 Uansett hvilken strategi Armenia ville valgt, vil Aserbajdsjan gå til krig, fordi status quo er det verste utfallet for Aserbajdsjan. Trusselen har ikke vært effektiv. Spilletets løsning er Pareto-optimalt.

I dette spillet er alle utfall Pareto-optimale, hvilket innebærer at det er et spill med ren konflikt. Dette betyr at det ikke er grunnlag for samarbeid, det er et såkalt konstant-sum spill.

4.2.3 Faktorer som kan føre til at trusselen ikke er tilstrekkelig alvorlig

Modellen som vist i figur 4.1 er basert på ett av mange mulige scenarier. Gitt at alle premissene som er lagt til grunn er sanne, vil det bli krig den dagen trusselen fra Armenia ikke lenger er tilstrekkelig alvorlig.

En slik situasjon kan være aktuell den dagen Aserbajdsjan ikke lenger tjener så mye på rørledningene, det vil si når utvinningen av olje og gass eventuelt begynner å falle. Petroleumsinntektene ventes å falle rundt 2010-2012 (BP 2003:88, Cohen 2006:18).²⁸ Da vil heller ikke intakte rørledninger være av avgjørende betydning, fordi Aserbajdsjan allerede har fått det meste av de potensielle inntektene fra rørledningene. I så fall vil sårbarheten til Aserbajdsjan, når det gjelder angrep på rørledningene ved krig, reduseres. I tillegg vil Aserbajdsjan allerede ha fått store inntekter fra olje og gass, og har hatt muligheten til å bygge seg opp militært. Giragosian (2007c:5) estimerer Aserbajdsjan til å bli den sterkeste militære aktøren i Kaspiregionen innen fem til ti år. Dette innebærer at to faktorer som øker faren for krig vil opptre omtrent samtidig: Aserbajdsjan blir overlegen militært sett, samtidig som landet blir mindre sårbart for angrep fordi rørledningene ikke lenger er like viktige.

At Aserbajdsjan bygger seg opp militært øker faren for krig fordi Aserbajdsjan da vil ha større muligheter for å vinne krigen. At rørledningene ikke lenger er viktige øker også faren for krig fordi det ikke er like kostbart for Aserbajdsjan at disse blir angrepet og satt ut av funksjon. Gitt at det er trusselen om å angripe rørledningene som hittil har avskrekket Aserbajdsjan fra å gå til krig, og gitt at trusselen er relevant, kan det bli krig når rørledningene ikke lenger er like viktige for Aserbajdsjan. ”As long as the oil flows, there will be no war” (Informant 11). For at en krig ikke skal

²⁸ Her er det verdt å merke seg at beregninger for hvor mye olje og gass man har, og hvor mye man klarer å utvinne, endrer seg hele tiden i alle land på grunn av nye geologiske funn og ny teknologi som gjør det mulig å pumpe mer olje eller gass fra de samme reservoarene.

finne sted er det derfor nødvendig at rørledningene fortsetter å være viktige for Aserbajdsjan.

Selv om Aserbajdsjans olje- og gassutvinning forventes å nå toppen innen fem år, kan fortsatt BTC og SCP være viktige inntektskilder ved at de fortsetter å være sentrale energikorridorer mellom øst og vest. Rundt Kaspiahavet er det flere land som har store olje- og gassforekomster. I juli 2006 underskrev Kasakhstan en avtale med Aserbajdsjan om å frakte olje fra Kasakhstan til det europeiske markedet gjennom BTC-rørledningen (RFE/RL 2006). Kashagan-feltet i Kaspiahavet utenfor Kasakhstan er et av de største enkeltfunn av olje i nyere tid, og regnes for å ha 7-9 milliarder oljefat. Innen 2015 kan Kashagan produsere opp til 56 millioner tonn olje per år (RFE/RL 2005). Men hvor viktig dette vil være for Aserbajdsjan avhenger av hvor mye landet vil få i transittinntekter, hvilket per dags dato ikke er bestemt.

I startfasen er det planlagt at olje fra Kasakhstan vil bli fraktet med tankskip fra Kashagan-feltet over Kaspiahavet til Baku, og derfra gjennom BTC-rørledningen. Kasakhstan diskuterer også muligheten for å bygge en ny undervannsrørledning under Kaspiahavet, men det er ikke undertegnet noen konkret avtale om dette i skrivende stund. Slike planer kan uansett innebære at BTC-rørledningen utvider kapasiteten til 1,7 millioner oljefat per dag og får forlenget levetid (Cornell og Tsereteli 2005:11). I dag har BTC en maks kapasitet på 1 million fat per dag. Det er også diskusjoner om å koble kasakhisk og/eller turkmensk gass på SCP, samt forlenge SCP til europeiske markeder (Nabucco-prosjektet) (Socor 2007).

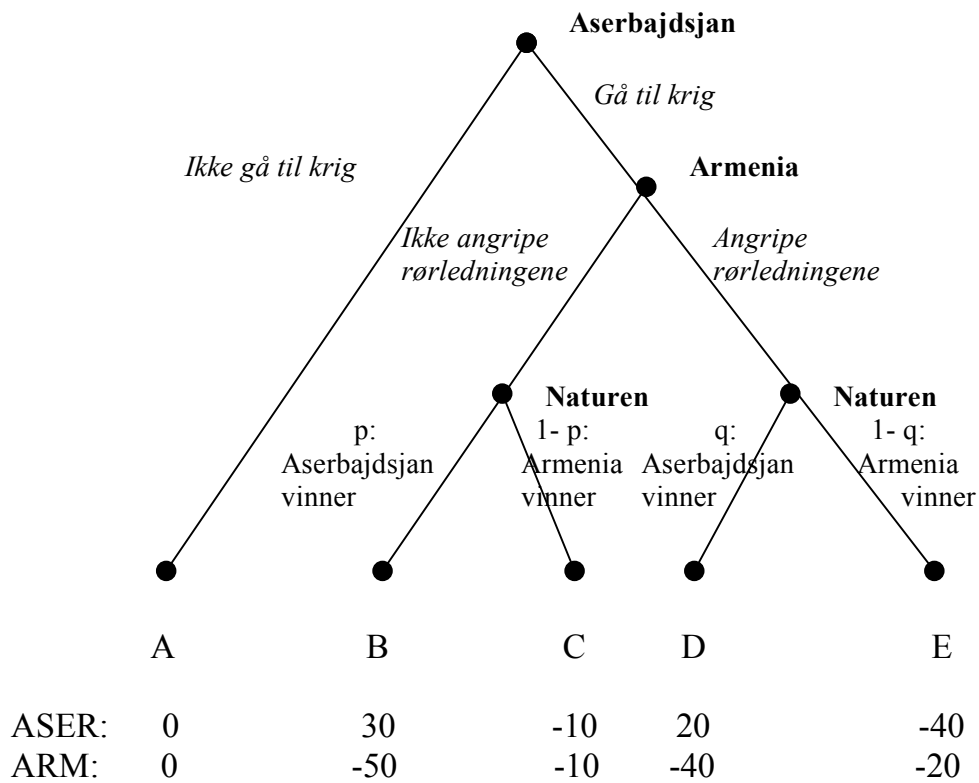
En annen årsak til at trusselen nødvendigvis ikke er tilstrekkelig alvorlig kan tenkes å være at Nagorno-Karabakh faktisk har høyest prioritet for Aserbajdsjan. Hvis det er riktig, er det imidlertid nærliggende å spørre hvorfor Aserbajdsjan ikke har gått til krig tidligere. Et nærliggende svar er at staten rett og slett ikke har hatt militær kapasitet. Det kan bety at Aserbajdsjan vil gå til krig den dagen landets myndigheter tror de har god sjanse til å vinne krigen, selv om armenerne ødelegger rørledningene. Aserbajdsjan vil fortsatt vurdere det som negativt at rørledningene blir ødelagt, men det vil være enda verre å opprettholde status quo. "If Azerbaijan knows for sure that

they can make a short war and win it, they will do it. But what if the war lasts longer?” Informant 1 uttrykker her et viktig poeng med krig: på forhånd vet ingen med sikkerhet hvem som kommer til å vinne. Selv om man regner det som sannsynlig at man vil vinne, er det ikke sikkert at dette blir det faktiske utfallet. I neste del vil dette bli analysert som et spill med usikker informasjon.

4.3 Usikker informasjon: Hvem vinner krigen?

Hvis Aserbajdsjan går til krig, er det ikke sikkert at landet vinner Nagorno-Karabakh. Armenia er fortsatt regnet for å ha det sterkeste forsvaret i regionen, som nevnt i kapittel 2. I figur 4.2 er utfall av krig tatt med for å se hvordan dette påvirker hvorvidt Aserbajdsjan går til krig, og dermed trusselens effektivitet. I spill med sikker informasjon finnes det ingen trekk fra naturens side etter noen annen spiller i modellen (Rasmusen 1989:51). I motsatt fall, som her, er det et spill med usikker informasjon, fordi naturen gjør et trekk etter de andre spillerne. Når henholdsvis Aserbajdsjan og Armenia må bestemme seg for hva de skal gjøre, vet de ikke utfallet av krigen.

Figur 4.2. Naturen avgjør hvem som vinner krigen

Denne modellen har fem ulike utfall:

- Utfall A: Status quo opprettholdes. Det blir ikke krig.
- Utfall B: Aserbajdsjan går til krig, Armenia angriper ikke rørledningene, Aserbajdsjan vinner krigen.
- Utfall C. Aserbajdsjan går til krig, Armenia angriper ikke rørledningene, Armenia vinner krigen.
- Utfall D: Aserbajdsjan går til krig, Armenia angriper rørledningene, Aserbajdsjan vinner krigen.
- Utfall E: Aserbajdsjan går til krig, Armenia angriper rørledningene, Armenia vinner krigen.

Sannsynligheten for at Aserbajdsjan vinner krigen hvis Armenia ikke angriper rørledningene er uttrykt ved p . Sannsynligheten for at Armenia vinner krigen hvis

Armenia ikke angriper rørledningene er uttrykt ved $1-p$. Sannsynligheten for at Aserbajdsjan vinner krigen hvis Armenia angriper rørledningene er uttrykt ved q . Sannsynligheten for at Armenia vinner krigen hvis Armenia angriper rørledningene er uttrykt ved $1-q$. Aserbajdsjans militære kapasitet bestemmer størrelsen på p og q . Kostnader ved krig vil her innebære økonomiske og materielle tap, så vel som tap av menneskeliv. Et premiss er at p alltid vil være større enn q , fordi det forutsettes at å angripe rørledningene vil skade Aserbajdsjans militære kapasitet. Det forutsettes at størrelsen for p og q er åpent kjent.

4.3.1 Begrunnelse for at aktørene kan ha preferanser som gitt i figur 4.2

Aserbajdsjans preferanser kan være som $B > D > A > C > E$ fordi:

$C > E$:

Både C og E betyr at Aserbajdsjan taper krigen, og er de to verste utfallene for Aserbajdsjan. Dette vil innebære enda et ydmykende nederlag overfor Armenia. E er verre enn C , fordi med E har Aserbajdsjan både tapt krigen, og i tillegg har rørledningene blitt angrepet og satt ut av funksjon. Med C har Aserbajdsjan fortsatt tapt krigen, men rørledningene er intakte.

$A > C > E$:

Å tape krigen både med og uten angrep på rørledningene er verre enn status quo. Med status quo har Aserbajdsjan fortsatt ikke kontroll over Nagorno-Karabakh, men landet har ikke hatt materielle og menneskelige kostnader ved krig. Landet har heller ikke blitt ytterligere ydmyket av den lille naboen ved å tape enda en krig, og rørledningene er intakte.

$D > A > C > E$:

Å vinne krigen, selv om rørledningene er angrepet (utfall D), er bedre enn status quo. Dette betyr at trusselen om å angripe rørledningene ikke er tilstrekkelig alvorlig.

Nagorno-Karabakh er vunnet, og dette er viktigere enn intakte rørledninger i denne modellen.

$B > D > A > C > E$:

Det beste utfallet er å vinne krigen uten at Armenia har angrepet rørledningene. Aserbajdsjan får fortsatt krigskostnader, men ingen kostnader ved at rørledningene blir angrepet, samtidig som landet vinner Nagorno-Karabakh.

Armenias preferanser kan være $A > C > E > D > B$ fordi:

$D > B$:

De to verste utfallene for Armenia er å tape krigen, henholdsvis med og uten å ha angrepet rørledningene, fordi dette betyr at de vil tape Nagorno-Karabakh. Ifølge flere av de armenske informantene er det for Armenia viktigere enn noe annet å beholde Nagorno-Karabakh, også viktigere enn økonomisk utvikling. Det er verre å tape krigen uten å ha angrepet rørledningene, enn å tape og ha angrepet rørledningene. Begrunnelsen for dette er at kredibiliteten er opprettholdt ved å gjennomføre angrep på rørledningene. Hvis Armenia taper krigen vil landets myndigheter i det minste ha den visshet at ingen midler for å vinne krigen har stått ubrukt.²⁹ Av innenrikspolitiske hensyn er det også et poeng å vise handlekraftighet overfor befolkningen.

$C > E > D > B$:

Begge utfall som gir seier til Armenia er bedre enn å tape, uavhengig av angrep på rørledningene. Hvis Armenia først vinner krigen er det bedre å ikke ha angrepet rørledningene enn å ha angrepet dem. Begrunnelsen for dette er at angrep på rørledningene vil kunne gi ringvirkninger utover de forholdet til Aserbajdsjan. Det vil eksempelvis kunne forsure forholdet til USA. I tillegg er Georgia en viktig partner for

²⁹ Her taes det for gitt at også alle andre militære strategier vil bli brukt i en krig, men det er kun angrep på rørledningene som er med i analysen.

Armenia, da all gass fra Russland går via Georgia. For Armenia har det ingen verdi i seg selv å angripe rørledningene, kun hvis det er et middel for å kunne beholde Nagorno-Karabakh. Hvis Armenia kan klare dette uten å angripe rørledningene vil det være bedre å la være, fordi det altså innebærer kostnader å angripe rørledningene. Her er det et poeng at angrep på rørledningene alltid vil gi Armenia høyere sannsynlighet til å vinne krigen, uttrykt ved at $p > q$.

$A > C > E > D > B$:

Status quo er det beste utfallet for armenerne, fordi de allerede har kontroll over Nagorno-Karabakh. Selv om det skulle bli armensk seier hvis Aserbajdsjan går til krig, slik at Armenia beholder Nagorno-Karabakh, vil dette innebære krigskostnader for Armenia. Videre er det et premiss i denne oppgaven at Armenia foretrekker status quo fremfor krig med Aserbajdsjan.

4.3.2 Spilletets løsning

For å finne likevektene må man først regne ut Armenias forventede nytteverdi (EU) både for å angripe rørledningene og for å ikke angripe dem.

EU_{ARM} (angripe):

$$\begin{aligned} & q*(-40) + (1-q)*(-20) \\ & = -20q-20 \end{aligned}$$

EU_{ARM} (ikke angripe):

$$\begin{aligned} & p*(-50) + (1-p)*(-10) \\ & = -40p-10 \end{aligned}$$

Armenia vil angripe rørledningene når den forventede nytteverdien for å angripe er større enn den forventede nytteverdien for å ikke angripe, altså når $-40p-10 > -20q-20$. Dermed vil Armenia angripe rørledningene når $p > 1/2 q + 1/4$.

Aserbajdsjan ser fremover i spillet og vet dette. Hvis $p > \frac{1}{2}q + \frac{1}{4}$ vil Armenia angripe rørledningene. Da vil Aserbajdsjan gå til krig hvis forventet nytteverdi for å gå til krig er større enn den forventede nytteverdien for ikke å gå til krig.

EU_{AS} (gå til krig):

$$\begin{aligned} & q \cdot (20) + (1-q) \cdot (-40) \\ & = 60q - 40 \end{aligned}$$

EU_{AS} (ikke gå til krig) = 0

Hvis $p > \frac{1}{2}q + \frac{1}{4}$ vil Aserbajdsjan gå til krig når $60q - 40 > 0$, altså når $q > \frac{2}{3}$

Hvis derimot $p < \frac{1}{2}q + \frac{1}{4}$, hvilket betyr at Armenia *ikke* angriper rørledningene, vil Aserbajdsjan gå til krig når forventet nytteverdi for å gå til krig er større enn forventet nytteverdi for ikke å gå til krig.

EU_{AS} (gå til krig):

$$\begin{aligned} & p \cdot (30) + (1-p) \cdot (-10) \\ & = 40p - 10 \end{aligned}$$

EU_{AS} (ikke gå til krig) = 0

Hvis $p < \frac{1}{2}q + \frac{1}{4}$ vil Aserbajdsjan gå til krig når $40p - 10 > 0$, altså når $p > \frac{1}{4}$.

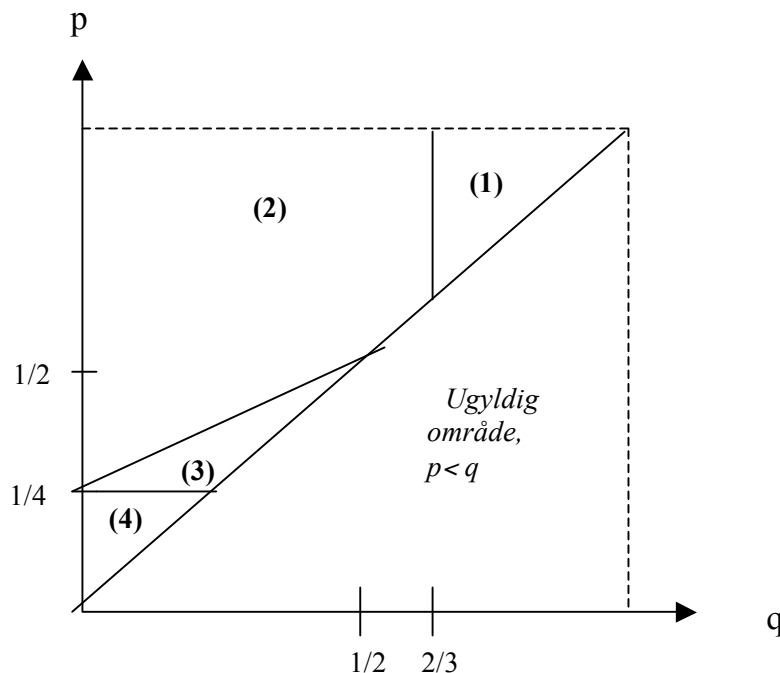
Dette gir fire likevekter:

1. Hvis $p > \frac{1}{2}q + \frac{1}{4}$ og $q > \frac{2}{3}$ vil Aserbajdsjan gå til krig og Armenia vil angripe rørledningene. Både p og q er i denne likevekten høye nok til at Aserbajdsjan vil gå til krig uansett hva Armenia gjør. Ved å angripe rørledningene reduserer Armenia sannsynligheten for at Aserbajdsjan vinner krigen. Selv om sannsynligheten for at Armenia vinner er liten uansett hva Armenia gjør, foretrekker Armenia å angripe rørledningene for å vise at landet i hvert fall har brukt alle tilgjengelige midler for å skade Aserbajdsjan. Hvis

Armenia først taper, er det bedre å ha angrepet rørledningene enn ikke å ha angrepet dem (se begrunnelsen for Armenias preferanser). Trusselen om å angripe rørledningene er her troverdig, men ikke tilstrekkelig alvorlig og derfor heller ikke effektiv. Naturen avgjør hvem som vinner krigen. Hvis Armenia vinner (utfall E), er utfallet sub-optimalt. Begge ville da fått en større nytte hvis Aserbajdsjan ikke hadde gått til krig. Hvis Aserbajdsjan vinner (utfall D) er utfallet Pareto-optimalt.

2. Hvis $p > 1/2 q + 1/4$ og $q < 2/3$ vil Aserbajdsjan ikke gå til krig, fordi Armenia i så fall vil angripe rørledningene. Her er ikke q høy nok til at Aserbajdsjan vil gå til krig når dette fører til at Armenia angriper rørledningene. Armenia vil angripe rørledningene hvis Aserbajdsjan går til krig, fordi p er tilstrekkelig mye større enn q ($p > 1/2 q + 1/4$). Et angrep på rørledningene gir altså tilstrekkelig gevinst for Armenia i form av redusert sannsynlighet for Aserbajdsjansk seier. Trusselen er både troverdig og tilstrekkelig alvorlig, og er derfor effektiv. Likevekten er Pareto-optimal.
3. Hvis $p < 1/2 q + 1/4$ og $p > 1/4$ vil Aserbajdsjan gå til krig og Armenia vil ikke angripe rørledningene. Trusselen er ikke troverdig, og er derfor ikke effektiv. Naturen avgjør hvem som vinner krigen. Hvis Armenia vinner (utfall C), er utfallet sub-optimalt. Begge ville da fått en større nytte hvis Aserbajdsjan ikke hadde gått til krig. Hvis Aserbajdsjan vinner (utfall B), er utfallet Pareto-optimalt.
4. Hvis $p < 1/2 q + 1/4$ og $p < 1/4$ vil Aserbajdsjan ikke gå til krig, selv om Armenia ikke vil angripe rørledningene. Det er her ikke trusselen, men den lave størrelsen på p som gjør at Aserbajdsjan lar være å gå til krig. Sannsynligheten for å vinne er for liten. Trusselen er dermed ikke relevant, ettersom Aserbajdsjan ikke har noe incentiv til å opptre på en måte som Armenia anser som uønsket, det vil si å gå til krig. Utfallet er Pareto-optimalt.

Figur 4.3. Forholdet mellom likevektene

Figur 4.3 viser forholdet mellom de fire likevektene, som alle befinner seg over diagonalen, fordi det bare er her forutsetningen om at $p > q$ er oppfylt.

Både størrelsen på p og q og forholdet mellom dem er avgjørende for Armenias beslutning. Når p er lav, vil Armenia angripe rørledningene bare hvis p er tilstrekkelig mye større enn q . Hvis p bare er marginalt større enn q , har et angrep liten hensikt, fordi det ikke vil påvirke styrkeforholdet mellom Aserbajdsjan og Armenia i vesentlig grad. Når p er lav, er det dessuten sannsynlig at Armenia uansett vil vinne en eventuell krig. Hvis både p og q er store, vil Armenia angripe rørledningene for i det minste å ha prøvd alle mulige midler for å svekke Aserbajdsjan.

Aserbajdsjans beslutning påvirkes kun av størrelsen på p når Armenia *ikke* vil angripe rørledningene, og bare av størrelsen på q når Armenia *vil* angripe rørledningene. Forholdet mellom p og q har dermed kun indirekte betydning for Aserbajdsjan, via Armenias beslutning.

Både likevekt 1 og 3 innebærer krig. Hvis utfallet blir armensk seier, vil likevektene være sub-optimale. I forhold til utfall C og utfall E vil utfall A, status quo, være bedre for begge aktører. Dette betyr at Aserbajdsjan ikke vil gå til krig hvis myndighetene *vet* at Armenia vil vinne.

Lav sannsynlighet for aserbajdsjansk seier (lav p og q) innebærer lav sannsynlighet for at det blir krig. Dette er trolig situasjonen i dag. At Aserbajdsjan bygger seg opp militært, og dermed får et stadig bedre militærapparat, vil imidlertid kunne øke faren for krig i fremtiden. Hvis både p og q blir store nok, vil Aserbajdsjan tjene på en krig, gitt premissene i denne modellen. Opprettholdelse av status quo vil dermed over tid medføre økende fare for krig, hvilket nettopp er hva ulike eksperter har advart mot (Ferrero-Waldner 2006). Dette illustreres i figur 4.3, der utfall med ingen krig (likevekt 4) er der både p og q er lave, altså der Aserbajdsjan mener risikoen for å tape krigen er for stor.

Når det gjelder rørledningenes betydning for aserbajdsjansk seier, kan dette sees ved å sammenlikne likevekt 2 og 3. Likevekt 3 gir krig, selv om både p og q kan være lavere her enn i likevekt 2, som ikke gir krig. I likevekt 2 er det kun størrelsen på q som betyr noe for Aserbajdsjans beslutning, fordi Armenia angriper rørledningene. Her er trusselen troverdig. I likevekt 3 er det størrelsen på p som betyr noe for Aserbajdsjans beslutning, fordi Armenia *ikke* angriper rørledningene. Her er trusselen fra Armenia ikke troverdig. Når p og q nærmer seg hverandre, vil derfor gevinsten ved å angripe rørledningene reduseres for Armenia. Dette ser man også ved at betingelsen for at det skal lønne seg for Armenia å angripe rørledningene, $p > 1/2q + 1/4$, går mot $p > 1/2$, hvis p nærmer seg q .³⁰

³⁰ Dette finner man ved å sette $p=q$, i betingelsen for at Armenia skal angripe rørledningene (selv om modellen forutsetter at $p>q$). Utregningen blir da som følger: $p > 1/2p + 1/4 = 1/2p > 1/4 = \underline{p > 1/2}$.

En nærmere tolkning av figur 4.3: Utviklingen over tid

Figur 4.3 kan si noe om den mulige utvikling av konflikten mellom Aserbajdsjan og Armenia over tid. Man kan tenke seg at situasjonen i dag er som i likevekt 4.

Aserbajdsjan er fortsatt svakt militært, hvilket vises i modellen ved at både p og q er lave. Men ved hjelp av petroleumsinntektene har Aserbajdsjan mulighet til å bygge seg opp med et sterkt militærapparat. Dette vil trolig øke både p og q .

Hvis p og q økes *parallelt*, betyr det at intakte rørledninger i liten grad har betydning for Aserbajdsjans militære kapasitet. Da vil situasjonen komme over i likevekt 3, som innebærer krig.

Hvis intakte rørledninger er helt avgjørende for Aserbajdsjans krigsevne, mens landet samtidig bygger seg opp militært, vil en økning i p falle langs p -aksen, der q er 0 eller tilnærmet lik 0. Dette betyr at situasjonen kan unngå likevekt 3, og komme direkte over i likevekt 2. I så fall opprettholdes status quo. I likevekt 2 er Aserbajdsjan sterkere militært enn i likevekt 4 (og i likevekt 3), og vurderer å gå til krig. Men trusselen fra Armenia om å angripe rørledningene virker avskrekkende, og sørger for å opprettholde status quo. Gitt at rørledningene fortsetter å være av avgjørende betydning for Aserbajdsjan mens landet bygger seg opp militært, vil det derfor ikke bli krig før Aserbajdsjan har blitt fullstendig overlegent militært. Denne situasjonen har man i likevekt 4, der både p og q er så høye at Aserbajdsjan vil gå til krig *selv om* Armenia angriper rørledningene.

Dette betyr at rørledningenes betydning i startfasen av Aserbajdsjans oppbygging av militærapparatet er avgjørende for hvor tidlig det eventuelt lønner seg for Aserbajdsjan å gå til krig. Hvis rørledningene fortsetter å være avgjørende for Aserbajdsjans krigsevne kan likevekt 3, krig, unngås fordi situasjonen beveger seg fra likevekt 4 direkte over i likevekt 2. Hvis rørledningene ikke er like viktige vil det lønne seg tidligere for Aserbajdsjan å gå til krig, fordi situasjonen beveger seg fra likevekt 4 til likevekt 3.

4.4 Delkonklusjon

Selv om Aserbajdsjan bygger seg opp militært, kan trusselen fra Armenia virke avskrekkende, så lenge intakte rørledninger fortsetter å være viktige for Aserbajdsjans økonomi og militære kapasitet. Flere informanter påpekte nettopp poenget med at ødelagte rørledninger kan få akutte konsekvenser for Aserbajdsjans mulighet til å vinne en krig. Grunnen er at det meste av Aserbajdsjans eksportinntekter kommer fra olje og gass transportert gjennom rørledningene. Det finnes flere faktorer som kan forlenge tiden for rørledningenes betydning. Dette beror blant annet på hvorvidt olje og gass fra henholdsvis Kasakhstan og Turkmenistan (og/eller Kasakhstan) skal transporteres via henholdsvis BTC og SCP. En ny rørledning under Kaspiahavet vil kunne bidra til dette, men som nevnt er det fortsatt usikkert hvorvidt et slikt prosjektet vil bli realisert.

Det er også andre aktører enn Aserbajdsjan og Armenia som er viktige for hvordan konflikten om Nagorno-Karabakh kan utvikle seg. Både USA og Russland har interesser i regionen. Neste kapittel tar for seg hvordan dette kan påvirke trusselens avskrekkende effekt.

5. Effekten av USAs og Russlands interesser

5.1 Innledning

Formålet med dette kapittelet er å drøfte om reaksjoner fra USA, eller både USA og Russland, kan påvirke hvorvidt trusselen fra Armenia om å angripe rørledningene er effektiv. Scenariene er som følger:

S3 a): USA setter inn egne styrker for å beskytte rørledningene hvis Armenia forsøker å ødelegge rørledningene. USAs forventede reaksjon kan gjøre at trusselen fra Armenia ikke lenger er tilstrekkelig alvorlig.

S3 b): Hvis USA forsvarer rørledningene med egne tropper kan Russland forsterke sin militære støtte til Armenia. Russlands motreaksjon på USAs beslutning om å forsvare rørledningene kan føre til at Armenias trussel blir effektiv. Faren for eskalering av konflikten til en regional storkrig virker avskrekkende både på USA og Aserbajdsjan.

Grunnmodellen som ble introdusert i kapittel 3 vil bli utvidet i to omganger ved å introdusere de to nye aktørene USA og Russland. Utgangspunktet er at trusselen fra Armenia om å angripe rørledningene både er troverdig og tilstrekkelig alvorlig. Først vil modellen bli utvidet ved å introdusere USA som en tredje aktør, som må gjøre et valg hvis Armenia angriper rørledningene. Valgalternativene til USA står mellom å sette inn egne militære styrker for å forsvare rørledningene, eller ikke å gjøre det.

Første del av dette kapittelet vil ta for seg hvorvidt en mulig militær reaksjon fra USA kan påvirke hvorvidt trusselen fra Armenia er effektiv eller ikke. Som nevnt i kapittel 3 må en trussel både være tilstrekkelig alvorlig og troverdig for å være effektiv, i tillegg til de tre andre kravene om fullstendighet, relevans og tydelighet som forutsettes å være oppfylt. Her vil det også være en forutsetning at trusselen fra Armenia om å angripe rørledningene er troverdig. I kapittel 3 var trusselen fra Armenia også tilstrekkelig alvorlig. Nå blir spørsmålet om USAs mulige reaksjon kan

endre på om trusselen fra Armenia vil være tilstrekkelig alvorlig for Aserbajdsjan. Dette vil jeg illustrere med to modeller, begge vil være spill med fullstendig informasjon. I den første modellen (figur 5.1) foretrekker USA å sette inn militære styrker. I den andre modellen foretrekker USA ikke å sette inn militære styrker (figur 5.2).

Deretter blir modellen i figur 5.1 utvidet med Russland som en fjerde aktør, som må gjøre et valg hvis USA setter inn militære styrker for å forsvare rørledningene. Russland kan da velge mellom å øke den militære støtten til Armenia med egne soldater, eller ikke å gjøre det. Ikke å øke støtten vil i praksis bety at Russland likevel støtter Armenia militært, men da mer indirekte med utstyr og militære råd, slik de antakeligvis uansett vil gjøre i det en krig mellom Armenia og Aserbajdsjan bryter ut.³¹ USAs innblanding kan dermed føre til en tyngre militær innblanding fra Russlands side. Hvorvidt USA foretrekker å beskytte rørledningene militært vil avhenge av Russlands reaksjon på en slik handling. Dette vil først analyseres med spill med sikker informasjon. Første modell (figur 5.3) analyserer situasjonen der Russland øker støtten til Armenia. Den andre modellen ser på situasjonen der Russland ikke øker støtten (figur 5.4). Usikkerhetsmomentet omkring hva Russland vil gjøre analyseres ved hjelp av en modell med ufullstendig informasjon (figur 5.5).

Ved trinnvis å utvide modellen fra kapittel 3 med én endring av gangen, kan effekten av de(n) nye aktøren(e) isoleres. Hvis konklusjonen fra kapittel 3 endres, kan man derfor identifisere hva som har ført til denne endringen, gitt at alle premissene lagt til grunn er sanne. Det er verdt å understreke at konklusjonene fra analysene er betinget av disse premissene.

Modeller med både tre og fire aktører, slik jeg opererer med i dette kapitlet, kan fort bli uoversiktlige. Det blir altfor omfattende å analysere alle mulige sammensetninger av preferanser til hver aktør. Preferansestrukturene kan heller ikke elimineres like systematisk som i kapittel 3, da dette ville tatt altfor mye plass. En avgrensing vil

derfor være å ta utgangspunkt i to ulike mulige preferansestrukturer for hver ny aktør som introduseres, henholdsvis USA og Russland, og å holde preferansene til Armenia og Aserbajdsjan konstante så langt det lar seg gjøre.

5.2 USAs interesser i Sør-Kaukasus

I utgangspunktet var USAs interesse i konflikten mellom Armenia og Aserbajdsjan hovedsaklig definert av den armenske diasporaen som bor i USA, og som regnes for å være en sterk pressgruppe overfor den amerikanske kongressen (Mikoyan 1998:118).

I 1992 fikk den armenske lobbyen gjennom et vedtak som innebar stopp i all økonomisk bistand til Aserbajdsjan, inntil blokaden av Armenia og Nagorno-Karabakh opphørte. Dette vedtaket kalles *Section 907 i Freedom Support Act*. Et annet moment som illustrerer nære bånd mellom USA og Armenia, er at Armenia er det landet i verden som mottar mest bistand *per capita* fra USA etter Israel (de Waal 2003:234). I utgangspunktet kan dermed USA sies å ha vippet mot Armenia i Karabakh-konflikten. I 2006 underskrev Armenia *Millenium Challenge Act* som er et fem-års bistandsprogram fra USA. De neste fem årene vil Armenia totalt motta 235,65 millioner USD, med det forbehold at staten følger opp forpliktelsene som i ligger i prosjektet (Millenium Challenge Corporation 2007).

Et annet eksempel som illustrerer diasporaens makt i USA er at USA ikke gir bistand til byggingen av den nye jernbanen som skal gå fra Aserbajdsjan til Tyrkia (Kars-Akhalkalaki-Tbilisi-Baku). Denne går rundt Armenia, på samme måte som rørledningene gjør det. Jernbanen vil knytte Aserbajdsjan og Georgia ytterligere til Europa, mens Armenia blir akterutseilt. Aserbajdsjan nekter Armenia å delta i slike regionale prosjekter. Den armenske lobbyen i USA har svart med å motarbeide amerikansk økonomisk støtte til jernbanen (Ismayilov 2007).

³¹ Russland er Armenias nærmeste allierte, noe jeg vil utdype senere i dette kapittelet.

På den ene siden illustrere dette den armenske diasporas makt i USA. Men på den andre siden er det også en indikasjon på hvor viktig det er for USA å ha tilgang til Aserbajdsjans petroleumsinntekter. Diasporaen ville ikke støtte BTC-rørledningen, men likevel jobbet USA nettopp for dette prosjektet. Diasporaen er altså ikke sterkere enn energiinteressene i USA. Den armenske diasporaen har innflytelse i Kongressen, men ikke nok til å hindre amerikanske investeringer i aserbajdsjanske olje- og gassressurser.

Til tross for at den armenske diasporaen i USA er en sterk pressgruppe, har USA etter hvert inntatt en mer nøytral posisjon mellom Armenia og Aserbajdsjan. I tillegg til økonomiske interesser på grunn av oljen, har Aserbajdsjan også strategisk og sikkerhetspolitisk betydning for USA, blant annet på grunn av grensen mot Iran og muligheten for mellomlandinger på vei til Sentral-Asia og Afghanistan. USA ønsker også å være en motvekt til Russlands innflytelse i regionen. Slik er USAs interesser i Aserbajdsjan en blanding av sikkerhet og økonomi (Internatinal Alert 2004:46, Noreng 2000:181). Båndene mellom USA og Aserbajdsjan blir dermed stadig sterkere, og i 2002 ble vedtaket om å boikotte Aserbajdsjan (Section 907) offisielt opphevet av Bush administrasjonen (de Waal 2003:234). I tillegg til Armenia får også Georgia, som er sentral i rørledningsprosjektene, Milleunium-støtte fra USA. Amerikanerne har interesser i rørledninger og oljeproduksjon flere steder i verden. Hvis amerikanskstøttede rørledninger blir ødelagt uten seriøse mottiltak, kan USA frykte at dette vil kunne inspirere til sabotasje av rørledninger andre steder i verden.

Tyrkia er Aserbajdsjans nærmeste samarbeidspartner, og bidrar med militær støtte, hovedsaklig i form av utstyr og trening av militært personell (International Alert 2004:47, Giragosian 2007a). Det er derfor et aktuelt spørsmål om Tyrkia vil handle som en egen aktør hvis rørledningene blir angrepet av Armenia. I modellen antas det at USA er den aktøren som først har mulighet til å reagere på et slikt angrep. Tyrkia er USAs viktigste partner i regionen (Noreng 2000:163). Begge har interesser i rørledningene, derfor antas det at interessene til USA og Tyrkia her er

sammenfallende. For enkelthets skyld vil USA her bli behandlet som en enhetlig og rasjonell aktør, underforstått med støtte fra Tyrkia. Det ville også vært teknisk mulig å inkludere Tyrkia som en selvstendig aktør, men det ville ha blitt for omfattende innenfor rammene av denne oppgaven.

5.2.1 Begrunnelse for USAs handlingsalternativer

Hvis Aserbajdsjan først går til krig, og Armenia svarer med å angripe rørledningene, vil USA kunne velge mellom to strategier: å sette inn militære styrker for å forsvare rørledningene, eller ikke å gjøre det. Flere informanter mente at et armensk angrep på rørledningene, som en reaksjon på at Aserbajdsjan går til krig, vil være forståelig og akseptert, fordi det vil være en krigssituasjon, og Aserbajdsjan vil være den angripende parten. Derfor vil heller ikke USA iverksette alvorlige sanksjoner mot Armenia hvis Armenia angriper rørledningene, gitt at Aserbajdsjan først har gått til krig. USA vil derimot heller presse Aserbajdsjan til ikke å gå til krig i utgangspunktet. I modellene er dette uttrykt ved at status quo er det beste utfallet for USA.

Begrunnelsen for at handlingsalternativet til USA er å forsvare rørledningene militært, er at intakte rørledninger er viktig for USA, da rørledningene er nødvendige for å kunne sikre en ytterligere vestlig involvering i Kaspiregionen (Cornell og Tsereteli 2005:10). USA var en av pådriverne for å få rørledningene bygget, slik sett ligger det også prestisje i å forsvare dem. Både Clinton og Bush jr. var personlig engasjert i realiseringen av BTC-prosjektet (Klare 2004:430). I tillegg er rørledningene viktige for USA sett fra et energisikkerhetsperspektiv. Tilgang til ressursene i Kaspiahavet er viktige som alternative energikilder for å redusere det internasjonale energimarkedets avhengighet av Midtøsten (Kleveman 2003:5). USA i sin tur dekker 58 % av sitt oljeforbruk med import fra verdensmarkedet. Samtidig er oljeproduksjon i USA synkende, mens etterspørselen øker (Energy Information Administration 2007). Derfor er USA avhengig av at prisene på det internasjonale oljemarkedet holdes relativt stabile. Dette er også et spørsmål om prestisje for USA, som ser seg selv som forsvarer av frie og velfungerende energiforsyninger i et globalt perspektiv.

Et angrep på rørledningene fra Armenias side kan få konsekvenser både for tilførsel og prisnivået på olje og gass. På grunn av et økende behov for olje og gass på verdensmarkedet, er markedet sårbart for ødeleggelse av infrastruktur som sikrer energitilførsel (Yergin 2006:74). Med denne situasjonen hevder Klare (2004) at det blir stadig viktigere for stormaktene å kontrollere og beskytte olje- og gassrørledninger. Nyere reservoarer av olje og gass ligger nå i områder som gjør transport vanskelig, eksempelvis Kaspiahavet som ikke har direkte tilgang til verdenshavene. Videre mener Klare at rørledninger i fremtiden vil være sårbare for angrep, og at stormakter vil måtte bidra til å forsvare rørledninger som de har interesser i (Klare 2004:433).

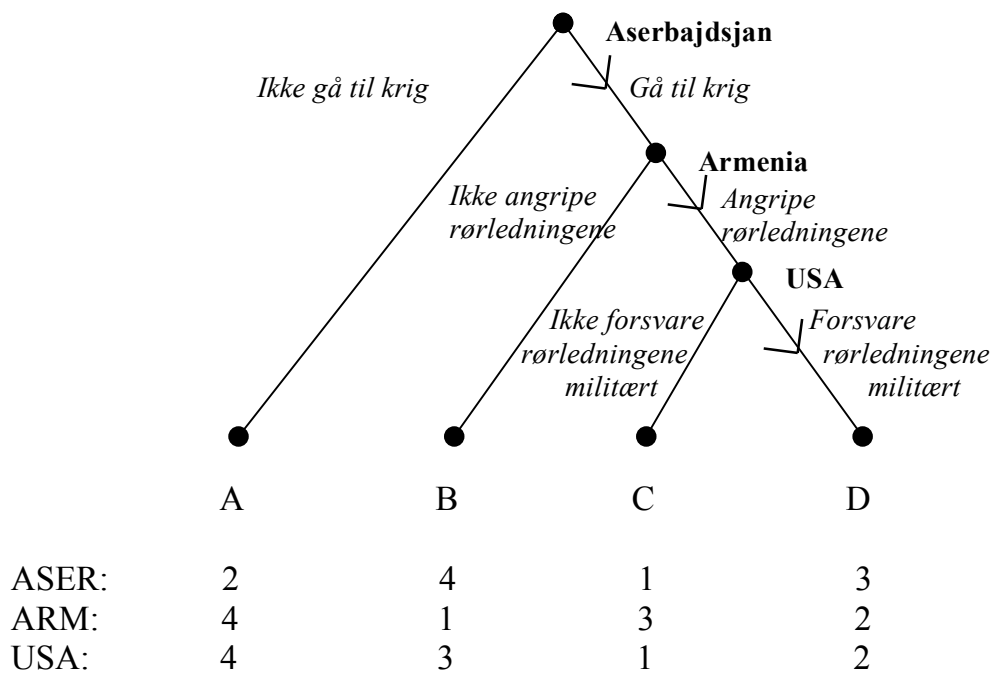
Flere analytikere anser det for sannsynlig at amerikanske og/eller NATO styrker kan bli brukt til å forsvare BTC og SCP rørledningene. Dette er ikke bekreftet verken av USA, Georgia eller Aserbajdsjan (Haas 2007). Likevel er den økte amerikanske interessen i Kaukasus en indikasjon på at et militært forsvar av rørledningene kan være et aktuelt handlingsalternativ. Offisielt er det Aserbajdsjan, Georgia og Tyrkia som har ansvar for å beskytte rørledningene på sine respektive territorier. I Georgia har USA bidratt til å trene militære tropper for å beskytte det sorte gullet som flyter gjennom landet (Klare 2004:429).

Hvis amerikanerne ikke setter inn styrker for å forsvare rørledningene, vil de likevel forventes å reagere på en eller annen måte, men da med mer diplomatiske midler. Informant 9 formulerte det slik: "Look, they are Americans. They always react!". La være å sette inn militære styrker for å forsvare rørledningene betyr derfor ikke at USA vil utelate en reaksjon. Men en slik reaksjon vil ikke få avgjørende konsekvenser for de andre aktørene i modellen.

5.3 Alternativ 1: USA vil forsvare rørledningene

I modellen vist i figur 5.1. foretrekker USA å forsvare rørledningene militært hvis Armenia ødelegger rørledningene. Dette er et spill med fullstendig informasjon, så alle de tre aktørene kjenner hverandres preferanser.

Figur 5.1. USA forsvare rørlødnngene militært

Denne modellen har fire mulige utfall:

- Utfall A: Aserbajdsjan går ikke til krig. Status quo opprettholdes.
- Utfall B: Aserbajdsjan går til krig, Armenia angriper ikke rørlødnngene. Det blir krig.
- Utfall C: Aserbajdsjan går til krig, Armenia angriper rørlødnngene, og USA velger å ikke forsvare rørlødnngene. Det blir krig.
- Utfall D: Aserbajdsjan går til krig, Armenia angriper rørlødnngene, og USA setter inn militær styrker for å forsvare rørlødnngene. Det blir krig.

Hvilket utfall som vil være spilletets løsning avhenger av aktørenes preferanser. Hvilke preferanser aktørene har, er forutsetninger som settes på forhånd, og som vil begrunnes fortløpende nedenfor. Slik preferansene er i figur 5.1, bygger modellen videre på figur 3.3 i kapittel 3, der trusselen om å angripe rørlødnngene er troverdig og tilstrekkelig alvorlig. Forskjellen her er at USAs reaksjon gjør trusselen mindre alvorlig for Aserbajdsjan, slik at den ikke lenger avskrekker Aserbajdsjan fra å gå til

krig. Grunnen er USAs forsvar av rørledningene. Men USAs reaksjon betyr ingenting for Armenias handlemønster. Trusselen fra Armenia er fortsatt troverdig, med samme begrunnelse som tidligere.

5.3.1 Begrunnelse for at aktørene kan ha preferanser som gitt i figur 5.1

Aserbajdsjans preferansestrukturen kan være $B > D > A > C$ fordi:

$A > C$:

Det eneste utfallet som er verre enn status quo er at Armenia angriper rørledningene uten at USA forsvare dem. Dette betyr at ødeleggelse av rørledningene i seg selv er en tilstrekkelig alvorlig trussel. Sikring av energiinntekter er fortsatt essensielt for Aserbajdsjan.

$D > A > C$:

Hvis USA forsvare rørledningene militært vil dette være bedre enn status quo. Amerikansk forsvar av rørledningene vil dermed redusere alvorligheten i trusselen om å angripe rørledningene fra Armenias side. Dermed er USAs valg avgjørende for hvorvidt trusselen fra Armenia er tilstrekkelig alvorlig til å avskrekke Aserbajdsjan fra å gå til krig. For Aserbajdsjan kan det være en stor forskjell mellom å gå til krig og vite at USA vil ta seg av rørledningssikkerheten, enn å gå til krig uten at USA vil forsvare rørledningene.

$B > D > A > C$:

Det aller beste utfallet for Aserbajdsjan er å gå til krig uten at Armenia ødelegger rørledningene. I denne modellen vil derfor kostnadene ved krig være bedre enn status quo, fordi Aserbajdsjans myndigheter her tror de kan vinne mer enn de kan tape.

Armenias preferansestruktur kan være $A > C > D > B$ fordi:

$D > B$:

Det aller verste utfallet er å ikke angripe rørledningene hvis Aserbajdsjan går til krig. Dette er verre enn at USA setter inn militære tropper for å forsvare rørledningene, fordi å forsvare Nagorno-Karabakh er det aller viktigste for armenerne. Den armenske nasjonalismen gjør at det å kjempe for å beholde Nagorno-Karabakh med alle midler er viktigere enn alt annet, uavhengig av hvordan de andre aktørene reagerer. Som forklart tidligere, bunner dette i den armenske virkelighetsoppfattelsen at å miste Nagorno-Karabakh vil være begynnelsen på slutten for den armenske nasjonen.

$C > D > B$:

Det er bedre for Armenia hvis USA lar være å forsvare rørledningene, enn at USA forsvarer dem. Hvis USA setter inn egne styrker langs rørledningene, vil dette kunne bidra til å styrke Aserbajdsjans kapasitet, hvilket her vil være negativt for Armenia. I tillegg er det fortsatt en fordel for Armenia å opprettholde et godt forhold til USA på grunn av økonomisk bistand, blant annet den nye *Millenium Challenge Act*. Likevel vil ikke dette være viktigere enn å forsvare seg med alle mulige midler, inkludert ødeleggelse av rørledningene.

$A > C > D > B$:

Armenia har ingen interesser i at Aserbajdsjan skal gå til krig, fordi det er Armenia som har kontroll over Nagorno-Karabakh. Derfor er status quo det aller beste utfallet for Armenia.

USA kan ha preferansestruktur som $A > B > D > C$ fordi:

$D > C$:

Hvis Armenia først angriper rørledningene, vil USA i denne modellen foretrekke å sette inn militære styrker for å forsvare dem. Her vil da forutsetningen være at å

beskytte en sikker energitransport er tilstrekkelig viktig for USA slik at de foretrekker å sette inn egne soldater. Det USA vinner på å beskytte rørledningene er viktigere enn farene ved å bruke egne soldater.

I 2002 underskrev USA og Aserbajdsjan en avtale om å oppgradere Aserbajdsjans militærapparat, ved trening av offiserer og forsvar av grensene (Jamestown Foundation 2002). For å øke sikkerheten rundt rørledningen har USA også finansiert ”The Caspian Guard” med 100 millioner USD. Dette er en politi- og militærstyrke som har til oppgave å beskytte BTC-rørledningen (Ismail 2005). Det er også diskusjon om USA kan etablere såkalte mobile militærbaser i Aserbajdsjan (Ismail 2005, Talyshli 2005).

Oljen fra Aserbajdsjan er viktig for Vestens energisikkerhet med tanke på oljetilførsel og prisnivå. Kutt i tilførselen fra rørledningene vil få konsekvenser for konsumentene. Disse konsekvensene vil være større enn det rent kvantitetsmessig skulle tilsi, fordi en viktig alternativ kilde til råolje utenom Midtøsten og Venezuela vil forsvinne. BTC-rørledningen er det største prosjektet amerikanske selskaper har investert i innenfor tidligere Sovjetunionens grenser, og arbeidet med prosjektet ble videreført over tre ulike presidentperioder (Cornell, Tsereteli og Socor 2005:29-30).

Da det første spadetaket i byggingen av BTC-rørledningen startet i Baku, sa USAs energiminister Spencer Abraham til president Aliev: ”This project is one of the most important energy undertakings from America’s point of view, as well as for this region”. Han understreket også at BTC ville gi Vesten økt energisikkerhet ved å redusere avhengigheten av Midtøsten (sitert i Kleveman 2003:70). Gassforsyningen fra Aserbajdsjan er om mulig enda viktigere for Tyrkia, siden den ikke kan erstattes på kort sikt. Skulle SCP bli forlenget til å transportere gass fra Kasakhstan og Turkmenistan til Europa som del av Nabucco-prosjektet vil SCP bli enda viktigere.

Argumentene overfor gir derfor en pekepinn om at intakte rørledninger er viktig for USA. I denne modellen blir de vurdert som så viktige at USA foretrekker å sette inn militære styrker for å forsvare dem hvis de først blir angrepet av Armenia etter at Aserbajdsjan har gått til krig.

B > D > C:

Hvis Aserbajdsjan først går til krig, er det klart bedre for USA at armenerne ikke angriper rørledningene, enn at de gjør det. Som argumentert for ovenfor har USA egeninteresser i intakte rørledninger.

A > B > D > C:

Status quo er det aller beste utfallet for USA. På grunn av de sterke interessene i sikre energileveranser til verdensmarkedet, foretrekker USA at situasjonen mellom Armenia og Aserbajdsjan fortsetter å være stabil. Så lenge det er våpenhvile mellom de to sørkaukasiske statene flyter oljen og gassen trygt fra Kaspiahavet og inn på det vestlige markedet, inkludert Tyrkia. Derfor legger USA press på Aserbajdsjan om ikke å gå til krig. Alle informantene mente dette var USAs foretrukne løsning. Aserbajdsjan har de siste årene også nærmet seg både EU og NATO gjennom henholdsvis EUs *Neighbourhood Policy* og NATOs *Individual Partnership Action Plan* (IPAP) (International Crisis Group 2006:2, NATO 2007). Denne tilnærmingen kan bidra til å gjøre presset mot Aserbajdsjan om å opprettholde status quo enda sterkere.

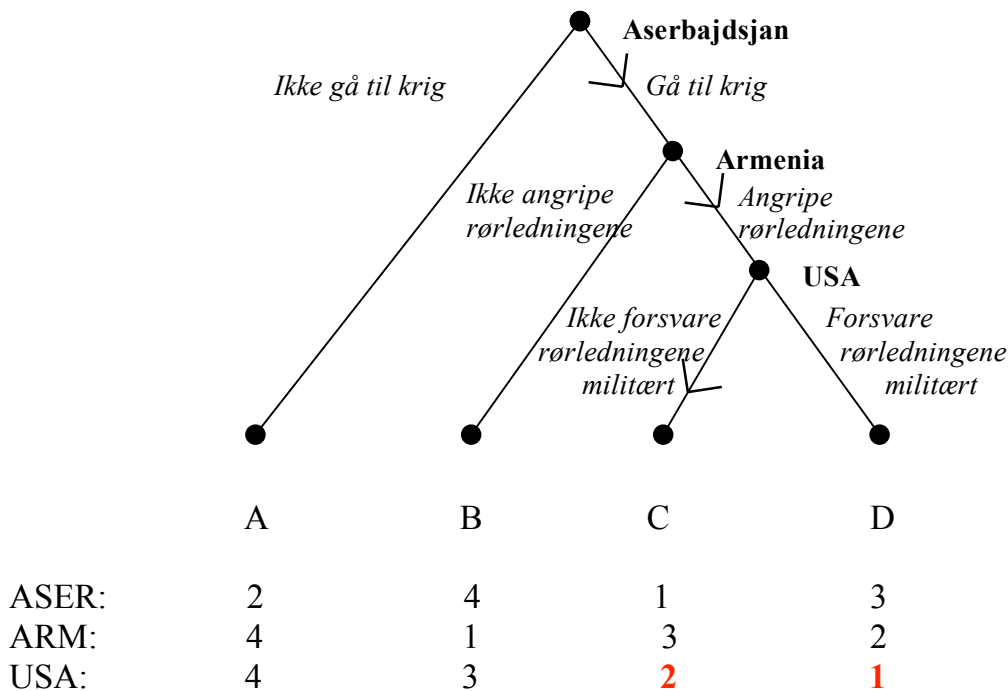
5.3.2 Spilletets løsning

Løsningen på spillet slik preferansestrukturen er gitt i figur 5.1. vil være utfall D. Dette finner man ved baklengs induksjon. Aserbajdsjan ser fremover i spillet, og vet hva både Armenia og USA vil velge, fordi det er et spill med fullstendig informasjon. Hvis Armenia angriper rørledningene vil USA forsvare rørledningene militært. Hvis Aserbajdsjan går til krig vil Armenia angripe rørledningene, hvilket dermed vil føre til utfall D. Siden $D > A$ velger derfor Aserbajdsjan å gå til krig. Trusselen fra Armenia om å angripe rørledningene er i denne modellen ikke effektiv. USAs valg om å forsvare rørledningene vil føre til krig, selv om USA aller helst foretrekker opprettholdelse av status quo. Utfall D er Pareto-optimalt fordi ingen aktører kan øke sin nytteverdi uten at nytteverdien reduseres for en annen aktør.

5.4 Alternativ 2: USA vil ikke forsvare rørledningene

Det fins også argumenter for at USA ikke er villig til å forsvare rørledningene med egne tropper. Da vil preferansestrukturen til USA se ut som beskrevet i figur 5.2.

Figur 5.2. USA forsvare ikke rørledningene

I denne modellen er preferansestrukturen til Armenia og Aserbajdsjan den samme som i figur 5.1. Den eneste forskjellen fra forrige modell er at USA nå vil foretrekke å ikke forsvare rørledningene hvis Armenia angriper dem, altså $C > D$. Endringen fra forrige modell er merket med rødt.

5.4.1 Begrunnelse for at aktørene kan ha preferanser som gitt i figur 5.2

USA kan ha preferanser som gir $C > D$ fordi:

For USA innebærer det en høy risiko å sette inn militære styrker i Aserbajdsjan når landet er i krig med Armenia. Ved å patruljere langs rørledningene kan for eksempel

amerikanske soldater i verste fall bli involvert i trefninger med armenske styrker. USA vil nødvendigvis risikere å krige mot Armenia, delvis fordi det vil være vanskelig å få oppslutning om dette innad i USA, og delvis fordi den armenske diasporaen ikke ville like det. Det kan også tenkes at rørledningene ikke er av så stor prioritet for USA som det er argumentert for ovenfor. Informant 9 vurderte det slik: "The BTC is not a high enough priority to the US to go to war. Especially after Iraq there is a fatigue in the US against military invasion. The reaction would be a more diplomatic one." Selv om militære tropper blir satt inn for å forsvare rørledningene, og ikke som en del av krigen mellom Aserbajdsjan og Armenia, kan det tenkes at amerikanske soldater kan bli et mål for armenske soldater i krig. Slik vil USA løpe en stor risiko, både ved å tape egne soldater, og etter hvert kunne bli trukket mer direkte inn i krigen.

I denne modellen vil derfor USA vurdere det dit hen at det er bedre å ikke sette inn militære styrker for å forsvare rørledningene.

5.4.2 Spilletets løsning

Med en slik preferansestruktur for USA vil derfor løsningen i spillet bli utfall A. Aserbajdsjan ser fremover i spillet. Hvis Armenia angriper rørledningene vil ikke USA forsvare dem. Hvis Aserbajdsjan går til krig vil Armenia angripe rørledningene, noe som vil lede til utfall C. Siden $A > C$ vil derfor Aserbajdsjan ikke gå til krig, og status quo opprettholdes. Trusselen fra Armenia er dermed effektiv i en slik modell. Løsningen er også her Pareto-optimal.

Sammenlikner man modellene i figur 5.1 og figur 5.2 ser man at USAs valg om å forsvare rørledningene eller ikke, er avgjørende for hvorvidt det blir krig. Amerikansk forsvar av rørledningene reduserer dermed alvorligheten i trusselen om å angripe rørledningene. Hvis Aserbajdsjan tror at USAs interesser i intakte rørledninger er såpass sterke at USA vil forsvare dem, vil ikke trusselen fra Armenia være tilstrekkelig alvorlig til å avskrekke Aserbajdsjan fra å gå til krig. USA foretrekker at Aserbajdsjan ikke går til krig. Ved å ha sterke interesser i rørledningene

kan dette paradoksalt nok bidra til at det blir krig og at rørledningene blir angrepet, gitt premissene i figur 5.1.

Hvis amerikansk forsvar av rørledningene ikke ville fått større konsekvenser utover selve patruljeringen langs rørledningene, kunne det tenkes at USA ikke ville ha så mye å tape på dette. Da kunne USA forsvare sine egne interesser i Aserbajdsjan uten stor risiko. Men det er også en annen aktør som har sterke interesser i Sør-Kaukasus: Russland. Hvilken av de to foregående modellene som er mest sannsynlige er derfor vanskelig å vurdere uten å trekke inn Russlands reaksjoner.

5.5 Russlands interesser i Sør-Kaukasus

Siden 1994 har Russland definert Sør-Kaukasus som en del av sitt ”nære utland” og som et eksklusivt russisk interesseområde (Kasim 2001:187, Mikoyan 1998:115).

En av hovedprioriteringene i russisk utenrikspolitikk er å beholde innflytelse og kontroll i Kaspiregionen (Shirazi 2003:244). Russland var således svært skeptisk til BTC-prosjektet, siden rørledningen unngår russisk territorium, og Aserbajdsjan dermed blir mindre avhengig av Russland. Russland har også uttrykt bekymring for at BTC-rørledningen kan virke som en unnskyldning for å øke amerikansk innflytelse i regionen. Fremmed militært nærvær i regionen vil være et spørsmål om russisk nasjonal sikkerhet, ifølge Michail Margelov, leder for ”Russian Federation Councils International Affairs Committee” (sitert i Kupchinsky 2005). I tillegg har forholdet mellom Russland og Vesten blitt dårligere i det siste, blant annet på grunn av det amerikanske våpenskjoldet som er planlagt over Europa, uenighet om energipolitikk, konkurranse om innflytelse i Ukraina (og andre land), og vestlig kritikk av situasjonen i Tsjetsjenia.

Russland er Armenias nærmeste allierte, og Armenia får blant annet kjøpt billige våpen av Russland (Conradsen 2003:42). For eksempel kommer SCUD B rakettene som Armenia er i besittelse av, fra Russland (Arms Control Association 2001). Russland har militærbaser stasjonert i Armenia, med 3500 russiske tropper. ”It is

generally understood that the Russians provide both a material and symbolic defense against any attack on Armenia proper by Azeri or even Turkish forces.”

(Kouyoumdjian 2006:13). Etter at russerne trakk seg ut fra basene i Georgia, har mye av militærutstyret her blitt overført til basen i Armenia. Ifølge den armenske generalen Mikayel Harutiunian vil likevel ikke dette utstyret være tilgjengelig for Armenia (gjengitt i Peuch 2006).

Den militære alliansen mellom Armenia og Russland er formalisert i ”Organisation for the Treaty of Collective Security” fra 2003. Denne bygger videre på en eldre avtale fra 1992. Avtalen skal garantere medlemslandenes territorielle integritet og suverenitet (Kouyoumdjian 2006:15). Aserbajdsjan er ikke medlem. Russlands forhold til Aserbajdsjan er da også mer anstrengt enn forholdet til Armenia. Armenia er således den viktigste støttespilleren for Russland i Sør-Kaukasus (Bahgat 2004:117, Noreng 2000:187). Armenia trenger russisk støtte primært for å holde på Nagorno-Karabakh. Dermed blir det veldig viktig for Russland at Armenia ikke mister Karabakh. Dette vil innebære at Armenia ikke lenger har behov for russerne, slik at russerne mister sitt siste fotfeste i Sør-Kaukasus.

5.5.1 Begrunnelse for Russlands handlingsalternativer

I den utvidete modellen med Russland vil Russland ha to valgmuligheter hvis USA setter inn militære tropper for å forsvare rørledningene: å øke den militære støtten til Armenia, eller ikke å gjøre det.

Hvis en ny krig om Nagorno-Karabakh bryter løs, er det stor sannsynlighet for at Russland vil støtte Armenia uavhengig av om Armenia angriper rørledningene. Denne støtten vil antakeligvis i utgangspunktet være indirekte i form av våpen, militærutstyr, etterretning og strategisk rådgiving. De fleste informantene mente en slik støtte ville være mer sannsynlig fra russisk side enn å bistå med egne styrker ved en ny krig. Det vil altså være et premiss i denne modellen at dersom Aserbajdsjan går til krig, vil Russland støtte Armenia indirekte med utstyr. Hvis Armenia angriper rørledningene, og USA går inn for å forsvare rørledningene, kan Russland velge

mellom å gå mer aktivt inn i konflikten, hvilket vil innebære russisk militærpersonell til Armenias støtte, eller ikke å gjøre det. I modellen vil altså Russland støtte Armenia uansett, men kan velge å øke denne støtten drastisk hvis USA først går inn med sine tropper i Aserbajdsjan.

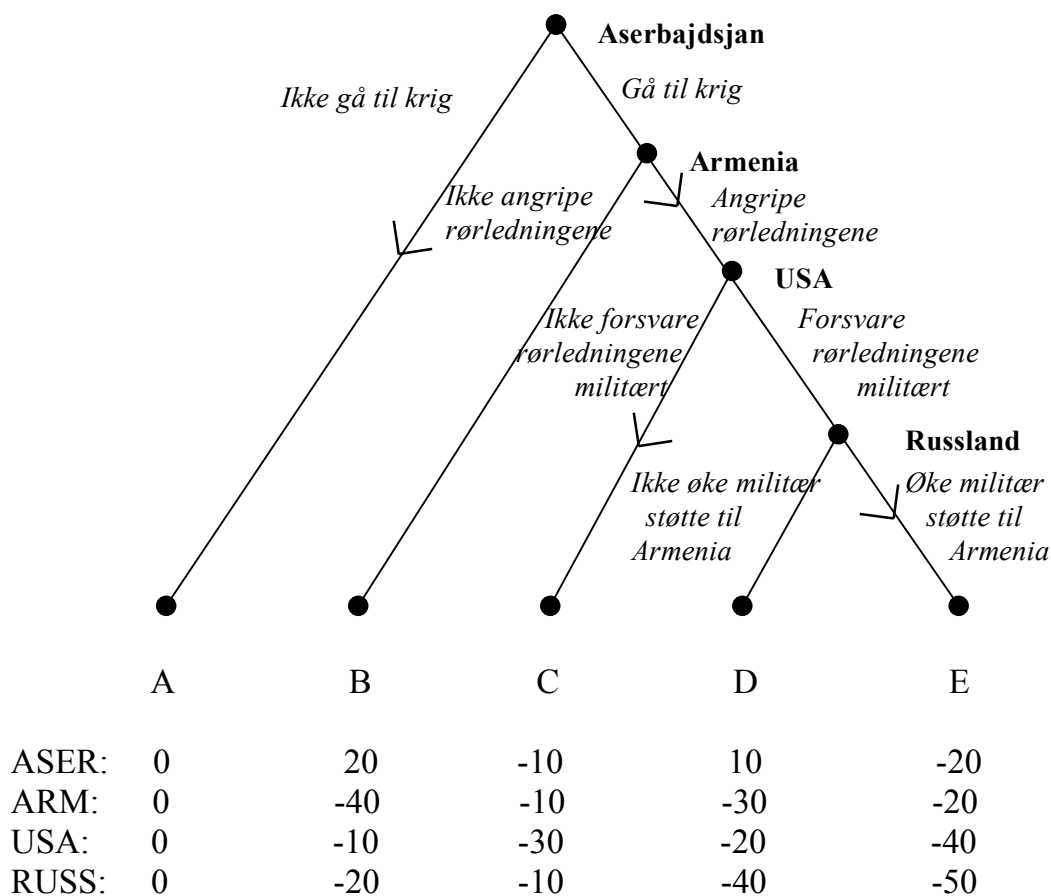
Begrunnelsen for disse handlingsalternativene er for det første at Russland er i militær allianse med Armenia. For det andre, som nevnt i kapittel 2, ga Russland betydelig støtte til Armenia under krigen om Nagorno-Karabakh. Samtidig er det sannsynlig at Russland ikke ønsker å delta med full styrke i en eventuell krig, så lenge det kun er en krig mellom armenske og aserbajdsjanske styrker. En slik reaksjon vil først være aktuell å vurdere hvis USA blander seg inn. Derfor vil Russlands trekk i modellen komme som en reaksjon på USAs valg om å forsvare rørledningene. I tillegg vil en direkte involvering av russiske tropper avhenge av hvorvidt krigshandlinger foregår inne på selve Armenias territorium (ikke kun i Nagorno-Karabakh og/eller Aserbajdsjan), fordi det er dette allianseavtalen mellom Russland og Armenia dekker. I modellen er det likevel USAs trekk som eventuelt kan føre til økt russisk innblanding, selv om krigshandlingene ikke skulle foregå på Armenias territorium.

5.6 Alternativ 1: Russland vil øke den militære støtten til Armenia

Figur 5.3. viser et spill med fullstendig informasjon, der Russland foretrekker å forsterke den militære støtten til Armenia hvis USA først går inn i Aserbajdsjan for å forsvare rørledningene militært.

I likhet med kapittel 3, vil det her presenteres to modeller med fullstendig informasjon, der Russland henholdsvis er av ”hard” (figur 5.3) og ”myk type” (figur 5.4). Disse to vil bli satt sammen til en modell med ufullstendig informasjon (figur 5.5), og preferansene må derfor ha kardinalverdier. For å opprettholde kontinuitet, vil de to første modellen også ha kardinalverdier, hvilket ikke vil få konsekvenser for analysen.

Figur 5.3. Russland er av "hard type"

Denne modellen har fem ulike utfall. Modellen er utvidet med Russlands reaksjon som en mulighet hvis USA forsvare rørledningene militært. Ellers er utfallene de samme som i figur 5.1 og 5.2.

- Utfall A: Aserbajdsjan går ikke til krig. Status quo opprettholdes.
- Utfall B: Aserbajdsjan går til krig, Armenia angriper ikke rørledningene. Det blir krig.
- Utfall C: Aserbajdsjan går til krig, Armenia angriper rørledningene, og USA velger å ikke forsvare rørledningene militært. Det blir krig.

- Utfall D: Aserbajdsjan går til krig, Armenia angriper rørledningene, USA forsvarer rørledningene militært, Russland øker ikke den militære støtten til Armenia. Det blir krig.
- Utfall E: Aserbajdsjan går til krig, Armenia angriper rørledningene, USA forsvarer rørledningene militært, Russland øker sin militære støtte til Armenia. Det blir krig. Det er også en overhengende fare for en militær konfrontasjon mellom USA og Russland.

Det er verdt å merke seg et generelt trekk ved modell 5.3: Alle aktørene foretrekker opprettholdelse av status quo, bortsett fra Aserbajdsjan. Aserbajdsjan er dermed den eneste aktøren som eventuelt har noe å vinne på en krig.

5.6.1 Begrunnelse for at aktørene kan ha preferanser som gitt i figur 5.3

Russland kan ha preferansestruktur som $A > C > B > E > D$ fordi:

$E > D$:

Hvis USA først reagerer med militær beskyttelse, vil Russland foretrekke å øke den militære støtten til Armenia. Det er viktig for russerne å opprettholde en viss innflytelse i Kaukasus, og en styrket støtte til Armenia er viktig i så henseende, hvis USA først setter inn tropper i Aserbajdsjan. Russland er svært skeptisk til amerikansk nærvær i regionen (Conradsen 2003:38). Derfor er D og E de to verste utfallene for Russland, da det innebærer nettopp et slikt økt amerikansk nærvær. For å balansere maktforholdet mellom Armenia og Aserbajdsjan vil det videre være i Russlands interesse å øke den militære støtten til Armenia, hvis først en slik situasjon oppstår.

$B > E > D$:

Det er bedre for Russland at rørledningene ikke blir angrepet, enn at Armenia angriper dem, hvis dette innebærer at USA setter inn militære styrker for å beskytte rørledningene.

$C > B > E > D$:

Videre er det bedre for Russland at armenerne skader rørledningene uten at USA griper inn, enn at de ikke skader dem, $C > B$. Grunnen til dette er at Russland ikke ser med blide øyne på energirørledningene som gjør Europa og USA mindre avhengig av russisk olje og gass. I tillegg gjør rørledningene Aserbajdsjan mindre avhengig av Russland. Flere av informantene hevdet til og med at Russland vil kunne ønske en krig kun for å skade rørledningene. Slike russiske interesser er ikke lagt til grunn i denne modellen, men det viser at Russland kan ha egeninteresser i at rørledningene skades, så lenge det ikke medfører amerikanske tropper i Aserbajdsjan.

 $A > C > B > E > D$:

Det beste utfallet for Russland er her opprettholdelse av status quo. Russland foretrekker altså status quo fremfor krig. Hvis utfall A ikke hadde vært det beste utfallet, ville Russland hatt incentiver til å trigge Aserbajdsjan til å angripe sin egen allierte Armenia, noe som er lite trolig. I tillegg er det viktig for Russland at Armenia beholder Nagorno-Karabakh. Historien om det såkalte ”toalett-diplomatiet” illustrerer at status quo er en fordelaktig situasjon for Russland, også bedre enn en fredsavtale. På et møte i Minskgruppen i 2006 sies det at de to presidentene Robert Kocharian og Ilham Aliiev var nær en løsning. Etter å ha vært på toalettet med den russiske representanten trakk imidlertid Kocharian seg tilbake og reiste brått fra møtet. Det ble altså ingen løsning. Informant 16 hadde førstehåndskjennskap til denne historien fra en av diplomatene som deltok på møtet.

USA kan ha preferanser som $A > B > D > C > E$ fordi:

USAs preferanser er tilnærmet som i figur 5.1. Forskjellen er at utfall E er det aller verste. Hvis Russland setter inn egne tropper for å støtte Armenia, vil USA la være å forsvare rørledningene militært, $C > E$. Men hvis Russland ikke øker støtten til Armenia, vil USA sette inn egne tropper $D > C$. Rørledningene er altså ikke viktige nok til å risikere en konfrontasjon med Russland. Men dersom USA vet at Russland ikke vil øke sin militære støtte til Armenia, er USA villig til å forsvare rørledningene

militært, både på grunn av sikring av energitransport, og amerikanernes ønske som økt innflytelse i regionen.

Armenia kan ha preferansestruktur som $A > C > E > D > B$ fordi:

Denne preferansestrukturen er heller ikke i stor grad annerledes enn i figur 5.1. Status quo er fortsatt det beste, mens å ikke angripe rørledningene hvis Aserbajdsjan går til krig, er det verste. Verken USA eller Russland kan derfor presse Armenia til å la være å angripe rørledningene hvis Aserbajdsjan først går til krig. Trusselen er derfor troverdig. Videre er det bedre for Armenia at USA ikke reagerer militært på disse angrepene. Men hvis USA først forsvare rørledningene, foretrekker Armenia at Russland øker støtten til Armenia. For Armenia er her risikoen for en eskalering av konflikten (E) mindre kostbar enn en situasjon der USA støtter Aserbajdsjan med beskyttelse av rørledningene, uten at Russland griper inn med egne tropper. Armenia ønsker ikke uten videre en eskalering av konflikten. Men en amerikansk innblanding vil gjøre Aserbajdsjan sterkere, og dermed blir det vanskeligere for Armenia å vinne krigen, noe som for dem er det viktigste av alt, slik det er blitt begrunnet tidligere. At utfall E ikke er ille nok til å avskrekke Armenia fra å angripe rørledningene begrunnes med den sterke armenske nasjonalismen.

Aserbajdsjan kan ha preferansestruktur som $B > D > A > C > E$ fordi:

Dette er omtrent det samme som i figur 5.1, med den forskjellen at utfall E er det aller verste. Det er nå to utfall som er verre enn status quo (C og E), ikke kun ett, som i figur 5.1. Hvis Armenia angriper rørledningene er trusselen om dette tilstrekkelig alvorlig både hvis USA lar være å forsvare rørledningene, og hvis Russland svarer på amerikansk forsvar av disse med å øke støtten til Armenia. En eskalering av konflikten med både Russland og USA er derfor verre enn status quo for Aserbajdsjan. Utfall E vil gi Aserbajdsjan store kostnader over lengre tid, både i form av krigstap, og at den livsviktige petroleumssektoren antakeligvis vil bli satt ut av funksjon.

5.6.2 Spilletets løsning

Ved baklengs induksjon vil en slik modell føre til at status quo opprettholdes. Alle aktørene ser fremover i spillet. Hvis USA forsvare rørløsnngene vil Russland øke den militære støtten til Armenia siden $E > D$ for Russland. Dette vet USA. Hvis Armenia angriper rørløsnngene foretrekker derfor USA å ikke forsvare rørløsnngene, siden $C > E$ for USA. Dette vet Armenia. Hvis Aserbajdsjan går til krig vil Armenia angripe rørløsnngene siden $C > B$ for Armenia. Dette vet Aserbajdsjan som dermed foretrekker ikke å gå til krig, siden $A > C$ for Aserbajdsjan. Status quo opprettholdes og trusselen er dermed effektiv. Trusselen er effektiv fordi den er både troverdig og tilstrekkelig alvorlig. Trusselen opprettholder sin grad av alvorlighet, fordi USA ikke vil forsvare rørløsnngene militært. Det er Russlands reaksjon om å øke den militære støtten til Armenia som avskrekker USA fra å forsvare rørløsnngene militært. Dermed bidrar et ”hardt” Russland til at trusselen fra Armenia virker avskrekkende på Aserbajdsjan.

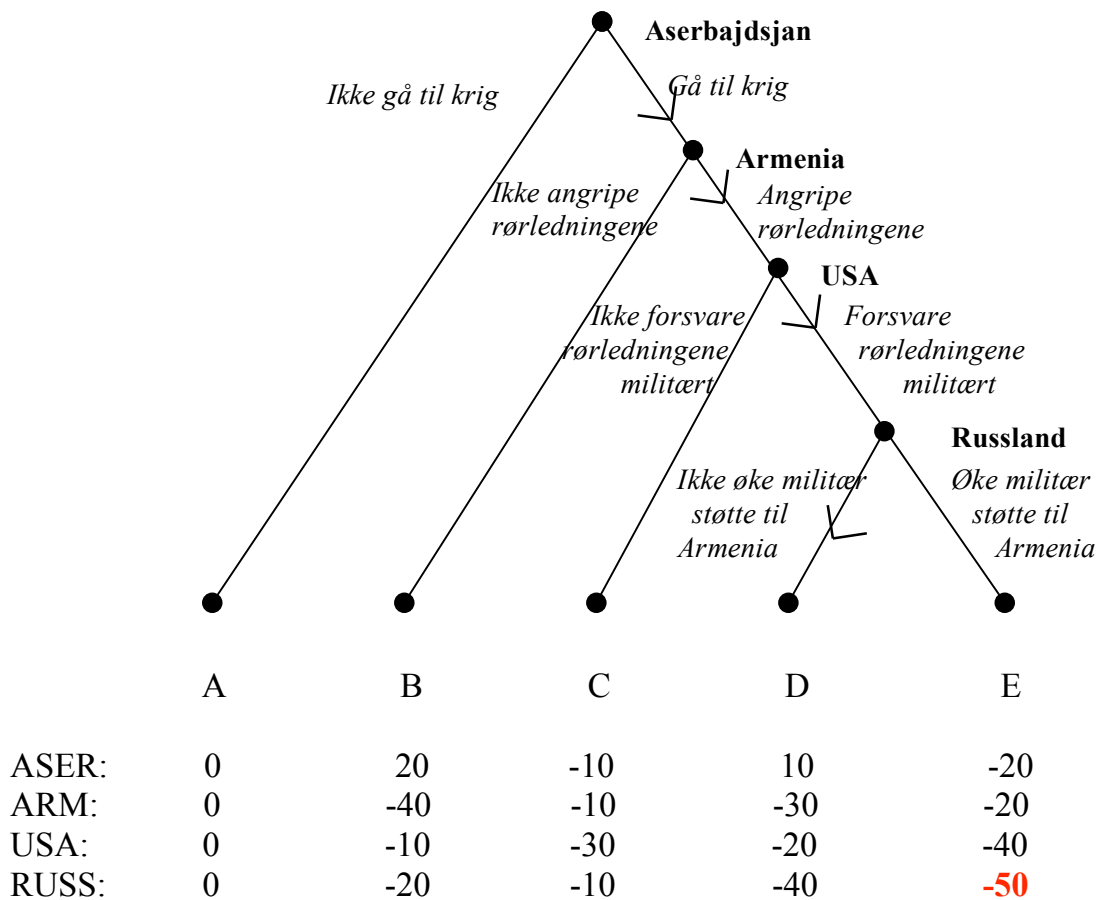
Denne modellen kan man sammenlikne med modellen i figur 5.1 der USA er siste aktør og USAs forsvar av rørløsnngene gjør at Armenias trussel om motangrep ikke lenger er like alvorlig for Aserbajdsjan, og dermed ikke virker avskrekkende. Når Russland taes med i analysen (slik som i figur 5.3), ser man at Russlands beslutning om å øke den militære støtten til Armenia gjenoppretter trusselens alvorlighet, slik at den nå virker avskrekkende.

Løsningen av figur 5.2 er Pareto-optimal, fordi Aserbajdsjan ikke kan øke sin nytteverdi uten at de andre aktørenes nytteverdi reduseres.

5.7 Alternativ 2: Russland vil ikke øke den militære støtten til Armenia

Det er også mulig å tenke seg at Russland foretrekker å ikke øke støtten til Armenia. En slik situasjon er illustrert i figur 5.4, som er et spill med fullstendig informasjon.

Figur 5.4. Russland er av “myk type”

Preferansestrukturene til aktørene i denne modellen er de samme som i figur 5.3, bortsett fra for Russland. Endringen er markert med rødt. For Russland er nå $A > C > B > D > E$. Dette innebærer at Russland ikke vil øke den militære støtten til Armenia hvis USA går inn militært for å forsvare rørledningene. Grunnen til en slik preferansestruktur for Russland, kan være at alliansen med Armenia er relativt løs. I tillegg er det svært alvorlig å risikere en konfrontasjon med USA, selv om Russland ønsker å opprettholde innflytelsen i regionen. Kostnadene med å risikere en konfrontasjon med USA er derfor i denne modellen så store at Russland lar være å øke den militære støtten til Armenia.

5.7.1 Spilletts løsning

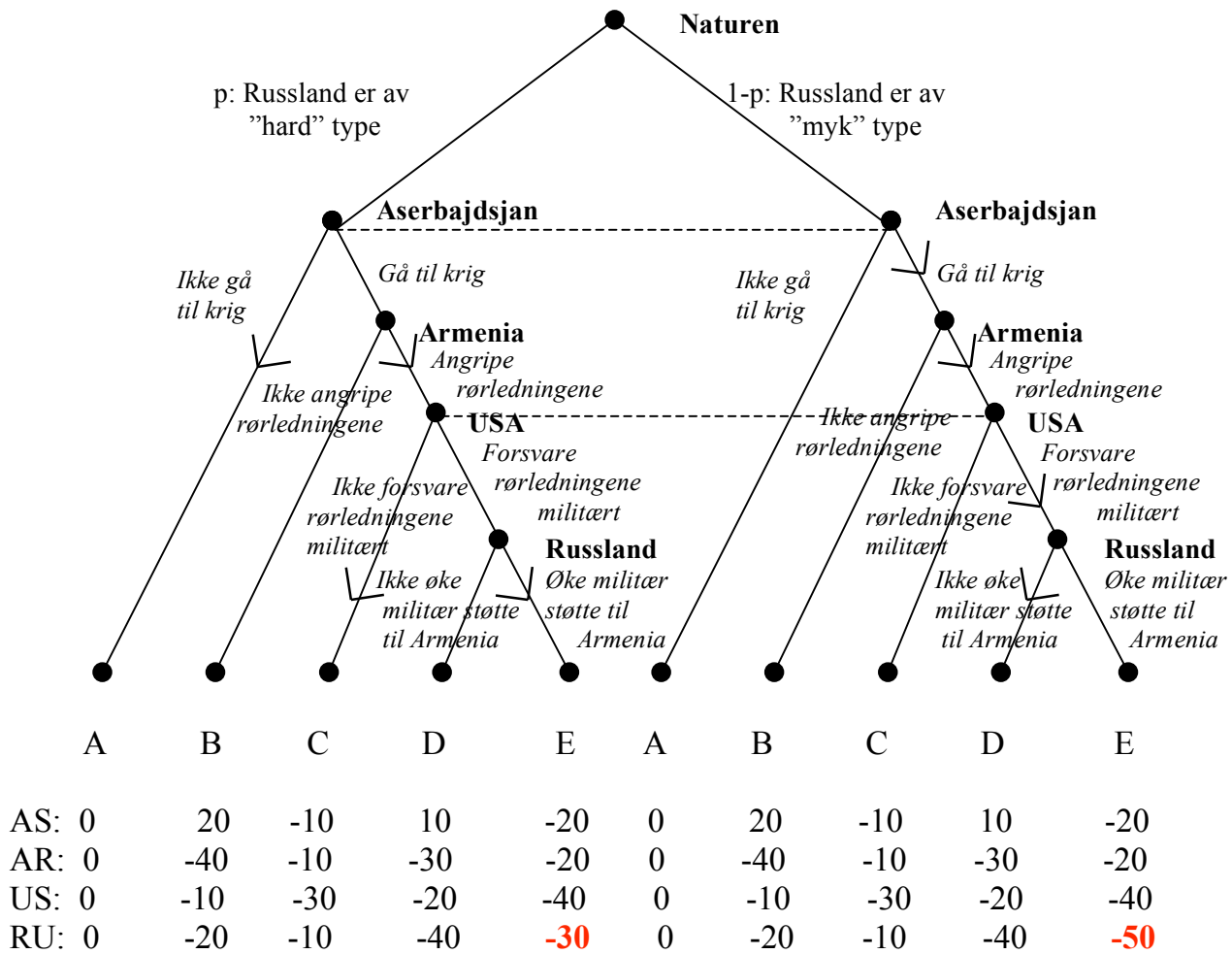
En modell som vist i figur 5.4 vil føre til utfall D. Som i de andre modellene bruker man baklengs induksjon for å finne spillets løsning. Hvis USA forsvare rørlledningene vil Russland ikke øke den militære støtten til Armenia siden nå er $D > E$ for Russland. Dette vet USA. Hvis Armenia angriper rørlledningene foretrekker derfor USA å forsvare rørlledningene, siden $D > C$ for USA. Dette vet Armenia. Hvis Aserbajdsjan går til krig vil Armenia angripe rørlledningene siden $C > B$ for Armenia. Dette vet Aserbajdsjan som dermed foretrekker å gå til krig, siden $D > A$ for Aserbajdsjan. Trusselen er dermed ikke tilstrekkelig alvorlig. Utfallet er Pareto-optimalt.

Det at USA vil forsvare rørlledningene gjør trusselen fra Armenia mindre alvorlig, og i motsetning til i forrige modell vil ikke lenger Russland avskrekke USA fra å forsvare rørlledningene. I denne modellen har dermed alle aktører, bortsett fra Aserbajdsjan, interesser i at USAs preferanser holdes skjult for Aserbajdsjan. Hvis det først blir krig og rørlledningene blir angrepet kan USA gå inn og forsvare dem militært. Dette bør USA så langt det lar seg gjøre holde skjult for Aserbajdsjan. Dersom Aserbajdsjan vet at USA vil komme til å forsvare rørlledningene kan dette bidra til at Aserbajdsjan går til krig, fordi trusselens alvorlighet vil svekkes. Problemet med dette er at hvis alle andre kjenner USAs interesser, er det sannsynlig at også Aserbajdsjan kjenner dem. Konsekvensene av Russlands økte innblanding kan derimot gjenopprette trusselens alvorlighet. Alle aktørene i modellen vet at Russland vil komme til å øke støtten til Armenia, og dermed foretrekker Aserbajdsjan å ikke gå til krig. Men det er ikke gitt at Russlands reaksjon er åpent kjent.

5.8 Russlands type er ukjent

Det er mulig å tenke seg at de andre aktørene i modellen ikke vet hvordan Russland vil komme til å reagere på at USA forsvare rørlledningene militært. Flere av informantene påpekte nettopp Russlands interesser som et stort usikkerhetsmoment. I figur 5.5 er dette illustrert ved et spill med ufullstendig informasjon.

Figur 5.5. Russlands type er ukjent

Russlands type er her ukjent både for Aserbajdsjan og USA, illustrert med stiplede linjer. Dette betyr at de ikke vet om Russland kommer til å forsterke den militære støtten til Armenia eller ikke, hvis USA går inn og forsvare rørledningene militært ved et eventuelt angrep fra Armenia, etter at Aserbajdsjan har gått til krig. Verken Aserbajdsjan eller USA vet hvilket spill de spiller i når de må gjøre et trekk. Det er naturen som gjør det første trekket ved å velge hvilket spill som spilles. Både Russland og Armenia kjenner Russlands type.

En forutsetning er at USA ikke kan lære noe om Russlands type ved å observere Armenias eller Aserbajdsjans trekk. Armenia antas å kjenne Russlands type, men Russlands type vil ikke ha betydning for Armenias trekk. Derfor kan ikke Armenia

avsløre Russlands type. Aserbajdsjan kjenner ikke Russlands type og kan derfor ikke gi signal til USA om hvilken type Russland er.

Sannsynligheten for at Russland er av "hard type" angis av p , hvilket innebærer at Russland vil øke den militære støtten til Armenia hvis russiske myndigheter først må gjøre et valg. $1-p$ angir sannsynligheten for at Russland er av "myk type", hvilket betyr at Russland ikke vil forsterke den militære støtten til Armenia. Det antas at størrelsen på p er åpent kjent.

5.8.1 Spilletts løsning

Siden dette er et spill med ufullstendig informasjon, må man beregne den forventede nytteverdien (EU) for de respektive aktørene:

For hvilke verdier av p vil USA forsvare rørledningene militært?

$$EU_{US}(\text{forsvare rørledningene}) = p*(-40) + (1-p)*(-20) = -20p-20$$

$$EU_{US}(\text{ikke forsvare rørledningene}) = -30$$

USA vil forsvare rørledningene militært når $-20p-20 > -30$, det vil si når $p < 1/2$.

Armenia vil angripe rørledningene for alle verdier av p .

For hvilke verdier av p vil Aserbajdsjan gå til krig?

$$EU_{AS}(\text{gå til krig}) = p*(-20) + (1-p)*(10) = -30p+10$$

$$EU_{AS}(\text{ikke gå til krig}) = 0$$

Aserbajdsjan vil gå til krig når $-30p+10 > 0$, det vil si når $p < 1/3$.

Dette gir tre likevekter:

1. Hvis $p < 1/3$ vil Aserbajdsjan gå til krig, Armenia vil angripe rørledningene og USA vil forsvare rørledningene. Russland vil øke støtten til Armenia hvis Russland er av "hard type". Russland vil ikke øke støtten til Armenia hvis

Russland er av ”myk type”. Dette er en separerende likevekt siden spilllets gang vil avsløre Russlands type. Hvis Russland er av ”hard type” er likevekten sub-optimal, siden alle aktørene vil få høyere nytteverdi hvis Aserbajdsjan ikke går til krig. Hvis Russland er av ”myk type” er likevekten Pareto-optimal. Trusselen er uansett ikke effektiv.

2. Hvis $\frac{1}{3} < p < \frac{1}{2}$ vil Aserbajdsjan *ikke* gå til krig *selv om* USA ville forsvart rørledningene etter at Armenia ville angrepet dem. Trusselen er effektiv fordi risikoen for at Russland vil øke støtten til Armenia er høy nok til å avskrekke Aserbajdsjan fra å gå til krig, selv om den ikke er høy nok til å avskrekke USA fra å forsvare rørledningene. Dette er en ikke-separerende likevekt, og den er Pareto-optimal.
3. Hvis $p > \frac{1}{2}$ vil Aserbajdsjan *ikke* gå til krig. Status quo opprettholdes. Dette er en ikke-separerende likevekt, og den er Pareto-optimal.

Grenseverdien for likevektene vil endre seg hvis preferanseverdiene endrer størrelse. Hvis det er høy sannsynlighet for at Russland er av ”hard type”, er det også høyere sannsynlighet for at Armenias trussel er effektiv, altså at status quo opprettholdes. Russlands styrke virker avskrekkende på Aserbajdsjan, hvis Aserbajdsjan antar at Russland er nært alliert med Armenia. Som informant 19 sa det: ”The Azerbaijanis could fight the Armenian army, but not the Armenians *and* the Russians”. Russlands økte militære støtte til Armenia er derfor avgjørende for å avskrekke Aserbajdsjan fra å gå til krig.

5.9 Delkonklusjon

Ifølge modellene i dette kapittelet, vil USAs forsvar av rørledningene kunne virke kontraproduktivt, fordi signalet om en slik reaksjon kan redusere alvorligheten av et armensk angrep på rørledningene, som dermed virker mindre avskrekkende på Aserbajdsjan. For å oppnå det beste utfallet, bør derfor USA ikke gi informasjon til Aserbajdsjan om at et slikt militært engasjement kan forekomme hvis rørledningene

blir angrepet. Men selv om USA ikke sier dette direkte til Aserbajdsjan, vil Aserbajdsjan likevel kunne tolke USAs interesser dit hen, på grunn av den økte interessen fra USA i Kaspiregionen (Blank 1999:251). Både geostrategiske hensyn og energisikkerhet vil kunne tale for USAs sterke interesser i å forsvare rørledningene. ”(...)the regions multiple security challenges and Russia’s alarm at our intentions make the strategic implications of such a military commitment extremely serious” (Blank 2000:13).³² Hvordan Russland vil reagere på et amerikansk militært nærvær er derfor en viktig faktor.

Russland har tidligere gitt signaler om at landets myndigheter er villige til å gå langt for å unngå at andre stater skal få stor kontroll over maktbalansen mellom Aserbajdsjan og Armenia. Under den siste krigen om Nagorno-Karabakh, truet Russland med å bruke atomvåpen hvis NATO-landet Tyrkia gikk inn i krigen på Aserbajdsjans side (Blank 2000:24-25). Dette kunne ha ført til en fullskala atomkrig mellom Russland og NATO. Nettopp at de andre aktørene er klar over slike muligheter, kan bidra til at status quo vil opprettholdes. Verken Aserbajdsjan eller USA vil risikere en slik eskalering av konflikten. Russlands mulige reaksjon kan derfor bidra til at trusselen fra Armenia kan avskrekke Aserbajdsjan fra å gå til krig.

Hvis angrep på rørledningene fører til en slik eskalering, vil derfor trusselen fra Armenia om å gjennomføre et slikt angrep kunne virke avskrekkende på Aserbajdsjan.

³² Blank refererer her til amerikanske fredsbevarende styrker. Men hvis USA setter inn tropper for direkte å forsvare egne interesser i Aserbajdsjan, altså rørledningene, kan den russisk misnøyen være enda sterkere.

6. Konklusjon

Hva som kan skje i fremtiden kan aldri predikeres med absolutt sikkerhet innenfor samfunnsvitenskap. Men det er mulig å trekke frem enkelte faktorer som kan påvirke en situasjon på den ene eller andre måten. I denne oppgaven har utvalgte scenarier blitt trukket frem, for å drøfte hvordan SCP- og BTC-rørledningene kan påvirke konflikten om Nagorno-Karabakh, gitt uttalte og utvalgte premisser. Som påpekt både i innledningen og i analysekapitlene er modellene som her er brukt kun et utvalg blant mange mulige scenarier. Samtidig bygger modellene på et rikholdig empirisk materiale, inkludert økonomiske data og intervjuer av nasjonale og internasjonale informanter i begge land. Dermed er modellene godt begrunnet empirisk.

Målet for oppgaven har vært å påpeke den endrede maktbalansen mellom Aserbajdsjan og Armenia, og noen mulige konsekvenser av denne. Analysen har tatt for seg noen situasjoner som kan føre til krig gitt visse premisser, og samtidig gitt noen forklaringer på hvorfor det eventuelt ikke blir krig, til tross for en endret maktbalanse. Utelatelsen av en fredelig løsning innebærer derfor ikke en påstand om at konflikten om Nagorno-Karabakh nødvendigvis vil utvikle seg til en ny krig, eller at det aldri vil bli fred mellom de to statene. Hensikten har heller ikke vært å predikere hva som vil skje i fremtiden, men å peke på noen faktorer som kan endre på status quo, eventuelt hva som kan forklare opprettholdelsen av status quo.

Aserbajdsjans olje- og gassinntekter gir landet en sterk økonomisk vekst. Mye av pengene brukes på å bygge opp militæret, noe som kan øke faren for at Aserbajdsjan etter hvert ser seg sterk nok til å ta Nagorno-Karabakh med militære midler.

Inntektene fra eksporten via rørledningene kan bidra til å gi Aserbajdsjan et sterkt og slagkraftig militærapparat. Samtidig gjør rørledningene og petroleumsøkonomien Aserbajdsjan mer sårbar i tilfelle krig.

Et av premissene i oppgaven har vært at et ødeleggende angrep på rørledningene fra Armenia må tas med i beregningen når Aserbajdsjan står overfor beslutningen om å gå til krig eller ikke. Hvorvidt trusselen fra Armenia om å gjennomføre et slikt angrep

kan avskrekke Aserbajdsjan fra å gå til krig, har vært hovedspørsmålet i denne oppgaven Dette ble formulert som følgende eksplisitte spørsmål:

Under hvilke betingelser vil trusselen fra Armenia om å skade SCP eller BTC-rørledningene avskrekke Aserbajdsjan fra å gå til krig for å få kontroll over Nagorno-Karabakh?

For at trusselen skal virke avskrekkende må rørledningene for det første ha stor betydning for Aserbajdsjan. Aserbajdsjan har nettopp begynt å få inntekter fra SCP og BTC. Ifølge nåværende beregninger vil petroleumsinntektene øke sterkt i årene som kommer, nå toppen rundt 2012, for deretter å falle relativt raskt. For å kunne sikre seg disse inntektene er det avgjørende for Aserbajdsjan at rørledningene er intakte, underforstått at stabilitet opprettholdes i Sør-Kaukasus. Men om oljen og gassen tar slutt, vil rørledningene være mindre viktige, og Aserbajdsjan ikke lenger ha like mye å tape på en krig. På dette tidspunktet vil Aserbajdsjan ha hatt tid til å bygge seg opp militært fra petroleumsinntektene. Hvis det innen dette tidspunktet ikke har kommet en fredsavtale på bordet, vil faren for krig være overhengende, gitt at ”territoriell integritet er prioritet nummer én”, slik både vanlige aserbajdsjanere og aserbajdsjanske tjenestemenn hevder.

En faktor som kan forsterke Aserbajdsjans avhengighet av rørledningene, er avtalen om å frakte olje fra Kasakhstan gjennom BTC-rørledningen, eventuelt gass fra Turkmenistan eller Kasakhstan gjennom SCP-rørledningen. Dette avhenger av hvor mye inntekter et slikt prosjektet vil gi Aserbajdsjan, og varigheten på prosjektet. På det nåværende tidspunkt er dette fortsatt usikkert. Så lenge rørledningene er viktige for Aserbajdsjan, kan de altså føre til at Aserbajdsjan *de facto* aksepterer status quo.

For det andre vil USAs vilje til å forsvare rørledningene få betydning for hvor alvorlig Aserbajdsjan ser på Armenias trussel om å destruere dem ved en eventuell krig. I utgangspunktet foretrekker USA opprettholdelse av status quo for å sikre rørledningene. Men nettopp den amerikanske interessen i intakte rørledninger kan redusere trusselens alvorlighet, fordi Aserbajdsjan ser at USA kan ønske å forsvare dem, hvilket vil gi Aserbajdsjan en fordel i en eventuell krig med Armenia.

Paradoksalt nok kan amerikanske interesser i intakte rørledninger dermed øke faren for at de blir angrepet, som et resultat av at Aserbajdsjan går til krig. USA bør derfor ikke gi inntrykk av at amerikanske tropper kan forsvare rørledningene. Spørsmålet her er hvorvidt Aserbajdsjan vil la seg overbevise av dette. Som alle andre, er også Aserbajdsjan klar over USAs sterke interesser i å sikre rørledningene.

For det tredje bør Russlands interesser tas med i betraktning. Det er vanskelig å tenke seg at USA kan involvere seg militært i Aserbajdsjan, uten at Russland reagerer på en eller annen måte. Russland, en nær alliert med Armenia, ser fortsatt på Sør-Kaukasus som sin egen bakgård og ønsker derfor ikke en sterk involvering fra andre stater. Faren for en eskalering av konflikten mellom USA og Russland vil derfor kunne bidra til at trusselen fra Armenia om å angripe rørledningene kan avskrekke Aserbajdsjan fra å gå til krig.

Ut fra premissene som er gitt i denne oppgaven kan det synes som om petroleumsinntekter på kort sikt reduserer faren for krig mellom Aserbajdsjan og Armenia. På lengre kan imidlertid petroleumsinntektene øke faren for krig. Dersom Aserbajdsjan først går til krig, er faren for eskalering til en større regional konflikt til stede, fordi aktører som USA og Russland har interesser i regionen som de er lite villige til å gi slipp på. Hvorvidt en slik voldsspiral blir satt i gang vil i stor grad avhenge av stormaktenes handlinger og posisjonering. Likevel er det til syvende og sist de mindre aktørene Aserbajdsjan og Armenia som står overfor valgene som kan føre regionen inn i en alvorlig voldsspiral.

Kildeliste

- Abbasov, Shahin (2004). "No closer prospects for the settlement of the Karabakh conflict". *Central Asia-Caucasus Analyst*. 11. februar.
- Alieva, Leila (2006). "Azerbaijan's frustrating elections", *Journal of Democracy* 17(2):147-160.
- Arms Control Association (2001). "Global Missile Proliferation: June 2001". Tilgjengelig via http://www.armscontrol.org/act/2001_06/factfilejun01.asp
- Austorian, Stephan H. (2001). "From Ter-Petrosian to Kocharian: Leadership change in Armenia". Berkeley: University of California, Berkeley. Working paper.
- Baev, Pavel (2006). "Military attack on BTC pipeline?" (e-post til Agnes Aaby Hirsch 5. september). – Tilgjengelig via e-mail: agnesah@student.sv.uio.no
- Bahgat, Gawdat (2004). "The Caspian Sea: Potentials and Perils", *Governance* 17(1):115-126.
- Barsegian, Igor (1998). "Armenian Nationalism – Past and Present", s. 228-335 i Høiris, Ole og Sefa Martin Yürükel (red.): *Contrasts and Solutions in the Caucasus*. Aarhus: Aarhus University Press.
- Blank, Stephen (1999). "The United States: Washington's New Frontier in the Transcaucasus", kap. 11 i Croissant, Michael P. og Bülent Aras (red.): *Oil and Geopolitics in the Caspian Sea Region*. Westport, Connecticut og London: Praeger.
- Blank, Stephen (2000). *US Military Engagement with Transcaucasia and Central Asia*. Carlisle: US Army War College.
- Blank, Stephen (2005). "Does Armenia face a major crisis?" *Central Asia-Caucasus Analyst* 6(2):7-9.
- Blatchford, David (2005). "Environmental and Social Aspects of the Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline", kap. 7 i Cornell, Svante og Frederick Starr (red.): *The Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline: Oil Window to the West*. Washington/Uppsala: Central Asia-Caucasus Institute.
- Bölükbasi, Suha (1998). "The growth of nationalism in Azerbaijan", s. 297-307 i Høiris, Ole og Sefa Martin Yürükel (red.): *Contrasts and Solutions in the Caucasus*. Aarhus: Aarhus University Press.
- BP (2003). *Regional Review. Economic, social and environmental overview of the ACG, BTC and Shah Deniz/SCP projects in the national and regional context of Azerbaijan, Georgia and Turkey*. Baku: BP. Tilgjengelig via: <http://www.bp.com/genericarticle.do?categoryId=9006595&contentId=7021108>

- BP (2005). *BP in Azerbaijan. Sustainability Report 2005*. Baku: BP. Tilgjengelig via:
<http://www.bp.com/genericarticle.do?categoryId=9006595&contentId=7020485>
- Bryant, Lisa (2006). "Armenia, Azerbaijan Meet to End Dispute over Nagorno-Karabakh".
 Globalsecurity.org. 10. februar. Tilgjengelig via:
<http://www.globalsecurity.org/military/library/news/2006/02/mil-060210-voa04.htm>
- Bruusgaard, Kristin Ven (2006). *Protecting the energy weapon – new tasks for the Russian armed forces?* Oslo: Forsvarets Forskningsinstitutt. FFI rapport 2007/00141.
- BTC Investment (2007). Kart tilgjengelig via:
<http://www.btcinvestment.com/wsimages/plbigmap.gif>
- CIA (2006). World Factbook "Armenia"
<https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/am.html> "Aserbajdsjan"
<https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/aj.html>
- Cohen, Michael (2006). "The Effect of Oil Revenues on Transition Economics: The Case of Azerbaijan", *Geopolitics of Energy* 28(6):12-20.
- Conradsen, Rasmus (2003). "USA's balancegang i Sydkaukasus", *Internasjonal Politikk* 61(1):29-54.
- Cornell, Svante, Mamauka Tsereteli og Vladimir Socor (2005). "Geostrategic implications of the Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline", kap. 2 i Cornell, Svante og Frederick Starr (red.): *The Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline: Oil Window to the West*. Washington/Uppsala: Central Asia-Caucasus Institute.
- Cornell, Svante og Mamuka Tsereteli (2005). "After the Baku-Tbilisi-Ceyhan pipeline: Looking Ahead", *Central Asia-Caucasus Analyst* 6(12):10-11.
- Cornell, Svante E. (1997). *Conflict Theory and the Nagorno-Karabakh Conflict: Guidelines for a Political Solution?* Stockholm: Triton.
- Croissant, Michael P. (1998). *The Armenia-Azerbaijan conflict. Causes and implicatioans*. Westport, Connecticut/London: Praeger.
- Dixit, Avinash og Susan Skeath (1999). "How to think about Strategic games", kap. 2 i *Games of Strategy*, London: W.W. Norton and Company.
- Dudwick, Nora (1993). "Armenian-Azerbaijani Relations and Karabakh: History, Memory, and Politics", *Armenian Review* 46(1-4):79-92.
- Dudwick, Nora (1997). "Political transformations in postcommunist Armenia: images and realities", kap. 3 i Dawisha, Karen og Bruce Parrott (red.). *Conflict, cleavage, and change in the Central Asia and the Caucasus*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Elkind, Jonathan (2005). "Economic Implications of the Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline", kap. 3 i Cornell, Svante og Frederick Starr (red.): *The Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline: Oil Window to the West*. Washington/Uppsala: Central Asia-Caucasus Institute.

- Energy Charter Secretariat (2007). *From Wellhead to Market*. Brüssel: Energy Charter Secretariat.
- Energy Information Administration (2006). "Country Analysis Brief. Caucasus Region". Tilgjengelig via: <http://www.eia.doe.gov/cabs/Caucasus/Full.html>
- Energy Information Administration (2007) "United States: Oil". Tilgjengelig via: <http://www.eia.doe.gov/emeu/cabs/Usa/Oil.html>
- Elster, Jon (1986). "Introduction", s. 1-33 i Elster, Jon (red.) *Rational Choice*. Oxford: Blackwell Publishers.
- ESMAP (2003). "Cross border Oil and Gas Pipelines: Problems and Prospects". UNDP/World Bank Energy Sector Management Assistance Programme. Technical Paper No. 035: 77-86.
- Ferrero-Waldner, Benita (2006). "Political reform and sustainable development in the South Caucasus: The EU's approach". Tale på Caspian Outlook 2008. Bled Strategic Forum, Speech /06/477. Tilgjengelig via: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/06/477&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>
- Gates, Scott og Brian D. Humes (1997). *Games, Informations and Politics. Applying Game Theoretic Models to Political Science*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Ghazinyan, Aris (2005). "Fit for Fight?: Armenia and Azerbaijan flex military muscles, vow to not be overcome", *ArmeniaNow*, 40(162) 21. oktober. Tilgjengelig via: <http://armenianow.com/?action=viewArticle&AID=1167&CID=1348&IID=&lng=en>
- Giragosian, Richard (1998). "Oil and geopolitics in the Caucasus", s. 59-69 i Høiris, Ole og Sefa Martin Yürükel (red.): *Contrasts and Solutions in the Caucasus*. Aarhus: Aarhus University Press.
- Giragosian, Richard (2005). "Turkish-US Relations: The Role of the Armenian Issue". *Turkish Policy Quarterly*. 4(1): 2-12.
- Giragosian, Richard (2007a). "Azerbaijan signals a new determination for defense reform". *Radio Free Europe/Radio Liberty Newslines*, 11(20) 1. februar. Tilgjengelig via: <http://www.rferl.org/newslines/2007/02/010207.asp>
- Giragosian, Richard (2007b). "The Southern Caucasus: The Outlook for Stability and Security in a Region at Risk." Presentert på den syvende internasjonale konferansen til Armenian Writers Union. Tzakhadzor, Armenia, 22.-25. februar. Konferansepaper.
- Giragosian, Richard (2007c). "The South Caucasus: Regional Military Profile". Upublisert paper. Tilgjengelig fra forfatter via e-post: agnesah@student.sv.uio.no.
- Haas, Marcel de (2007). "Current Geostrategy in the South Caucasus". *Eurasia Insight* 7. januar. <http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/pp010707.shtml>

-
- Hovi, Jon og Bjørn Erik Rasch (1993). *Strategisk handling. Innføring i bruk av rasjonalitetsmodeller og spillteori*. Oslo: Univsersitetsforlaget.
- Hovi, Jon (1998). *Games, Threats and Treaties. Understanding commitments in international relations*. London og Washington: Pinter.
- Ibrahimov, Rafael (2007). "The geopolitical role of Azerbaijan in the South Caucasus". Foredrag på Norsk Utenrikspolitisk Institutt, 26. februar.
- International Alert (2004). *Oil and the Search for Peace in the South Caucasus: The Baku-Tbilisi-Ceyhan (BTC) Oil Pipeline*. IA rapport desember.
- Internatinal Crisis Croup (2005a). *Nagorno-Karabakh: Viewing the Conflict from the Ground*. Tblisi/Brüssel: Europe Report N°166.
- Internatinal Crisis Croup (2005b). *Nagorno-Karabakh: Å Plan for Peace*. Tblisi/Brüssel: Europe Report N°167.
- Internatinal Crisis Group (2006). *Conflict Resolution in the South Caucasus: The EU's Role*. Tblisi/Brüssel: Europe Report N°173.
- Ismail, Alam Mir (2005). "A base or not a base for Azerbaijan?". *Eurasia Insight* 9. desember. Tilgjengelig via:
<http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/eav091205ru.shtml>
- Jaffe, Amy Myers og Robert A. Manning (1998). "The Myth of tthe Caspian Great Game: The Real Geopolitics of Energy". *Survival* 40(4):112-129.
- Jakobsen, Jo (2004). *Politisk risiko. En innføring*. Trondheim: NTNU. ISS-Rapport nr 73.
- Jamestown Foundation (2002). "US-Azerbaijan Program Launched". *Jamestown Foundation, Fortnight in Review*. 8(8). 19. april. Tilgjengelig via:
http://www.jamestown.org/publications_details.php?volume_id=30&issue_id=2405&article_id=19548
- Ismayilov, Rovshan (2007). "Azerbaijan, Georgia and Turkey: Building a Transportation Triumvirate?". *Eurasianet Business & Economics* 7. februar. Tilgjengelig via:
<http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/eav020707.shtml>
- Khatchatrian, Ruzanna og Irina Hovanniasian (2007). "Yerevan dismisses Aliev claims on Karabakh", *Armenia Liberty* 4. mai. Tilgjengelig via:
<http://www.armenialiberty.org/armeniareport/report/en/2007/05/FC272709-EE12-48C6-87B9-E364589D72AF.asp>
- Kasim, Kamer (2001). "The Nagorno-Karabakh Conflict, Caspian Oil and Regional Powers", s. 185-198 i Gökay Bülent (red.): *The politics of Caspian oil*. New York: Palgrave.
- Klare, Michael (2004). "Geopolitics Reborn: The Global Struggle over Oil and Gas Pipelines", *Current History* 103(677): 428-433.

- Kleveman, Lutz (2003). *The New Great Game. Blood and Oil in Central Asia*. London: Atlantic Books.
- Kouyoumdjian, Armen (2006). "Armenia: A Geopolitical Analysis". *International Political Economy*. 20. november.
- Kupchinsky, Roman (2005). "Is the BTC Oil Pipeline Saving Europe From Russia Or From OPEC?" *RFE/RL* 31. mai. Tilgjengelig via: http://www.rferl.org/features/features_Article.aspx?m=05&y=2005&id=206868A6-60CA-4F9A-81F0-DEA2F7FBC501
- Leeuw, Charles van der (2000). *Azerbaijan. A quest for Identity*. New York: St. Martin's Press.
- Lobjakas, Ahto (2007). "EU: Experts Warn Europe Must Hurry to Secure Energy Supplies". *Radio Free Europe/Radio Liberty Feature*. 30 mars. Tilgjengelig via: http://www.rferl.org/features/features_Article.aspx?m=03&y=2007&id=F66265CA-7201-4F9B-9028-1125BBA89C37
- Mala, Sverre Olden (2007). "Spm om South Caspian Pipeline" (e-post til Agnes Aaby Hirsch 30. mars). Tilgjengelig via e-post: agnesah@student.sv.uio.no.
- Mammadyarov, Elmar (2005). "Towards peace in the Nagorny Karabakh region of the Republic of Azerbaijan through reintegration and cooperation". *Accord*. Tilgjengelig via: <http://www.c-r.org/our-work/accord/nagorny-karabakh/reintegration-cooperation.php>.
- Mikkelsen, Britha (1995). *Methods for Development Work and Research*. London: Sage Publications.
- Mikoyan, Sergo A. (1998). "Russia, the US and Regional Conflict in Eurasia", *Survival* 40(3): 112-126.
- Millenium Challenge Corporation (2007). *Compact-Eligible Country Report: Armenia*. April. Tilgjengelig via: <http://www.mcc.gov/countries/index.php>
- Morningstar, Richard (2006). "The Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline: A Retrospective and Look at the Future", *Central Asia-Caucasus Analyst* 8(16): 3-7.
- NATO (2005). "NATO and South Caucasus partners intensify cooperation". Tilgjengelig via: <http://www.nato.int/docu/update/2005/12-december/e1216a.htm>
- Noreng, Øystein (2000). "Rørledninger er storpolitikk. Det nye store spillet om olje fra Kaukasus og Sentral Asia". *Internasjonal Politikk*. 58(2): 161-194.
- Næss, Ragnar (2007). "Armenernes skjebne i det ottomanske riket 1915-21. Riss av en betent debatt". Foredrag på Universitetet i Oslo, 28. februar.
- Panossian, Razmik (2002). "The Irony of Nagorno-Karabakh", s. 143-164 i Hughes, James og Gwendolyn Sasse (red.): *Ethnicity and Territory in the Former Soviet Union. Regions in Conflict* London/Portland, Or: Frank Cass.

-
- Petersen, Thomas (1998). "The Caucasus – a Region in Quest of Stability", s. 34-46 i Høiris, Ole og Sefa Martin Yürükel (red.): *Contrasts and Solutions in the Caucasus*. Aarhus: Aarhus University Press.
- Peuch, Jean-Christophe (2006). "Georgia: Russia Pledges to Complete Military Pullout on Schedule". *Eurasia Insight*. Tilgjengelig via: http://eurasianet.org/departments/insight/articles/pp040106_pr.shtml
- Princeton (1998). Kart tilgjengelig via: <http://www.wws.princeton.edu/wws401c/1998/nkmap.gif>
- Rasmusen, Eric (1989). *Games and Information. An Introduction to Game Theory*. Oxford og Cambridge, MA: Basil Blackwell.
- RFE/RL (2006). "Eurasia: Kazakhstan Squeezes In On BTC Pipeline Project". 16. juni. Tilgjengelig via: <http://www.rferl.org/featuresarticle/2006/06/1662c9c5-9b2d-4612-9e45-ad8759857a7e.html>
- RFE/RL (2005). "Factbox: Caspian Sea Hydrocarbons" 15. oktober. Tilgjengelig via: <http://www.rferl.org/featuresarticle/2005/10/ac1f7095-cd38-465b-8ca3-2d76a385cc12.html>
- Shirazi, Habibollah Abolhassan (2003). "Russian and Iranian national interests and their policies in the Caspian geopolitical region" i Cummings, Sally N. (red.): *Oil, Transition and Security in Central Asia*. New York: Routledge.
- Socor, Vladimir (2007). "Caspian Gas Plentiful now for Nabucco Pipeline Project", *Jamestown Foundation, Eurasia Daily Monitor* 4(92). Tilgjengelig via: http://www.jamestown.org/edm/article.php?article_id=2372153
- Soysa, Indra de (2000). "The Resource Curse: Are Civil Wars Driven by Rapacity or Paucity?", kap. 6 i Berdal, Mats R. m.fl. (red.): *Greed & Grievance. Economic Agendas in Civil Wars*. Boulder: Lynne Rienner Publishers.
- Starr, Frederick (2005). "The Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline: School of Modernity", kap. 1 i Cornell, Svante og Frederick Starr (red.): *The Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline: Oil Window to the West*. Washington/Uppsala: Central Asia-Caucasus Institute.
- Suny, Ronald Grigor (1999). "Southern Tears: Dangerous Opportunities in the Caucasus and Central Asia", kap. 5 i Menon, Rajan, Yuri E. Federov og Ghia Nodia (red.): *Russia, the Caucasus, and Central Asia. The 21st Century Security Environment*. Armonk, New York og London, England: M. E. Sharpe.
- Talyshli, Alman (2005). "Rumsfeld's Baku Trip Stirs Controversy". *Eurasia Insight* 13. april. Tilgjengelig via: http://eurasianet.org/departments/insight/articles/eav041305_pr.shtml
- Today (2007). "Reopening Baku-Supsa pipeline not high priority-BP", 17. april. Tilgjengelig via: <http://www.today.az/news/business/39492.html>
- Torsvik, Gaute (2003). *Menneskenatur og samfunnsstruktur. Ein kritisk introduksjon til økonomisk teori*. Oslo: Samlaget.

-
- Transperancy International (2006). "Corruption Perception Index 2006" Tilgjengelig via:
http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2006
- Tishkov, Valery (1999). Ethnic Conflicts in the Former USSR: The Use and Misuse of Typologies and Data", *Journal of Peace Research* 23(5): 571-591.
- Tørnquist, Olle (2005). "Det kvalitative intervjuet". Forelesning ved UiO i STV 4020, 21. september.
- Ulriksen, Ståle (2007). "Spørsmål om SCUD B" (e-post til Agnes Aaby Hirsch 3. mai). Tilgjengelig via e-post: agnesah@student.sv.uio.no.
- Watson, Joel (2002). *Strategy. An Introduction to Game Theory*. New York og London: W.W. Norton & Cpmpany.
- Waal, Thomas de (2003). *Black Garden. Armenia and Azerbaijan through Peace and War*. New York og London: New York University Press.
- Waal, Thomas de (2005). "Karabakh: Ceasefire's troubled anniversary", s. 84-84 i *War and Peace in the Caucasus. 100 selected articles from IWPRs Caucasus Reporting Service*. London og Washington: Institute for War and Peace Reporting.
- Whitmore, Brian (2007). "Armenia: Parliamentary Vote Sets Scene for 2008 Presidential Raace", *Radio Free Europe/Radio Liberty* 11. mai. Tilgjengelig via:
http://www.rferl.org/features/features_Article.aspx?m=05&y=2007&id=E39E0CCE-95CF-46B5-8496-0E6F36BA1F81
- Yergin, Daniel (2006). "Ensuring Energy Security", *Foreign Affairs* 85(2): 69-82.
- Yürükel, Sefa Martin (1998). "Nationalism and the Foundation of National Identity in Azerbaijan – Past and Present", s.246-290 i Høiris, Ole og Sefa Martin Yürükel (red.): *Contrasts and Solutions in the Caucasus*. Aarhus: Aarhus University Press.

Vedlegg A: Liste over seminardeltakere

Borgen, Erling	Borgen ProductionA/S/INNSIKT
Cakule , Elita	KS
Eftedal, Espen	
Ensrud, May-kristin	Justisdepartementet
Godal, Ingvald	
Holl, Jostein	
Holtedahl, Erik	Scanteam
Karlson, Veronika W.	Utlendingsnemnda
Kjærnet, Heidi	NUPI
Kolderup, Vibeke	UNE
Kolstad, Marius	
Kongsvoll, Ragnhild	
Olsen, Erik Just	Olje- og energi departementet
Olsen, Stine Lyshaug	
Omang, Frode	
Ramberg, Simen	NUPI
Rønning-Aaby, Klemet	Fagforbundet
Toft, Harriet	
Tveit, Ellen	Utlendingsdirektoratet
Wigen, Einar	

Vedlegg B: Liste over informanter

- Aivazian, Ara. Armensk ambassadør til Skandinavia.
- Alieva, Leila. Leder for "Centre for Strategic and International Studies", Aserbajdsjan.
- Ayunts, Artak. Nasjonal koordinator i Armenia for "International Alert".
- Asatryan, Haik. President i Dashnak Student Union.
- Banks, Stephen. Amerikansk ambassade i Armenia.
- Bekaryan, Karen. Styreformann i "European Integration". NGO i Armenia.
- Charchyan, Tatevos. Medlem i Dashnak Student Union.
- Gadiyeva, Jamilya. Statoil, Baku.
- Gojayev, Vugar. Politisk analytiker for International Crisis Group, Aserbajdsjan.
- Hasanov, Fuad. Leder for "Democracy, Human Rights and Media Monitor". NGO i Aserbajdsjan.
- Huseyn, Ali Shamil. Vitenskaplig ansatt ved Azerbaijan National Academy of Science, Folklore Institute.
- Iskandaryan, Alexander. Direktør for Caucasus Media Institute, Jerevan. Politisk analytiker.
- Johansen, Gøril. Norges ambassade i Baku.
- Kirakosyan, Artak. President for Civil Society Institute. NGO i Armenia.
- Mammadov, Ilgar. Leder for "Baku Political Research and Advocacy Center".

- Martirosyan, Samvel. Uavhengig politisk analytiker i Armenia.
- Mehtiyev, Elhan. Leder for Peace and Conflict Resolution Center i Aserbajdsjan.
- Melikyan, Armen. Rådgiver for president i Nagorno-Karabakh Arkady Ghokasyan, og representant for Nagorno-Karabakh i Armenia.
- Poghosyan, Tevan. Leder for Armenian Atlantic Association.
- Qazax, Akif Naghi. Leder for Nagorno-Karabakh Liberation Organization.
- Safaraliyeva, Rena. Transperancy International, Aserbajdsjan.
- Seaward, Robin. Leder for OSSE delegasjonen i Aserbajdsjan.
- Sporrer, Wolfgang. Europa House, EU. Baku
- Straight, Tim. Norsk honorær konsul i Armenia.
- Zourabian, Levon. Politisk analytiker for International Crisis Group, Armenia.

Vedlegg C: Intervjuguide

1. How would you describe the current situation in the conflict over Nagorno Karabakh?

2. What is the relationship between the conflict over Nagorno-Karabakh and Azerbaijan's new oil economy fuelled by the SCP and BTC?

3. How great is the chance for a peaceful solution within the next five years?

Range: 1 2 3 4 5

(1: it will definitely happen, 2: it is probable 3: 50/50, 4: it will probably not happen
5: it will definitely not happen)

4. Azerbaijan has a lot of oil and energy resources. How does this influence the azerbaijani economy? How important are the pipelines in this respect, for the Azerbaijani oil economy to develop?

5. How much will the Azerbaijani military budget increase due to the "oil boom" in the years to come? How much is the budget now?

6. How will this affect the Azerbaijani military capacity?

a. Follow-up: How capable will the Azerbaijani military forces become?

(Drop dette hvis det blir for sensitivt.)

b. When (in years) will Azerbaijan be stronger than Armenia in a military sense?

7. If a peaceful solution of the conflict is not achieved within the next five years, how great is the chance that a strong Azerbaijan will attack Nagorno Karabakh?

Ranging: 1 2 3 4 5

(1: it will definitely happen, 2: it is probable 3: 50/50, 4: it will probably not happen
5: it will definitely not happen)

What is the reason for this (your answer)?

8. How will Armenia react to a strengthened Azeri military?

9. How is the Armenian military capacity today, compared to the one in 1994?

How is the Azeri military capacity, compared to 1994?

In what way are they stronger/weaker?

10. If a new war should break out, how great is the chance that Armenia would attack the oil pipelines as part of the strategy, to fight back Azerbaijan?

Ranging: 1 2 3 4 5

(1: it will definitely happen , 2: it is probable 3: 50/50, 4: it will probably not happen
5: it will definitely not happen)

11. Hypthetically speaking, how severe must the attack be, in order to really hurt the Azerbaijani military capacity, and the economy? (Destroy the pumping stations? For how long time must the pipelines be cut off? Days? Weeks? Months?)

12. Is it possible for the Armenians to cause damage on such a scale?

13. How bad would an attack like this on the pipelines be for Azerbaijan in a military sense? For economic development?

1 2 3 4 5

(1 = not very important , 5 = distastrous, loose the war)

14. What is the most important priority for the Azerbaijani government; to ensure a stable and secure income from the oil and gas revenues, or control the territory of Nagorno Karabakh?

What is the reason for this, explanation of your answer?

15. What would be the US reaction towards Armenia if they attack the pipelines?
(e.g. economical sanctions or military engagement?)

16. Would the Armenian diaspora in the US allow such sanctions against Armenia?

17. What would such sanctions mean to Armenia?

What is your reason for this answer?

18. What would they mean to Azerbaijan?

What is your reason for this answer?

19. In case of war: What is most important priority to Armenia: To maintain a good relationship with the US, or to fight back by all means necessary in order to keep control of Nagorno Karabkh?

What is your reason for this answer?

20. How would Russia react towards Azerbaijan if they attack Nagorno Karabakh?
(military support to Armenia? Measures towards Azerbaijan? What measures?)

What is your reason for this answer?

21. What would this reaction mean to Azerbaijan ?

22. What would it mean to Armenia?

23. Ranging from 1 to 5, how big is the chance for a confrontation between the NATO members USA/Turkey and Russia if the pipelines should be attacked as part of a new war over Nagorno Karabakh?

(1: it will definitely happen, 2: it is probable 3: 50/50, 4: it will probably not happen
5: it will definitely not happen)

What is your reason for this answer?

24. If an escalation of the war is probable with attacks on the pipelines – would the pressure from the US be on Armenia not to attack the pipeline, or would the pressure be on Azerbaijan, not to attack Nagorno Karabakh in the first place?

25. And how probable is it that the pressure would work/be effective? (that Armenia or Azerbaijan, the one targeted, yield) (i.e. how important is it for both countries to maintain a good relationship with the US? Armenia receives most aid from US per capita after Israel – Azerbaijan is dependent on the US for oil exports).

1 2 3 4 5

(1: it will definitely be effective, 2: it is probable to be effective 3: 50/50, 4: it will probably not be effective 5: it will definitely not be effective)

Oppsummerende spørsmål – kontrollspørsmål (må ha fått noen indikasjoner på alle disse):

- Would an oil-rich Azerbaijan prefer war instead of keeping the status quo?
- Or would it be easier to de facto accept the status quo?
- To what degree would it be possible for Armenia to harm the pipelines so that it really affects Azerbaijan in a negative way – and for how long time?
- May the US reactions towards Armenia prevent Armenia from attacking the pipelines?
- May the US reactions towards Azerbaijan prevent them from attacking NK?

- May Russia's reactions towards Azerbaijan prevent Azerbaijan from attacking Nagorno-Karabakh?
- How great is the danger of a confrontation between USA/Turkey and Russia over the pipelines in connection with a war on Karabakh?

Vedlegg D: Fakta om Aserbajdsjan og Armenia. Grunnlag for figur 2.1

Land	Landareal, målt i kvadratkilometer	Folketall (estimert i juli 2006)	BNP per capita, målt i USD (estimert 2006)	Økonomisk vekst (estimert 2006)
Aserbajdsjan	86,100*	7,961,619	\$ 7300	32,5
Armenia	28,400	2,976,372	\$ 5,400	13,4

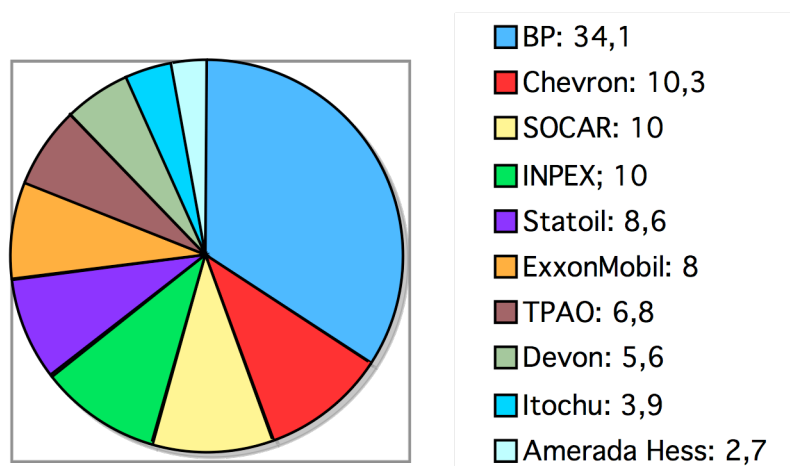
*Inkluderer eksklaven Nachchivan og Nagorno-Karabakh.

Vedlegg E: Militærbudsjett for Aserbajdsjan og Armenia, 2004-2007

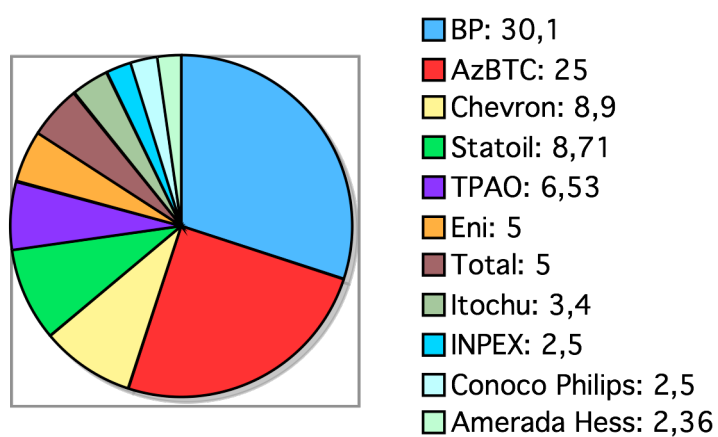
Årstall	Aserbajdsjan (målt i USD)	Armenia (målt i USD)
2004	175,000	81,000
2005	300,000	136,000
2006	700,000	166,000
2007 (estimert)	1,000,000	212,000

Vedlegg F: Eierandel over investorer i AIOC, BTC og SCP

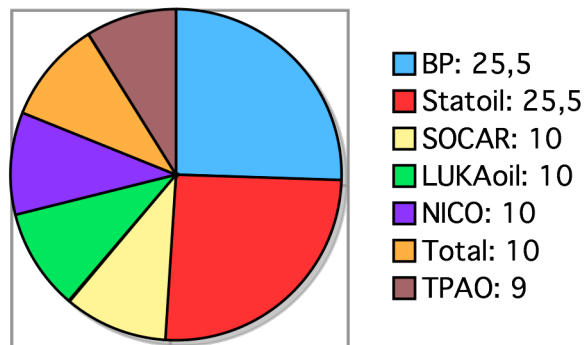
Investorer i AIOC

Investorer i BTC

Investorer i SCP

Kilde for alle tre kakediagrammene i vedlegg F: BP (2005:25).

Vedlegg G: Liste over forkortelser

ACG: Azeri, Chirag og Guneshlifeltene

AIOC: Azerbaijan International Operating Company

BTC: Baku-Tbilisi-Ceyhan

EU: Den europeiske union

EU: Expected utility (forventet nytteverdi)

IPAP: Individual Partnership Action Plan

NATO: North Atlantic Treaty Organization

NGO: Non-governmental organization

NUPI: Norsk Utenrikspolitisk Institutt

OSSE: Organisasjon for Sikkerhet og Samarbeid i Europa

RFE/RL: Radio Free Europe/Radio Liberty

SCP: South Caspian Pipeline

UNIFOR: Forvaltningsstiftelsen for fond og legater

USD: US/Amerikanske dollar